

Regional analyse Kongsbergregionen

KNUT VAREIDE OG HANNA NYBORG STORM

TF-notat nr. 70/2012

Tittel: Regional analyse Kongsbergregionen
Undertittel:
TF-notat nr: 70/2012
Forfatter(e): Knut Vareide og Hanna Nyborg Storm
Dato: 04.12.2012
ISBN: 978-82-7401-576-0
ISSN: 1891-053X
Pris: 120,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforsking.no)
Framsidedfoto: Illustrasjonsfoto
Prosjekt: Regionale næringsanalyser
Prosjektnr.: 20120170
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): VRI Telemark og Kongsbergregionen

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforsking
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
Epost: post@tmforsk.no
www.telemarksforsking.no

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforsking siden 1996.

Hanna Storm er utdannet master i Økonomi og ressursforvaltning fra Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås. I Telemarksforsking er Storm tilknyttet faggruppa for regional utvikling, der hun har jobbet siden 2008.

Forord

Denne rapporten er en videreføring av tidligere næringsanalyser. Analysene bygger på indikatorer og metoder fra tidligere år, som er oppdatert eller oppgradert. I tillegg introduserer vi enkelte nye tema og indikatorer.

De som har lest tidligere rapporter vil kjenne igjen kapitlene for folketall, arbeidsplasser, NæringsNM og Attraktivitetspyramiden.

I denne rapporten har vi også med to nye kapitler. Det ene kapitlet omhandler næringsmessig sårbarhet, det andre scenarier for befolkningsvekst fram til 2040.

Telemarksforskning har utarbeidet 21 regionale analyser på ulike geografiske nivå i 2012. Telemarksforskning og oppdragsgiverne har møttes ved tre anledninger underveis for å diskutere innhold, relevans og metoder. Dette har gitt verdifulle innspill til oss som har utarbeidet rapportene.

Vi har hatt det privilegium å lage slike regionale analyser over en periode på over ti år, hvorav enkelte oppdragsgivere har vært med i alle årene. Dette har gjort at vi har gradvis kunnet foredle og forbedre analysene år for år. Innspillene fra oppdragsgiverne, som arbeider med regional utvikling i praksis, har vært uvurderlige i denne utviklingen.

Bø, 4.12.2012

Knut Vareide
Prosjektleder

Innhold

Sammendrag.....	5
Innledning	7
1. Befolkning	8
2. Arbeidsplasser	20
3. Næringsmessig sårbarhet.....	26
4. NæringsNM.....	40
5. Attraktivitetspyramiden.....	47
6. Regional vekstkraft	63

Sammendrag

Kongsbergregionen består av sju kommuner hvorav fire er lokalisert i Buskerud, og tre i Telemark. I denne rapporten har vi i stor grad vist utviklingen separat for Kongsberg/Numedal, som er de fire kommunene i Buskerud, og Øst-Telemark, som er de tre kommunene i Telemark. Utviklingen i disse to regionene som til sammen utgjør Kongsbergregionen, er i de fleste tilfeller svært forskjellig.

Befolkningsveksten i Kongsberg/Numedal har vært rask, og veksten har vært sterkere enn veksten på landsbasis de siste to årene. Øst-Telemark har hatt nedgang i befolkningen fram til 2007, og deretter svak vekst. Kongsberg har hatt klart høyest befolkningsvekst av kommunene.

Arbeidsplassveksten følger samme mønster. Kongsberg/Numedal har hatt svært sterk vekst, særlig i næringslivet. Øst-Telemark har hatt nedgang, og spesielt i næringslivet. Kongsberg/Numedal er en av regionene med høyest vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i 2011, mens Øst-Telemark er en av regionene med størst nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet.

I dette notatet har vi introdusert en ny type analyse, der vi måler regioners næringsmessige sårbarhet. Sårbarheten er målt gjennom å se på regionenes fordeling av arbeidsplassene på vekst- og nedgangsbransjer, hvor spesialisert næringslivet er på bestemte bransjer og arbeidsmarkedsintegrasjonen. Kongsberg/Numedal er en sårbar region, faktisk den sjetteste mest sårbare i landet. Bransjestrukturen er svært spesialisert. Øst-Telemark er middels sårbar. Sårbare regioner har systematisk lavere vekst enn robuste regioner. Kongsberg/Numedal har likevel hatt sterk vekst, og er en av regionene med sterkest bransjustert vekst. Av kommunene i Kongsbergregionen er det Rollag og Kongsberg som er spesielt sårbare.

NæringsNM er et mål for hvordan næringslivet gjør det, på næringslivets premisser. I NæringsNM måles næringslivets prestasjoner med hensyn til lønnsomhet, vekst i omsetning og verdiskaping, etableringsvirksomhet og næringslivets relative størrelse. Kongsberg/Numedal gjorde det godt i NæringsNM 2012, som tar utgangspunkt i resultatene i 2011, og ble plassert som nummer 12 av 83 regioner i landet. Øst-Telemark kom på plass nummer 66, og det er en framgang fra 79. plassen året før.

Utviklingen i Kongsbergregionen er analysert gjennom Attraktivitetspyramiden, som definerer tre typer attraktivitet som avgjørende for vekst: Attraktivitet for bedrifter i basisnæringer, attraktivitet for besøk og attraktivitet som bosted.

Den store forskjellen i befolknings- og arbeidsplassvekst mellom Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark skyldes at de har hatt diametralt motsatt utvikling i sine basisnæringer. Basisnæringer består av bedrifter i de mest konkurransutsatte sektorene, som i hovedsak produserer varer og tjenester til et større marked. Kongsberg/Numedal er en av regionene i landet med høyest vekst i basisnæringene, mens Øst-Telemark er en av regionene med høyest nedgang.

Besøksnæringene har ikke utviklet seg så forskjellig. Kongsberg/Numedal har hatt en utvikling i besøksnæringene omtrent som resten av landet etter 2002. Øst-Telemark har hatt litt nedgang i besøksnæringene. Når vi også tar i betraktning at besøksnæringene også blir påvirket av befolkningsutviklingen i regionene, og ser på overskudd i besøksnæringene, ser vi at Øst-Telemark har hatt en positiv utvikling de siste årene, mens Kongsberg/Numedal har hatt en negativ trend. Besøksnæringene har imidlertid hatt langt mindre endringer enn basisnæringene, dermed har ikke utviklingen i besøksnæringene fått så stor betydning som utviklingen i basisnæringene.

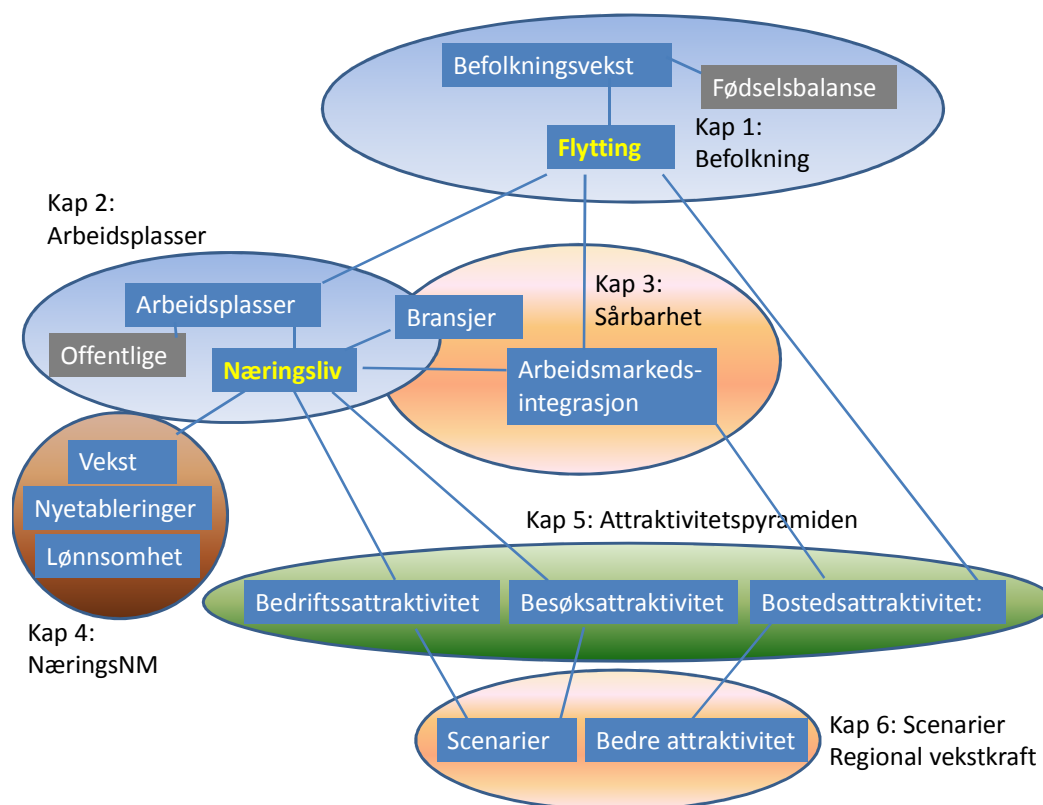
Attraktivitetsbarometeret måler nettoflyttingen i forhold til arbeidsplassveksten, og viser at Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark er omtrent like attraktive som bosted. Begge har en nettoflytting som forventet ut fra arbeidsplassveksten. Dermed er det utviklingen i basisnæringene som har forårsaket den ulike utviklingen i nettoflyttingen og befolkningsveksten.

Til slutt i denne rapporten er det laget ulike scenarier for hvilken befolkningsvekst det vil bli i Kongsberg-regionen dersom de lykkes med å oppnå høy arbeidsplassvekst og en forbedring av bostedsattraktiviteten. Tilsvarende er det scenarier for hvilken utvikling det vil bli dersom en mislykkes på de to områdene.

Scenariene viser at det både er muligheter for høy vekst i regionen, og i hver enkelt kommune, dersom en lykkes med en næringsutvikling som skaper høy arbeidsplassvekst og en forbedring av bostedsattraktiviteten. Alle kommunene vil kunne oppnå høy befolkningsvekst dersom de lykkes på begge disse frontene, men det er også risiko for befolkningsnedgang i alle kommunene dersom en mislykkes på begge fronter.

Innledning

Notatet er bygd opp rundt seks kapitler, som til sammen skal gi et bilde av de sentrale utviklingstrekkene i området. De første to kapitlene er rent deskriptive. Deretter følger fire kapitler der vi gjennom ulike modeller og indikatorer forsøker å belyse årsaker og drivkrefter til utviklingen.

Notatet starter med en beskrivelse av befolkningsutviklingen. Befolkningsutviklingen er helt sentral for å beskrive et områdes utvikling. Flyttingen ut og inn av området vies spesiell oppmerksomhet, og er antakelig den viktigste indikatoren for om en region har en positiv utvikling. Mye av problemstillingene knyttet til regional utvikling kan knyttes til å forklare nettoflyttingen mellom regioner. I kapittel 2 gis en beskrivelse arbeidsplassutviklingen, og da spesielt arbeidsplassutviklingen i næringslivet.

I dette notatet introduserer vi et nytt begrep; næringsmessig sårbarhet. Den næringsmessige sårbarheten knytter seg til bransjesammensetningen i en region, og til arbeidsmarkedsintegrasjonen i en region. Sårbarheten kan være med på å forklare utviklingen i en region, og gir også en pekepinn på sannsynlig utvikling i årene framover.

NæringsNM baseres på foretakenes regnskap, og viser hvordan bedriftene i en region gjør det med hensyn til nyetableringer, vekst og lønnsomhet. NæringsNM gir en beskrivelse av næringsutviklingen, som utdyper bildet vi får av næringsutviklingen når vi ser på arbeidsplassutviklingen.

I kapittel 5 bruker vi modellen Attraktivitetspyramiden for å forklare stedenes befolkningsutvikling. Attraktivitetspyramiden har to dimensjoner som har med næringsutvikling å gjøre, bedriftsattraktivitet og besøksattraktivitet. Den tredje dimensjonen er bostedsattraktivitet som er sentral for å forstå flyttingen mellom regionene. Til slutt har vi et kapittel 6, der vi trekker trådene framover. Hvordan vil veksten i en kommune eller region påvirkes av at en lykkes med næringsutvikling og attraktivitetsutvikling?

1. Befolkning

Befolkningsutviklingen er den viktigste indikatoren for regional utvikling, og blir i denne rapporten viet ekstra oppmerksomhet. En positiv befolkningsutvikling er et mål i seg selv for de fleste regioner og er den fremste indikatoren på om noe går bra i en region. Alt datagrunnlag i dette kapitlet er fra SSB.

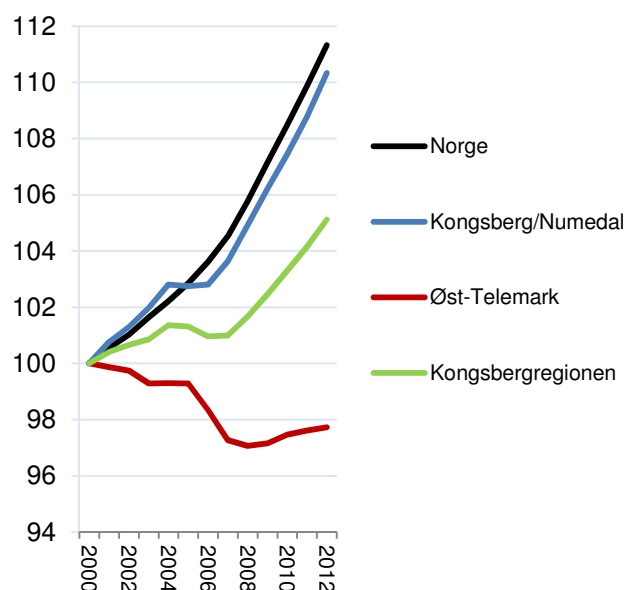
1.1 Befolkningsutviklingen i Kongsbergregionen

De ulike delene av Kongsbergregionen har hatt svært ulik befolkningsvekst. Kongsberg/Numedal har hatt en vekst svært lik veksten på landsbasis, mens Øst-Telemark har hatt nedgang fra 2000 til 2012.

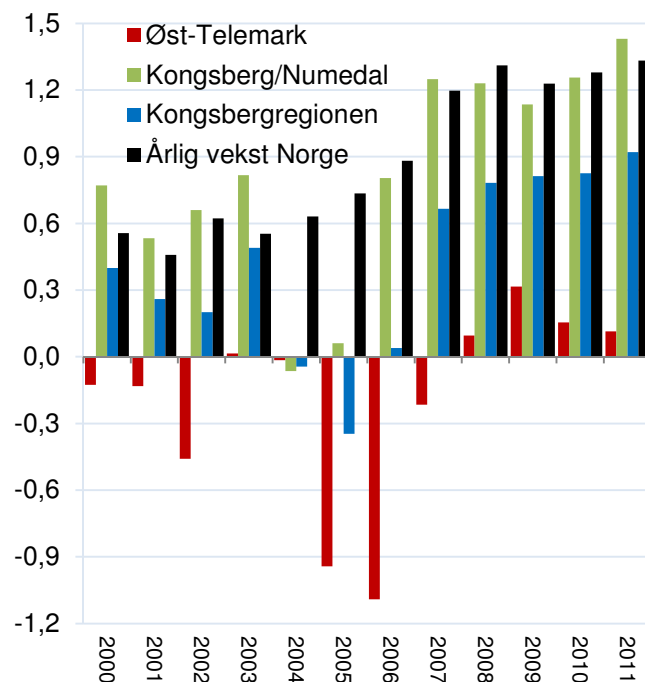
Samlet sett er veksten i hele Kongsbergregionen mindre enn halvparten av befolkningsveksten på landsbasis. I hele Norge har folketallet steget med 11,3 prosent fra 2000 til 2011. Kongsberg/Numedal har hatt en vekst på 10,3 prosent. Øst-Telemark har hatt en nedgang på 2,3 prosent. Samlet har Kongsbergregionen hatt en befolkningsvekst på 5,1 prosent.

I figur 2 ser vi de årlige vekstene. Kongsberg/Numedal har i mange av årene hatt vekst høyere eller ganske lik veksten på landsbasis. I årene 2004 og 2005 uteble veksten i Kongsberg/Numedal.

Øst-Telemark har hatt nedgang i seks av årene etter 2000. Det var spesielt stor nedgang i årene 2004 og 2005. De siste fire årene har også Øst-Telemark hatt befolkningsvekst, men det synes mer som et utslag av at hele landet har fått økt befolkningsvekst på grunn at økt innvandring.

Figur 1: Befolkningsutvikling i Kongsberg/Numedal, Øst-Telemark og Norge i perioden 2000-2012.

Figur 2: Årlig vekst i Kongsbergregionen og Norge i perioden 2000-2012.

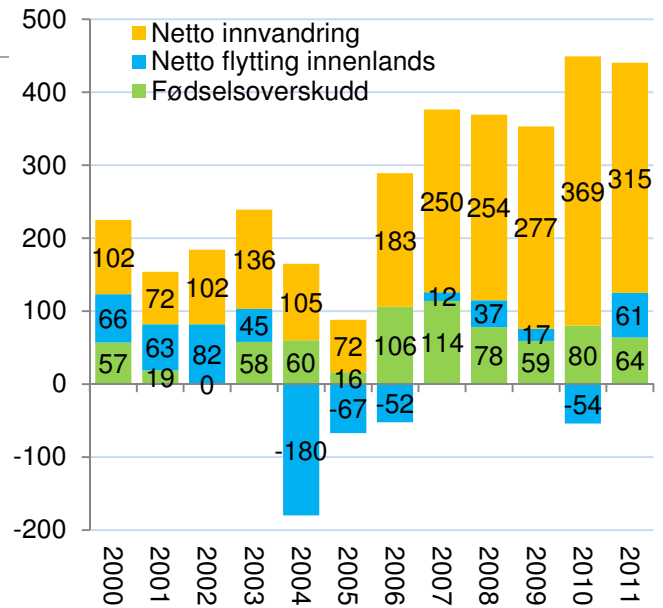
1.2 Befolkningsutviklingen dekomponert

Befolkningsutviklingen består av tre komponenter; fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

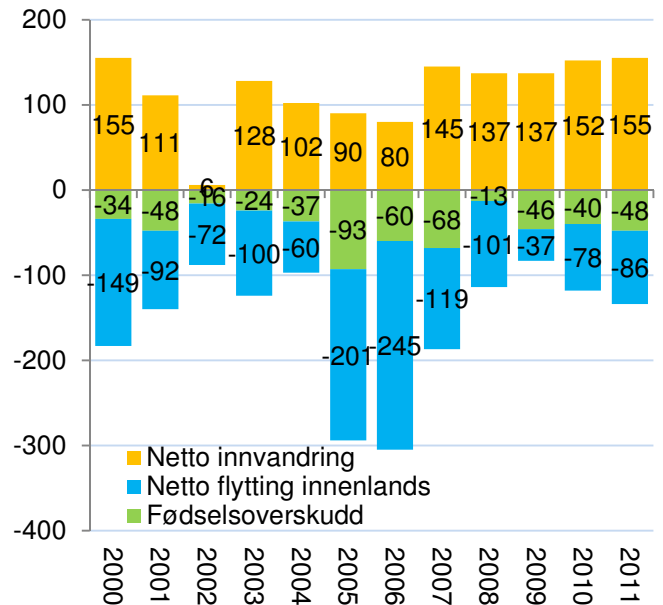
Den høye befolkningsveksten i Kongsberg/Numedal er i stor grad knyttet til økt innvandring. Det har ikke vært spesielt høy nettoinnflytting fra andre regioner. I 2010 var det netto utflytting fra Kongsberg/Numedal. Det har samtidig vært et fødselsoverskudd som bidrar positivt. Kongsberg/Numedal hadde tre dårlige år i 2004, 2005 og 2006, da det var netto utflytting fra regionen til andre norske regioner. Det var årsaken til manglende befolkningsvekst i årene 2004 og 2005.

Øst-Telemark har ikke hatt den samme økningen i innvandring. Det var faktisk like mange innvandre- re til Øst-Telemark i 2000 som i 2010. Regionen har dermed ikke hatt den samme økningen i arbeidsinnvandring som ellers i landet. Øst-Telemark har dessuten en negativ fødselsbalanse som trekker ned. Det har også vært netto utflytting fra Øst-Telemark til andre regioner i landet i alle årene. Et positivt trekk er at nettoutflyttingen har vært forholdsvis liten de siste årene, spesielt i forhold til årene 2005 og 2006.

Slår man sammen tallene for Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark vil en se at det stort sett er innvandring som skaper befolkningsvekst. Kongsberg-regionen har samlet sett verken naturlig befolkningsvekst eller netto innflytting fra andre regioner, men vokser på innvandring alene.

Figur 3: Befolkningsendringene i Kongsberg/Numedal i perioden 2000-2011, dekomponert i fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

Figur 4: Befolkningsendringene i Øst-Telemark i perioden 2000-2011, dekomponert i fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

1.3 Befolkningsveksten i regionene på Østlandet

I tabellen under ser vi hvordan den årlige veksten har utviklet seg i alle regionene på Østlandet etter 2000. Regionene er rangert etter progressivt gjennomsnitt¹, som både tar hensyn til veksten de siste ti årene og trenden i veksten. Slik den regnes ut, vil de siste årenes vekst telle mer enn vekst tidlig i perioden.

Tabell 1: Årlig befolkningsvekst i regionene på Østlandet i prosent i perioden 2000-2011, samt progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Øvre Romerike	2,8	3,0	2,4	2,1	1,8	1,7	2,0	2,5	2,4	2,2	2,3	2,6	2,3
3	Oslo	0,2	0,8	0,9	0,9	1,5	1,6	1,9	2,2	2,7	2,0	2,1	2,3	2,1
6	Nedre Romerike	1,1	1,2	1,1	1,1	1,0	1,6	2,0	2,3	1,7	1,8	1,9	1,7	1,8
7	Follo	1,2	0,9	1,2	0,9	1,0	1,2	1,4	1,6	1,8	1,5	1,5	2,1	1,6
10	Drammensregionen	1,1	0,8	0,9	0,6	0,8	1,0	1,3	1,8	1,6	1,5	1,6	1,8	1,5
13	Akershus Vest	0,1	0,3	0,9	0,7	1,0	1,2	1,1	1,2	1,5	1,5	1,3	1,7	1,3
16	Mosseregionen	1,6	0,8	0,6	0,3	0,7	0,8	1,2	1,5	1,6	1,4	1,0	1,6	1,2
19	Tønsbergregionen	1,0	0,8	0,8	0,7	0,6	0,8	0,9	1,4	1,4	1,0	1,1	1,3	1,1
21	Nedre Glomma	0,8	0,8	1,1	0,8	0,8	0,6	0,8	1,0	1,2	1,1	1,3	1,2	1,1
23	Kongsberg/Numedal	0,8	0,5	0,7	0,8	-0,1	0,1	0,8	1,2	1,2	1,1	1,3	1,4	1,0
25	Halden	1,5	0,3	0,9	0,1	0,4	0,5	0,4	0,9	1,1	1,4	1,5	1,1	1,0
26	Indre Østfold	1,3	0,5	1,0	0,6	0,8	0,9	0,6	1,2	0,9	0,9	0,9	1,3	1,0
28	Ringerike/Hole	0,5	-0,1	0,4	0,3	0,1	0,6	0,9	1,0	1,1	0,8	0,9	1,3	0,9
30	Sandefjord/Larvik	1,0	0,4	0,9	0,5	0,6	0,4	0,6	0,9	0,8	0,9	0,9	0,9	0,8
34	Lillehammerregionen	0,4	0,0	0,3	0,3	-0,1	0,8	0,5	0,8	0,8	1,1	0,7	0,6	0,7
36	Hamarregionen	0,8	0,1	0,5	0,2	0,5	0,5	0,5	0,4	0,8	0,5	0,9	1,0	0,7
40	Hadeland	1,4	0,8	0,5	0,2	-0,2	0,2	-0,1	0,6	-0,1	0,8	0,8	1,1	0,5
41	Grenland	0,5	0,1	0,3	0,3	0,2	0,1	0,3	0,5	0,6	0,5	0,7	0,6	0,5
43	Midt-Buskerud	0,8	0,0	0,4	-0,4	-0,5	-0,1	0,0	0,6	1,1	0,1	0,5	1,1	0,5
44	Midt-Telemark	0,6	0,3	0,0	-0,2	0,0	0,2	0,1	0,7	0,3	0,3	1,1	0,5	0,4
47	Gjøvikregionen	0,4	-0,1	0,3	0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,4	0,6	0,5	0,5	0,7	0,4
48	Hallingdal	0,3	-1,4	-0,5	-0,7	0,3	0,1	-0,4	0,0	0,4	0,1	1,2	0,8	0,4
49	Sør Østerdal	0,3	0,6	0,1	0,2	-0,2	0,1	0,0	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,3
63	Glåmdal	0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,3	-0,4	-0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0
65	Valdres	0,0	-0,4	0,2	-0,5	-0,9	-0,2	-0,5	0,2	0,1	0,2	-0,5	0,4	-0,1
67	Midt-Gudbrandsdal	0,0	-0,9	-0,2	-0,3	-0,5	-0,8	-0,7	-0,4	0,2	0,0	0,6	0,0	-0,1
68	Øst-Telemark	-0,1	-0,1	-0,5	0,0	0,0	-0,9	-1,1	-0,2	0,1	0,3	0,2	0,1	-0,1
71	Fjellregionen	0,2	-1,2	-0,2	-0,4	-1,0	-0,7	-0,5	-0,4	-0,3	0,6	0,0	0,1	-0,2
77	Vest-Telemark	-0,2	0,0	-0,9	-0,5	-0,1	-0,9	-0,4	-0,4	0,1	-0,1	-0,4	0,1	-0,2
78	Nord-Gudbrandsdal	-0,3	-0,7	-0,5	-0,1	-0,6	-0,4	-0,7	-0,7	-0,1	-0,2	0,1	-0,1	-0,2

Befolkningsveksten i Norge skjøt fart i 2007, da det ble en sterk økning i arbeidsinnvandring fra EU-land. Denne innvandringen har fortsatt å øke, og har ført til en femårsperiode med historisk høy befolkningsvekst. Befolkningsveksten på landsbasis har vært i størrelsesorden 1,2 til 1,3 prosent av folketallet årlig de siste fem årene. I 2011 sto innvandringen for nesten ett prosentpoeng av denne befolkningsveksten.

Kongsberg/Numedal har hatt høyere vekst i befolkningen enn middels av norske regioner, og er rangert som nummer 23 av 83 regioner. Det er mange regioner på Østlandet med høyere vekst, de fleste av disse er regioner tett opp til Oslo.

Øst-Telemark er en av regionene med lavest befolkningsvekst på Østlandet. Det er et klart sentrum-periferi-mønster på Østlandet, mens det ikke er de samme mønstrene i andre landsdeler de siste årene.

1.4 Innvandring

Innvandringen har forsterket befolkningsveksten i alle fylker og regioner. I tabellen under ser vi hvordan innvandringen har utviklet seg i regionene på Østlandet.

Tabell 2: Netto innvandring i prosent av folketallet i regionene på Østlandet i perioden 2000-2011, samt progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
2	Hallingdal	0,8	0,1	0,7	0,4	0,8	1,0	0,5	1,3	1,6	1,2	1,7	2,0	1,3
3	Oslo	0,1	0,1	0,7	0,2	0,3	0,6	0,7	1,3	1,8	1,1	1,3	1,5	1,1
7	Valdres	0,5	0,2	0,7	0,5	0,3	0,6	0,6	0,9	1,4	0,9	1,0	1,5	1,0
13	Midt-Telemark	0,5	0,6	0,6	0,7	1,0	0,8	0,7	1,2	0,8	0,7	1,0	0,9	0,9
21	Kongsberg/Numedal	0,4	0,2	0,3	0,5	0,4	0,2	0,6	0,8	0,8	0,9	1,2	1,0	0,8
23	Akershus Vest	0,1	0,3	0,3	0,1	0,4	0,6	0,9	1,2	0,9	0,7	0,7	1,1	0,8
30	Midt-Gudbrandsdal	0,1	0,3	0,4	0,8	0,7	0,5	0,5	0,7	0,8	0,5	0,9	1,1	0,8
35	Drammensregionen	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3	0,4	0,8	0,6	0,8	0,9	1,0	0,7
36	Nedre Romerike	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,5	0,8	0,7	0,6	0,9	1,0	0,7
39	Nord-Gudbrandsdal	0,3	0,1	0,5	0,5	0,2	0,4	0,4	0,4	0,5	0,7	1,1	1,0	0,7
43	Tønsbergregionen	0,2	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,5	1,0	0,9	0,7	0,6	0,8	0,7
46	Øst-Telemark	0,8	0,5	0,0	0,6	0,5	0,4	0,4	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7
47	Fjellregionen	0,7	0,1	0,5	0,6	0,6	0,3	0,4	0,3	0,6	0,9	0,7	1,0	0,6
48	Øvre Romerike	0,2	0,1	0,2	0,2	0,0	0,2	0,3	0,4	0,6	0,8	0,8	1,2	0,6
49	Ringerike/Hole	0,1	0,1	0,3	0,1	0,1	0,2	0,3	0,7	0,7	0,6	0,7	1,1	0,6
51	Follo	0,1	0,2	0,3	0,2	0,4	0,3	0,4	0,6	0,8	0,7	0,7	0,8	0,6
52	Mossregionen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6
53	Sør Østerdal	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,5	0,3	0,6	0,5	0,7	0,8	0,9	0,6
55	Indre Østfold	0,2	0,0	0,1	0,1	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,8	0,6	0,8	0,6
56	Sandefjord/Larvik	0,1	0,2	0,3	0,1	0,3	0,3	0,4	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6
59	Lillehammerregionen	0,1	0,1	0,3	0,4	0,3	0,5	0,5	0,8	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6
62	Gjøvikregionen	0,3	0,1	0,4	0,2	0,2	0,3	0,2	0,5	0,5	0,5	0,7	0,8	0,5
67	Nedre Glomma	0,0	0,1	0,2	0,1	0,2	0,3	0,4	0,6	0,6	0,5	0,5	0,7	0,5
69	Hamarregionen	0,2	0,1	0,3	0,1	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5
71	Vest-Telemark	0,4	0,2	0,2	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,7	0,4	0,4	0,5	0,5
74	Grenland	0,2	0,1	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,6	0,4	0,6	0,5	0,6	0,5
75	Glåmdal	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4	0,6	0,5	0,7	0,4
76	Hadeland	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3	0,2	0,3	0,4	0,6	0,6	0,7	0,4
78	Midt-Buskerud	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4	0,6	0,6	0,4
83	Halden	0,3	-0,1	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1	0,3	0,3	0,5	0,4	0,5	0,3

Alle regionene har fra 2007 fått en høyere innvandring enn de har hatt tidligere. Innvandringen i 2011 ble høyere enn noensinne, og tilsvarte nesten én prosent av folketallet i Norge.

Regionene på Østlandet har lite innvandring, og for flertallet har innvandringen vært under middels av norske regioner.

Kongsberg/Numedal er imidlertid en av regionene på Østlandet med forholdsvis høy innvandring. Kongsberg/Numedal er rangert som nummer 21 av de 83 regionene med hensyn til innvandring.

Øst-Telemark har litt under middels innvandring, og er rangert som nummer 46 av 83 regioner. Innvandringen til Øst-Telemark har imidlertid ikke økt så mye som i mange andre regioner, så rangeringen er synkende.

1.5 Innenlands flytting

Den innenlandske nettoflyttingen er interessant å studere, fordi den forteller hvilke regioner som vokser på bekostning av andre. I tabellen under ser vi hvordan nettoflyttingen i regionene på Østlandet har utviklet seg.

Tabell 3: Netto flytting innenlands i prosent av folketallet i regionene på Østlandet i perioden 2000-2011, samt progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Øvre Romerike	2,3	2,5	1,8	1,4	1,4	1,0	1,1	1,6	1,4	0,9	1,1	0,9	1,2
3	Halden	1,1	0,4	0,9	0,0	0,2	0,5	0,5	0,5	0,7	0,7	1,1	0,7	0,7
6	Nedre Romerike	0,4	0,5	0,4	0,3	0,4	0,8	1,0	0,9	0,4	0,6	0,4	0,3	0,5
7	Nedre Glomma	0,8	0,7	0,9	0,8	0,6	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,7	0,4	0,5
8	Drammensregionen	0,7	0,4	0,4	0,1	0,2	0,4	0,6	0,7	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4
9	Mosseregionen	1,3	0,5	0,4	0,1	0,2	0,4	0,5	0,6	0,6	0,4	0,1	0,7	0,4
10	Follo	0,4	0,2	0,3	0,1	-0,0	0,4	0,4	0,5	0,5	0,3	0,3	0,8	0,4
12	Tønsbergregionen	0,6	0,6	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3	0,2	0,4	0,2	0,3	0,3	0,3
14	Indre Østfold	1,0	0,4	0,9	0,4	0,4	0,4	-0,1	0,6	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
15	Ringerike/Hole	0,5	-0,0	0,4	0,2	-0,0	0,5	0,6	0,4	0,3	0,2	-0,0	0,2	0,2
16	Hamarregionen	0,5	0,1	0,4	0,1	0,2	0,3	0,1	-0,0	0,3	0,0	0,3	0,5	0,2
19	Sandefjord/Larvik	0,8	0,3	0,5	0,3	0,1	0,0	0,0	0,2	-0,0	0,1	0,1	0,2	0,1
20	Midt-Buskerud	1,1	0,2	0,6	-0,3	-0,5	0,1	-0,4	0,4	0,6	-0,3	-0,1	0,5	0,1
22	Lillehammerregionen	0,2	-0,3	0,0	-0,2	-0,4	0,2	-0,1	0,0	0,0	0,5	0,3	-0,1	0,1
24	Akershus Vest	-0,6	-0,5	0,1	0,0	0,0	0,1	-0,3	-0,4	0,1	0,3	0,3	0,3	0,1
25	Hadeland	1,2	0,7	0,3	-0,0	-0,1	-0,2	-0,3	0,3	-0,4	0,2	0,0	0,5	0,1
26	Oslo	-0,4	0,2	-0,3	0,1	0,4	0,3	0,3	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0
28	Gjøvikregionen	0,1	0,0	0,1	0,1	-0,2	-0,3	-0,2	0,2	0,1	-0,0	-0,0	0,0	0,0
29	Grenland	0,2	-0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,2	-0,1	0,1	-0,1	0,0
30	Glåmdal	0,3	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,2	-0,1	0,2	0,1	-0,1	0,0	-0,2	0,0
32	Kongsberg/Numedal	0,2	0,2	0,3	0,2	-0,6	-0,2	-0,2	0,0	0,1	0,1	-0,2	0,2	0,0
35	Sør Østerdal	0,1	0,7	0,1	0,1	-0,2	-0,2	-0,1	0,0	-0,0	-0,1	-0,2	-0,2	-0,1
49	Midt-Telemark	0,4	-0,2	-0,5	-0,9	-0,9	-0,4	-0,6	-0,4	-0,6	-0,3	-0,2	-0,3	-0,4
54	Vest-Telemark	-0,2	0,0	-0,6	-0,7	-0,5	-0,8	-0,5	-0,5	-0,3	-0,5	-0,8	-0,2	-0,5
55	Øst-Telemark	-0,7	-0,4	-0,4	-0,5	-0,3	-1,0	-1,2	-0,6	-0,5	-0,2	-0,4	-0,4	-0,5
57	Fjellregionen	-0,3	-1,0	-0,5	-0,8	-1,1	-0,7	-0,6	-0,5	-0,8	-0,1	-0,4	-0,5	-0,5
58	Midt-Gudbrandsdal	-0,1	-0,8	-0,5	-0,8	-1,0	-1,0	-0,8	-0,5	-0,3	-0,2	-0,0	-0,9	-0,5
61	Nord-Gudbrandsdal	-0,6	-0,7	-0,5	-0,4	-0,5	-0,6	-0,9	-0,8	-0,4	-0,5	-0,9	-0,7	-0,7
75	Valdres	-0,2	-0,4	-0,4	-0,7	-0,8	-0,6	-1,0	-0,7	-1,1	-0,7	-1,2	-0,9	-0,9
76	Hallingdal	-0,3	-1,5	-1,2	-0,8	-0,5	-1,0	-0,8	-1,2	-1,0	-0,9	-0,4	-1,1	-0,9

De fleste regionene på Østlandet har netto innflytting fra andre regioner. Det avspeiler at Østlandet vinner innflyttere fra andre landsdeler.

Kongsberg/Numedal har over tid omtrent balanse mellom inn- og utflytting. Det er over middels av regionene, fordi de meste folkerike regionene har netto innflytting. Det fører til at flertallet av regionene har netto utflytting, ettersom den innenlandske flyttingen er et stort nullsumspill.

Øst-Telemark har netto utflytting, men ikke spesielt høy utflytting. Øst-Telemark er rangert som nummer 55 av 83 regioner, som betyr at 28 av 83 regioner har høyere netto utflytting.

1.6 Fødselsbalanse

Fødselsbalansen virker i utgangspunktet kanskje ikke like interessant som flyttemønstrene, ettersom den endres ganske langsomt og er lite påvirkelig. Fødselsbalansen påvirkes av aldersfordelingen, kjønnsfordelingen og fruktbarheten. På lang sikt betyr fødselsbalansen imidlertid mye for befolkningsutviklingen.

Tabell 4: Fødselsbalansen i prosent av folketall i regionene på Østlandet i perioden 2000-2011, samt progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Oslo	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9
9	Nedre Romerike	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5
10	Follo	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
14	Akershus Vest	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5
15	Øvre Romerike	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,6	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5
23	Drammensregionen	0,3	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
26	Kongsberg/Numedal	0,2	0,1	0,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,4	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2
30	Mosseregionen	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
33	Tønsbergregionen	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
38	Indre Østfold	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
39	Nedre Glomma	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
41	Sandefjord/Larvik	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
46	Grenland	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
48	Ringerike/Hole	-0,1	-0,1	-0,2	0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0
49	Lillehammerregionen	0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1	0,1	0,0	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
53	Halden	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	-0,1	0,0
54	Midt-Telemark	-0,3	-0,2	-0,1	0,0	-0,1	-0,2	0,0	-0,1	0,1	-0,1	0,2	-0,1	0,0
56	Hadeland	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,2	0,0	0,0
61	Hamarregionen	0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0
62	Hallingdal	-0,1	-0,1	0,0	-0,2	-0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	-0,1
63	Midt-Buskerud	-0,3	-0,2	-0,3	-0,4	-0,2	-0,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	-0,1	0,1	-0,1
67	Gjøvikregionen	-0,1	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
69	Sør Østerdal	-0,1	-0,2	-0,3	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,3	-0,1	-0,1
73	Valdres	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,2	0,0	-0,2	-0,1	-0,3	-0,1	-0,2
74	Vest-Telemark	-0,4	-0,3	-0,5	-0,3	-0,2	-0,4	-0,2	-0,4	-0,3	0,0	0,0	-0,2	-0,2
75	Øst-Telemark	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,5	-0,3	-0,3	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
76	Nord-Gudbrandsdal	-0,1	-0,2	-0,5	-0,2	-0,3	-0,2	-0,1	-0,4	-0,3	-0,3	-0,1	-0,3	-0,2
78	Fjellregionen	-0,2	-0,3	-0,3	-0,2	-0,5	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1	-0,2	-0,3	-0,3
80	Midt-Gudbrandsdal	-0,1	-0,4	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,5	-0,3	-0,3	-0,3	-0,2	-0,3
83	Glåmdal	-0,3	-0,4	-0,6	-0,5	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,5

Regionene på Østlandet har generelt hatt lavt fødselsoverskudd. De fleste regionene ligger under middels blant norske regioner. Østlandet har lav fruktbarhet sammenliknet med resten av landet, noe som bidrar negativt til befolkningsveksten. Sju av de ti regionene med høyest fødselsunderskudd er på Østlandet.

Kongsberg/Numedal har relativt høyt fødselsoverskudd og er rangert som nummer 26 av de 83 regionene. Øst-Telemark har høyt fødselsunderskudd og er blant de ti regionene i landet med høyest underskudd.

1.7 Relativ flytting

Relativ flytting er en interessant indikator å følge, fordi den forteller om den underliggende styrken i utviklingen på et sted. Relativ flytting er summen av netto innenlands flytting og innvandring fratrukket landsgjennomsnittet. Årsaken til at vi bruker relativ flytting i stedet for å bare bruke den enklere indikatoren nettoflytting, er for lettere å kunne sammenlikne forskjellene mellom regioner og utviklingen over tid.

Tabell 5: Relativ flytting i prosent av folketallet i regionene på Østlandet i perioden 2000-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Relativ flytting er nettoflytting fratrukket gjennomsnittlig innvandring til Norge.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Øvre Romerike	2,3	2,5	1,7	1,4	1,1	0,8	1,0	1,2	1,0	0,9	1,0	1,1	1,1
4	Nedre Romerike	0,3	0,4	0,2	0,2	0,3	0,7	1,0	0,9	0,2	0,5	0,4	0,3	0,5
6	Oslo	-0,5	0,2	0,1	0,0	0,4	0,4	0,6	0,4	0,8	0,2	0,2	0,4	0,4
7	Drammensregionen	0,6	0,4	0,2	0,0	0,2	0,3	0,5	0,7	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4
11	Mosseregionen	1,2	0,4	0,1	0,0	0,2	0,3	0,4	0,5	0,5	0,3	-0,1	0,5	0,3
12	Follo	0,3	0,2	0,2	0,0	0,1	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,6	0,3
13	Halden	1,2	0,1	0,5	-0,2	0,2	0,2	-0,1	0,0	0,1	0,4	0,7	0,3	0,3
14	Nedre Glomma	0,6	0,6	0,7	0,6	0,5	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,3	0,1	0,2
15	Tønsbergregionen	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,2	0,3	0,4	0,3	0,0	0,0	0,1	0,2
17	Akershus Vest	-0,7	-0,4	0,0	-0,1	0,1	0,3	0,0	-0,1	0,1	0,2	0,1	0,4	0,1
18	Ringerike/Hole	0,4	-0,1	0,3	0,1	-0,2	0,3	0,5	0,2	0,1	-0,1	-0,2	0,3	0,1
19	Indre Østfold	1,0	0,2	0,6	0,3	0,4	0,5	-0,1	0,3	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,1
24	Kongsberg/Numedal	0,4	0,3	0,2	0,4	-0,5	-0,4	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,0
26	Sandefjord/Larvik	0,7	0,3	0,5	0,2	0,2	-0,1	-0,1	0,0	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	0,0
27	Hamarregionen	0,5	0,0	0,3	0,0	0,2	0,2	0,0	-0,4	-0,1	-0,3	0,1	0,1	0,0
29	Lillehammerregionen	0,2	-0,4	0,0	0,0	-0,4	0,3	-0,1	0,0	-0,3	0,3	-0,1	-0,5	-0,1
31	Midt-Buskerud	0,8	0,1	0,4	-0,3	-0,7	-0,3	-0,5	-0,1	0,1	-0,7	-0,3	0,1	-0,2
32	Gjøvikregionen	0,2	0,0	0,1	0,0	-0,3	-0,3	-0,5	-0,2	-0,3	-0,3	-0,2	-0,1	-0,2
33	Hadeland	1,2	0,6	0,0	-0,1	-0,3	-0,3	-0,6	-0,2	-0,9	0,0	-0,3	0,2	-0,2
34	Sør Østerdal	0,2	0,6	0,0	0,0	-0,2	-0,1	-0,3	-0,2	-0,4	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3
36	Grenland	0,2	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,4	-0,3
37	Hallingdal	0,3	-1,5	-0,9	-0,7	0,1	-0,4	-0,9	-0,8	-0,3	-0,5	0,4	-0,1	-0,3
39	Midt-Telemark	0,7	0,3	-0,3	-0,5	-0,2	0,0	-0,4	-0,1	-0,7	-0,5	-0,1	-0,4	-0,3
40	Glåmdal	0,3	0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,4	-0,3	-0,2	-0,4	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3
53	Midt-Gudbrandsdal	-0,2	-0,7	-0,4	-0,2	-0,6	-0,9	-0,8	-0,7	-0,5	-0,5	0,0	-0,8	-0,5
57	Øst-Telemark	-0,2	-0,1	-0,7	-0,1	-0,1	-0,9	-1,3	-0,7	-0,7	-0,3	-0,5	-0,6	-0,6
60	Valdres	0,1	-0,3	0,0	-0,4	-0,8	-0,4	-0,9	-0,7	-0,6	-0,6	-1,1	-0,4	-0,6
61	Fjellregionen	0,2	-1,1	-0,3	-0,4	-0,8	-0,7	-0,7	-1,0	-1,0	-0,1	-0,7	-0,5	-0,6
69	Nord-Gudbrandsdal	-0,5	-0,7	-0,5	-0,2	-0,6	-0,6	-1,0	-1,2	-0,8	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8
73	Vest-Telemark	0,0	0,1	-0,8	-0,4	-0,3	-0,9	-0,7	-0,8	-0,5	-1,0	-1,3	-0,6	-0,8

Regionene på Østlandet har bedre flyttetall samlet sett enn regionene i andre landsdeler. Det kommer av at Østlandet trekker til seg innflyttere fra andre landsdeler. Vi så tidligere at det er lav innvandring til mange av regionene på Østlandet.

Kongsberg/Numedal har over tid ganske nøyaktig samme innflytting som Norge, som vi ser av at gjennomsnittlig relativ flytting er 0,0. Det plasserer likevel regionen godt over middels av norske regioner.

Øst-Telemark har hatt en samlet innflytting som ligger 0,6 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet. Det gir over tid en mye svakere befolkningsutvikling enn landet som helhet. Øst-Telemark er likevel rangert som nummer 57, som betyr at det er 26 regioner med svakere nettoflytting, inklusive innvandring.

1.8 Befolkningsutvikling i kommunene

Kongsberg er eneste kommune i regionen med stabil og høy befolkningsvekst. Kongsbergregionen har vokst med 14,3 prosent siden 2000, som er tre prosent over veksten på landsbasis.

Flesberg og Notodden har hatt vekst de siste fem årene, etter å ha stått omtrent stille i foregående femårsperiode.

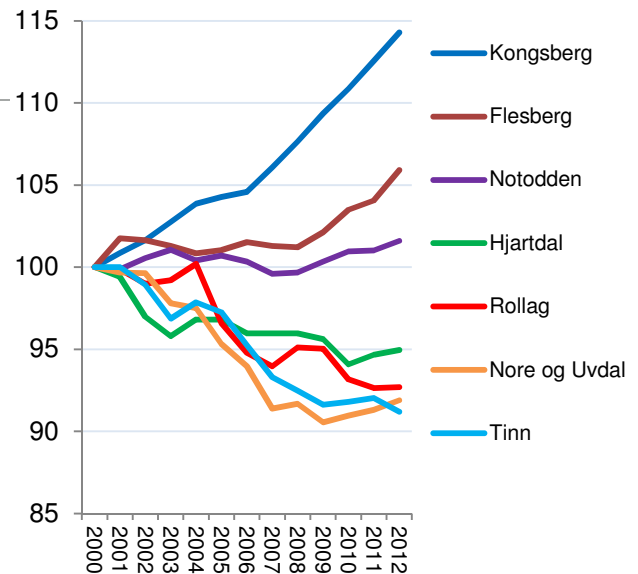
De andre kommunene har alle hatt en befolkningsnedgang på mellom fem og ti prosent siden 2000. Befolkningsnedgangen for disse kommunene har flatet ut de siste fem årene, og er ikke så sterk som tidligere. Nore og Uvdal hadde sterkest nedgang fram til 2009, men har fått noe vekst de siste tre årene. Tinn hadde nedgang i 2011.

Når vi dekomponerer veksten, som vist i figur 6, ser vi at Kongsberg og Flesberg har hatt netto innflytting fra andre norske kommuner de siste fem årene. Kongsberg er den eneste kommunen med fødselsoverskudd.

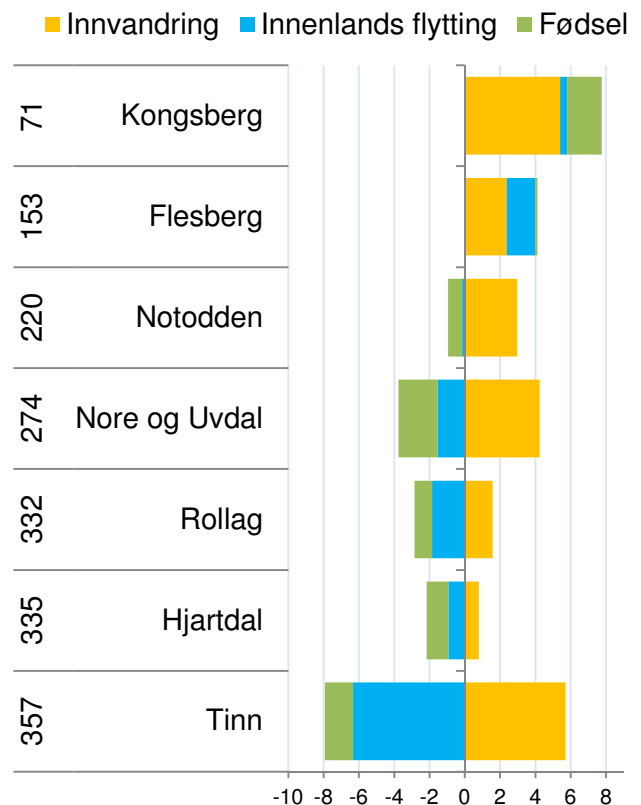
Nore og Uvdal har hatt forholdsvis høy innvandring, men har størst fødselsunderskudd og samtidig litt flyttetap mot resten av landet.

Rollag og Hjørdal har begge hatt flyttetap mot resten av landet og fødselsunderskudd, og svært lite innvandring.

Tinn har hatt høyest innvandring, men også høyest netto utflytting til andre norske kommuner, og har hatt høyest befolkningsnedgang de siste fem årene.

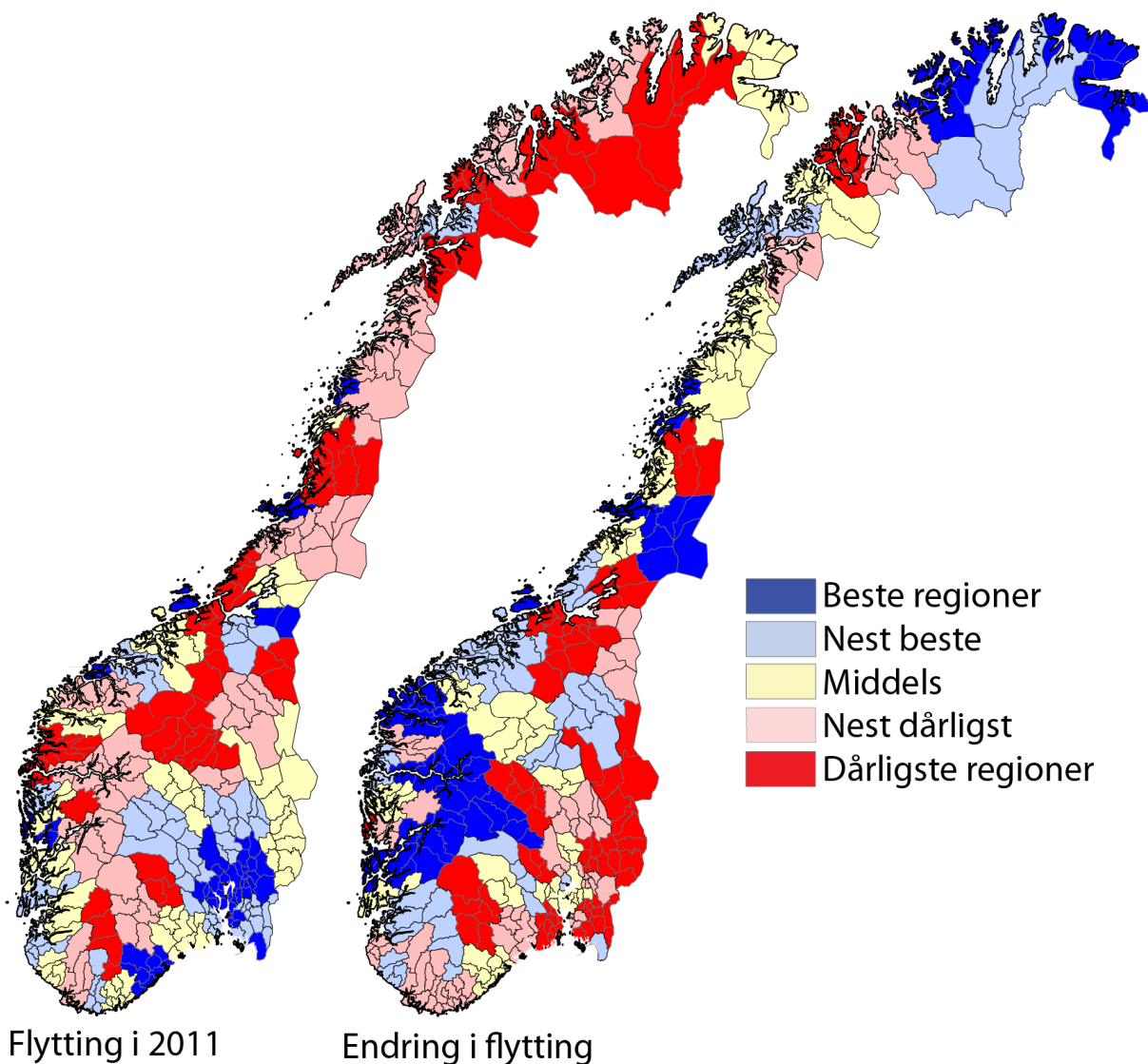
Figur 5: Befolkningsutvikling i kommunene i Kongsbergregionen i perioden 2000-2012, indeksert slik at nivået i 2000=100

Figur 6: Befolkningsutviklingen i kommunene i Kongsbergregionen, dekomponert for siste fem år. Tallene til venstre angir rangering med hensyn til vekst siste fem år blant landets 429 kommuner.

1.9 Nye regionale mønstre

I de siste årene har det blitt noen nye trekk i de regionale flyttemønstrene i Norge. I figuren under viser vi flyttemønsteret mellom regioner i 2011, samt flyttemønsteret i perioden 2009-2011 sammenliknet med perioden 2000-2006.

Figur 7: Regionale forskjeller i nettoflytting i 2011, samt endringer i relativ nettoflytting fra perioden 2000-2006 til perioden 2009-2011.

Kartet til venstre viser regionale variasjoner i nettoflyttingen i 2011. Det sentrale Østlandet trakk til seg mange innflyttere i 2011. Enkelte regioner rundt Bergen og Trondheim hadde også høy innflytting. Dette er et mønster som vi har sett tidligere. Det nye er at regioner som Ytre Helgeland, Hitra/Frøya og Kystgruppen (Nord-Trøndelag) var blant regioner med høyest innflytting. Dette er regioner som har hatt stor utflytting tidligere.

I kartet til høyre ser vi hvordan flyttemønsteret har endret seg de siste tre årene i forhold til tidligere. Finnmark har mye lavere utflytting enn tidligere, samtidig som at kystregioner som Ytre Helgeland, Hitra/Frøya, HALD, Søre Sunnmøre, Kystgruppen, Sunnhordland og Nordfjord har fått mye bedre flyttebalanse. Østlandet har relativt sett fått mye lavere innflytting enn tidligere, men vi ser på kartet over flytting i 2011 at det fremdeles er Østlandet som trekker til seg flest innflyttere.

1.10 Befolkningsframskrivningerⁱⁱ

Hvert år beregner og publiserer Statistisk Sentralbyrå framskrivninger for Norges befolkning, den siste for perioden 2012-2100. SSBs befolkningsframskrivninger viser hvordan landets folkemengde vil endre seg under gitte forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet og nettoinnvandring.

Ulike prognoser for levealder og fruktbarhet påvirker framskrivningene i noen grad, men ganske lite i forhold til ulike prognoser for innvandring. De siste befolkningsframskrivningene viser at både samlet folkemengde og antall innvandrere i de nærmeste tiårene vil øke sterkt med de fleste kombinasjoner av forutsetninger. I følge modellen vil innvandring øke noen år til, og deretter ha betydelig nedgang.

Som følge av en lav arbeidsledighet og høyt inntektsnivå i Norge ventes det en høy innvandring de nærmeste årene. Etter hvert er det imidlertid ventet at inntektene fra petroleumssektoren vil minke og den relative inntekten i Norge synke. Dette vil kunne gjøre det mindre attraktivt å innvandre for å arbeide i Norge.

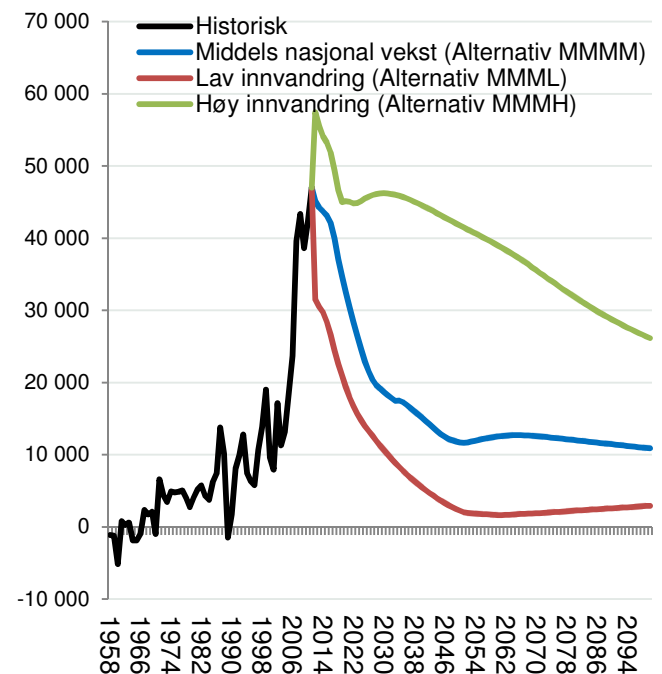
SSB presenterer tre framskrivningsbaner som kalles middels nasjonal vekst, lav innvandring og høy innvandring. I figur 8 kan vi se at nettoinnvandringen er ventet å gå betydelig ned. I høyalternativet er det forutsatt konstant relativt inntektsnivå, og nedgangen i innvandring blir dermed mindre i dette alternativet. I lavalternativet er det forutsatt at det relative inntektsnivået i Norge vil falle sterkt, noe som vil føre til at innvandringen vil synke raskt.

Modellen tar hensyn til at innvandrere har høyere sannsynlighet for utvandring enn resten av befolkningen. Sannsynligheten for utvandringen varierer med alder, kjønn, botid i Norge og landbakgrunn. Et økende antall innvandrere i Norge medfører derfor større utvandring, og særlig av innvandrere med kort botid.

Som figur 8 viser, vil nettoinnvandringen i 2040 komme ned i 15 000 i mellomalternativet. Dette er en konsekvens av at den synkende innvandringen ikke klarer å kompensere for den økende utvandringen. Men også i høyalternativet blir nettoinnvandringen lavere på lang sikt, til tross for det svært høye nivået på innvandringen. Dette viser hvordan den økende utvandringen, som påvirkes

av den tidligere høye innvandringen, er en sentral forutsetning for framskrivningene.

Det er imidlertid stor usikkerhet forbundet med disse banene. Usikkerheten er knyttet både til selve modellen og anslagene for ledighet og relativ inntekt i framtiden. Denne usikkerheten gjør at innvandringstallene vil kunne avvike betydelig fra anslagene. Store avvik kan oppstå som konsekvens av uforutsette økonomiske og politiske forhold i andre land, spesielt vil kriser og konflikter kunne føre til at flere personer kommer til Norge for å få beskyttelse eller arbeid. Videre kan den økonomiske eller politiske utviklingen bli endret i de landene som arbeidsinnvandrere kommer fra, og i eventuelle nye EU-medlemsland som får lettere adgang til det norske arbeidsmarkedet. Den økonomiske og/eller politiske utvikling i andre europeiske land kan også føre til at arbeidsinnvandrere reiser til andre land enn Norge, for eksempel at polakker heller reiser til Tyskland enn Norge. I tillegg vil endringer i økonomiske og politiske forhold i Norge kunne påvirke innvandringen, som blant annet innvandringspolitikk, etterspørsel etter arbeidskraft, ledighet og inntektsnivå.

Figur 8: Historisk netto innvandring i 1958-2011 og framskrevet netto innvandring i perioden 2010-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav innvandring og høy innvandring.

Utviklingen i innvandringen, som altså er antatt å være høy i de nærmeste årene for deretter å gå ned, vil ha stor påvirkning på den generelle befolkningsutviklingen i Norge. Det er ventet at de siste års sterke befolkningsvekst vil fortsette noen år til, for deretter å avta.

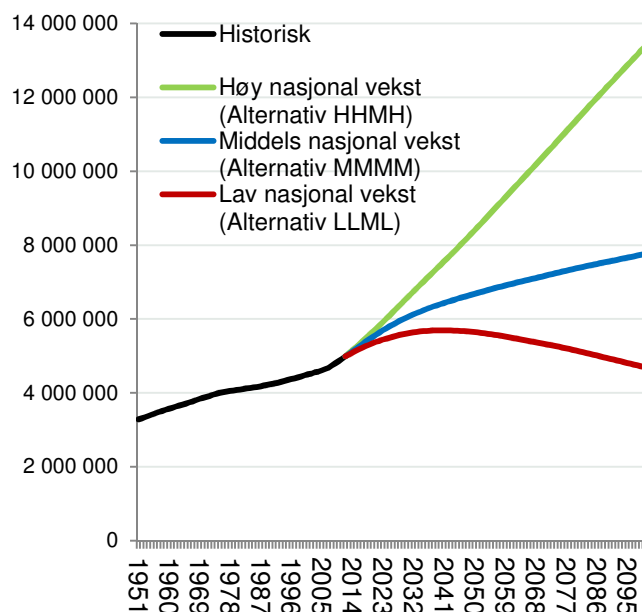
Figur 9 viser befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 1951-2012 og den framskrevne befolkningsstørrelsen i perioden 2012-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst. I følge framskrivningene blir befolkningsveksten særlig høy i de første årene, men lenger ut i perioden avtar befolkningsveksten. Ifølge hovedalternativet MMMM vil den årlige veksten være på topp om fire år, med en økning på 67 000 innbyggere i 2016, for deretter å synke til under 40 000 om 20 år, i 2032.

Folketallet passerte 5 millioner i mars 2012. I hovedalternativet MMMM vil folketallet ha nådd 6 millioner i 2030, og havne på 7,8 millioner i 2100. I alternativet med høy nasjonal vekst vil Norge nå 6 millioner allerede i løpet av 2023, og få over 13 millioner innbyggere i 2100. I lavalternativet øker befolkningen til 5,7 millioner i 2041, for deretter å avta.

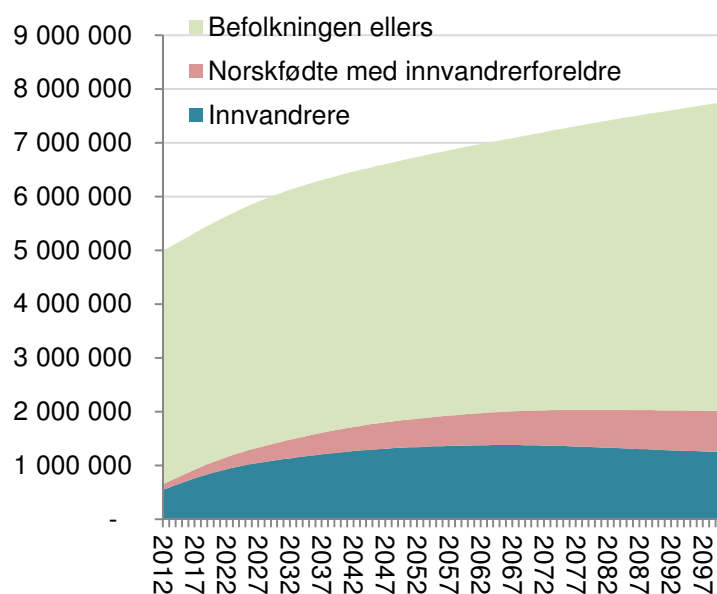
Det store spriket mellom alternativene vitner om den store usikkerheten som er knyttet til tallene, og SSB understreker at tallene blir mer og mer usikre jo lenger fram i tid vi går. Det er som nevnt spesielt knyttet stor usikkerhet til innvandringen.

Figur 10 viser befolkningen i Norge i perioden fram til 2100 i følge hovedalternativet MMMM, fordelt på gruppene innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers.

Antall innvandrere og barn født i Norge av innvandrerforeldre er forventet å øke sterkt i årene som kommer, spesielt fra de nye EU-landene i Øst-Europa. I hovedalternativet MMMM vil innvandrerbefolkningen, som er en sammenslåing av gruppene innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, øke fra 655 000 i 2012 til over 2 millioner i løpet av 2060-årene. Den øvrige befolkningen vil øke fra 4,3 millioner i 2012 til over 5 millioner i samme periode.

Figur 9: Befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 1951-2012 og den framskrevne befolkningsstørrelsen i perioden 2011-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst.

Figur 10: Befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 2012-2100 i følge hovedalternativet MMMM fordelt på innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers.

1.11 Framskrivning for Kongsbergregionen

Figur 11 viser veksten i Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark i perioden 1980-2012, samt SSBs framskrivningsalternativ for perioden 2012-2040. For perioden 1980-2012 brukes de historiske tallene, mens de tre framskrivningsalternativene midtels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst brukes for perioden 2012-2040.

Kongsberg/Numedal har hatt vekst siden 1980 og høy vekst de siste årene. I det høye alternativet vil veksten fortsatt vært sterk, og folketallet øke til omtrent 47 000 innbyggere i 2040. I middelalternativet vil befolkningsveksten avta, men likevel ende opp i litt over 40 000. I det lave alternativet vil veksten avta ganske mye, og ende opp i litt over 35 000.

Øst-Telemark har hatt ganske konstant nedgang siden 1980. I høyvekstalternativet til SSB vil veksten være rask og folketallet passere 25 000 før 2040. I middelalternativet får vi litt vekst, mens i lavalternativet blir det en liten nedgang.

De ulike alternativene til SSB bygger på ulike *nasjonale* forutsetninger. Det er altså ikke mulig at en region oppnår det høye alternativet, mens en annen får det lave. Til slutt i denne rapporten skal vi vise noen scenarier som er bygget på at regionene kan påvirke egen utvikling.

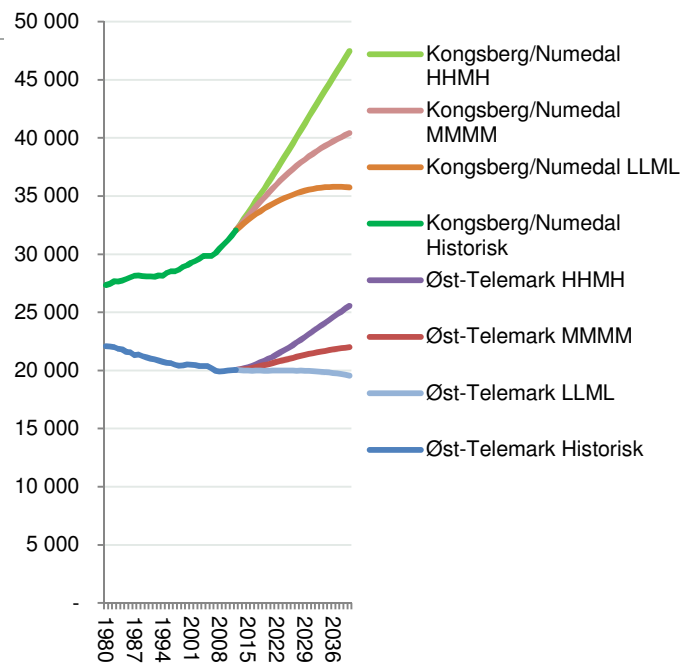
1.12 Framskrivning for kommunene i Kongsbergregionen

Når vi ser på framskrivningene i det midlere alternativet til SSB, vil Kongsberg få mesteparten av veksten i årene framover. I dette alternativet vil Kongsberg havne på omtrent 33 000 innbyggere i 2040, det vi si en vekst på over 30 prosent.

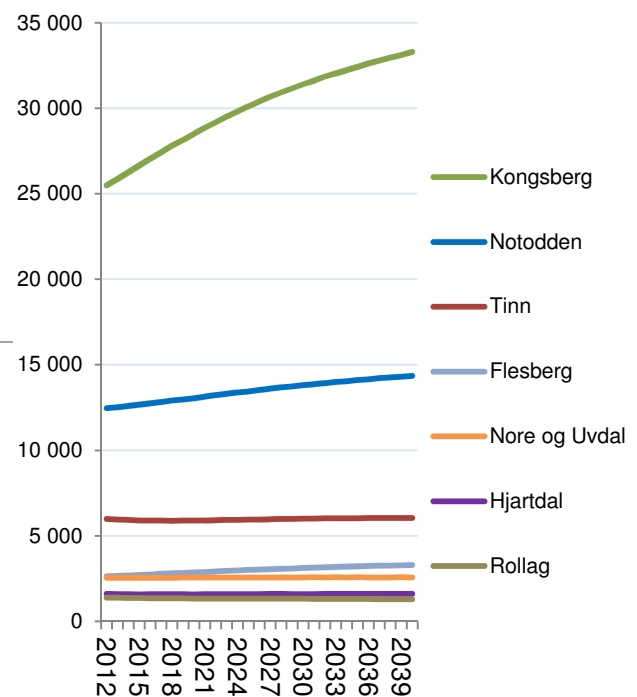
Notodden vil også vokse, med 15,1 prosent til 14 346 innbyggere i 2040.

Flesberg vil også vokse mye, med over 24 prosent.

De andre kommunene vil ikke få store endringer i folketallet.

Figur 11: Historisk vekst i Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark i perioden 1980-2012 og de tre banene for framskrivning i perioden 2012-2040.

Figur 12: SSBs midlere framskrivningsalternativ for kommunene i Kongsbergregionen i perioden 2012-2040.

2. Arbeidsplasser

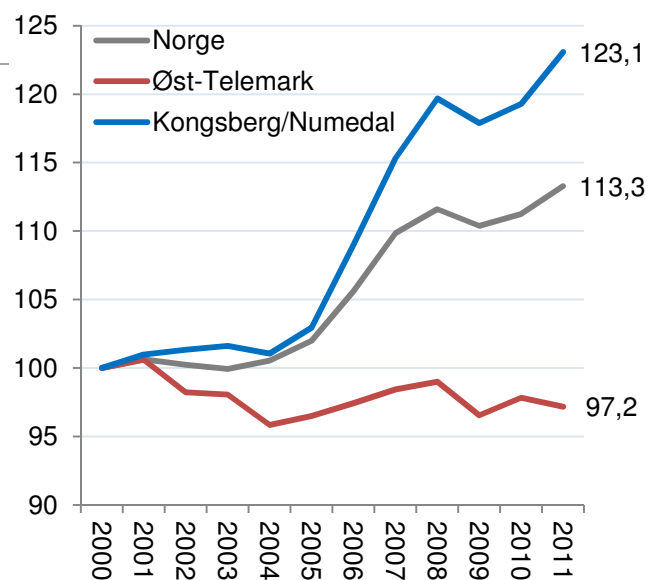
Arbeidsplasser er ved siden av folketallet den mest sentrale størrelsen i regional utvikling. Fra 2000 er det svært godt statistikkgrunnlag for å beskrive utviklingen. Data hentes fra SSBs registerbasert sysselsettingsstatistikk.

2.1 Utviklingen i Kongsbergregionen

Siden 2000 har antall arbeidsplasser i Norge økt med 13,3 prosent. Veksten i Norge var spesielt høy i 2005 og 2006. Men 2011 ble også et godt år, med tredje høyeste vekst etter 2000.

Kongsberg/Numedal har hatt sterk vekst i antall arbeidsplasser, særlig fra 2005 til 2008. Fra 2000 til 2011 økte antall arbeidsplasser i Kongsberg/Numedal med 23,1 prosent. Det var nesten ti prosentpoeng over veksten i Norge.

Øst-Telemark har hatt nedgang i antall arbeidsplasser med 2,8 prosent fra 2000 til 2011.

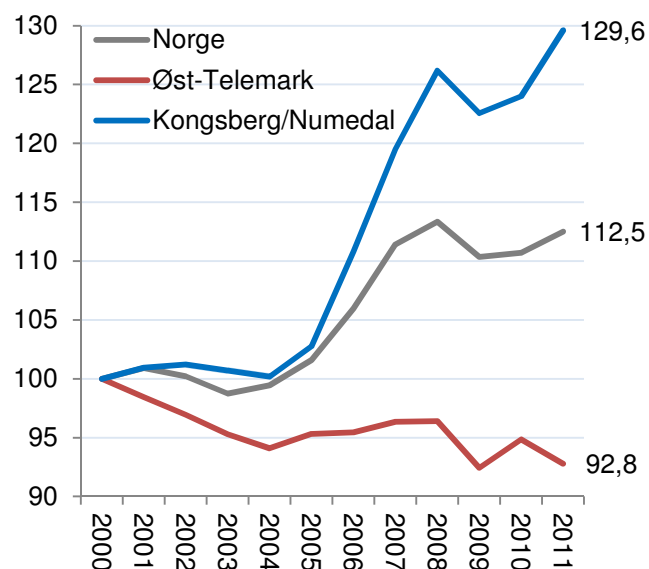
Figur 13: Utviklingen i antall arbeidsplasser i Kongsberg/Numedal, Øst-Telemark og Norge indekstert slik at nivået i 2000=100, samt årlig vekst.

2.2 Private arbeidsplasser

Vi kan også se på utviklingen i de private arbeidsplassene spesielt, vist i figur 14.

Kongsberg/Numedal har spesielt sterk vekst i næringslivet. Antall arbeidsplasser i næringslivet i Kongsberg/Numedal har økt med neste 30 prosent fra 2000 til 2011. Det kom en nedgang i 2009, men i 2010 og 2011 har det blitt vekst igjen.

Øst-Telemark har hatt ganske sterk nedgang i antall arbeidsplasser i sitt næringsliv, som har sunket med 7,2 prosent.

Figur 14: Utviklingen i antall arbeidsplasser i næringslivet i Kongsberg/Numedal, Øst-Telemark og Norge indekstert slik at nivået i 2000=100, samt årlig vekst.

2.3 Arbeidsplassvekst i regionene

For å kunne sammenlikne utviklingen i regionene over tid er det praktisk å bruke relativ vekst. Relativ vekst er veksten i antall arbeidsplasser i regionen fratrukket veksten på landsbasis samme år. Dermed får vi utlignet konjunktursvingningene og kan sammenlikne hvordan regionene gjør det i forhold til hverandre over en lengre tidsperiode.

Tabell 6: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i regionene på Østlandet i 2001-2011, samt progressivt snitt. Regionene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	prog snitt
3	Nedre Romerike	-1,7	1,8	0,3	1,0	1,4	-0,3	0,4	-0,3	0,9	1,7	2,9	1,1
4	Kongsberg/Numedal	0,4	0,7	0,6	-1,2	0,4	2,3	1,8	2,2	-0,4	0,4	1,4	0,9
8	Øvre Romerike	5,0	-2,4	0,6	0,5	1,5	-1,2	0,0	2,6	0,3	-1,3	1,7	0,5
10	Akershus Vest	2,9	5,9	-2,1	0,8	-1,0	1,2	0,8	1,6	-0,9	1,0	0,1	0,4
11	Follo	0,2	0,4	2,6	-0,1	0,9	0,2	0,4	0,4	0,7	-0,2	0,4	0,4
20	Drammensregionen	1,2	1,5	-0,2	0,5	0,0	-0,3	-0,1	0,9	-0,7	-0,3	0,5	0,0
23	Oslo	-1,6	-2,5	-2,5	-0,6	1,0	-0,2	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	0,5	-0,1
28	Mosseregionen	1,3	-1,5	0,1	-0,6	0,7	-0,2	0,4	0,2	-1,8	1,0	-1,0	-0,2
32	Hadeland	-0,9	0,8	1,3	-0,3	-0,7	-1,4	-2,4	-1,1	-0,6	1,1	1,0	-0,3
38	Lillehammerregionen	-0,5	0,3	2,7	-0,9	0,3	-0,6	-1,6	0,4	-1,7	1,7	-1,8	-0,4
39	Tønsbergregionen	0,9	1,3	-0,9	-0,1	-0,8	0,8	-0,6	-0,2	-0,9	0,0	-1,0	-0,4
41	Indre Østfold	1,2	-1,0	1,1	1,4	0,0	-0,7	-1,7	1,4	-0,4	-0,5	-1,9	-0,4
42	Hamarregionen	0,0	0,7	0,4	0,9	-2,0	-0,1	-1,1	-0,3	-1,0	0,1	-0,4	-0,5
45	Midt-Buskerud	-0,3	0,2	1,3	0,9	-0,3	-1,5	-0,9	-0,6	-0,1	0,1	-1,7	-0,5
46	Halden	0,6	1,8	-1,3	-4,7	0,5	0,0	-1,0	-1,5	0,2	-0,1	-0,1	-0,5
48	Sandefjord/Larvik	0,2	0,9	0,2	1,3	1,1	-1,5	0,7	0,0	-2,1	-1,1	-1,2	-0,6
51	Midt-Telemark	-3,1	1,5	0,5	-0,9	0,0	-1,0	-2,7	-0,7	-0,5	-0,7	0,1	-0,7
53	Sør Østerdal	-0,1	-0,1	0,2	1,7	-1,9	-2,8	0,3	0,6	0,2	0,3	-3,2	-0,7
54	Ringerike/Hole	-0,8	-0,7	2,1	-0,3	-1,4	-0,6	-0,4	-0,1	-0,6	-0,5	-2,1	-0,7
55	Nedre Glomma	0,4	2,2	-1,5	-0,8	-1,3	0,3	-0,3	-0,9	-1,9	-0,4	-0,6	-0,7
58	Fjellregionen	-0,8	-0,3	-0,8	1,4	-2,0	-0,9	-0,6	-2,4	-0,2	1,5	-2,5	-0,8
59	Vest-Telemark	-2,3	0,7	-0,4	0,3	-1,7	2,4	-5,1	0,3	0,2	-0,8	-1,9	-0,8
60	Grenland	-0,9	-0,7	-0,7	-0,2	-0,2	-0,8	-0,5	0,2	-1,0	-1,5	-1,6	-0,9
61	Gjøvikregionen	-1,2	1,0	0,6	-0,7	-1,4	-1,4	-0,5	-2,0	0,1	-0,5	-1,4	-0,9
69	Hallingdal	-0,3	-0,9	-0,2	0,6	0,5	-1,7	-1,0	-1,7	-1,3	-0,3	-2,3	-1,1
76	Nord-Gudbrandsdal	-1,1	-0,9	1,1	-0,7	-1,3	-1,6	-3,6	-2,5	0,2	-0,7	-1,9	-1,4
79	Valdres	1,6	0,3	0,8	-2,6	0,2	-1,8	-0,6	-2,8	0,4	-2,1	-2,5	-1,4
80	Midt-Gudbrandsdal	-1,0	0,1	1,7	-2,0	-1,7	-1,6	-1,5	0,2	-3,0	-0,6	-2,3	-1,4
82	Øst-Telemark	0,0	-2,0	0,2	-2,9	-0,8	-2,6	-3,0	-1,0	-1,4	0,5	-2,5	-1,5
83	Glåmdal	0,9	-1,4	-0,8	1,2	-3,4	-1,4	-2,4	-0,1	-2,3	-1,8	-2,6	-1,7

Veksten i antall arbeidsplasser på Østlandet er konsentrert til regioner i og rundt Oslo.

Kongsberg/Numedal er en av regionene med høyest vekst, og er nummer fire av alle de 83 regionene i landet. Kongsberg/Numedal har hatt raskere vekst enn landet ellers i ni av de elleve siste årene. I 2011 var veksten i antall arbeidsplasser i Kongsberg/Numedal 1,4 prosent høyere enn veksten i Norge.

Øst-Telemark har hatt sterk nedgang, og er rangert nest sist av alle regionene i landet.

2.4 Bransjerⁱⁱⁱ Kongsberg/Numedal

Industrien er den dominerende bransjen i Kongsberg/Numedal. Det var 6 074 arbeidsplasser i industri, bergverk og kraftproduksjon i Kongsberg/Numedal i 2008. I 2011 var antallet arbeidsplasser økt til 6 746.

Handel er nest største bransje, med 2 039 arbeidsplasser i 2011. Det har blitt færre arbeidsplasser i handel.

Personlig tjenesteyting er tredje største bransje i Kongsberg/Numedal, og har hatt vekst.

De andre bransjene er forholdsvis små, og har ikke hatt større endringer de tre siste årene.

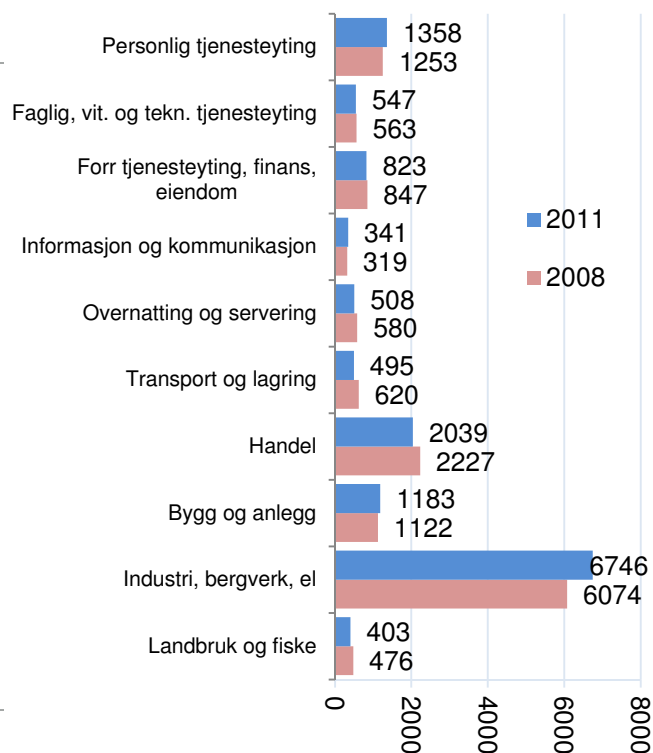
2.5 Bransjer og lokaliseringkvotienter

Lokaliseringkvotienten er bransjens andel av samlet sysselsetting i Kongsberg/Numedal delt på bransjens andel av sysselsettingen i Norge. Der verdien er over 1, har Kongsberg/Numedal en høyere andel enn landsgjennomsnittet. I figur 16 er bransjene i privat sektor fordelt etter lokaliseringkvotient (LQ) og vekst. Kongsberg/Numedal har 3,4 ganger høyere andel i industri enn landsgjennomsnittet. Kongsberg/Numedal har samme andel av sysselsettingen i overnatting og servering som landsgjennomsnittet. I de andre bransjene er andelen i Kongsberg/Numedal under gjennomsnittet.

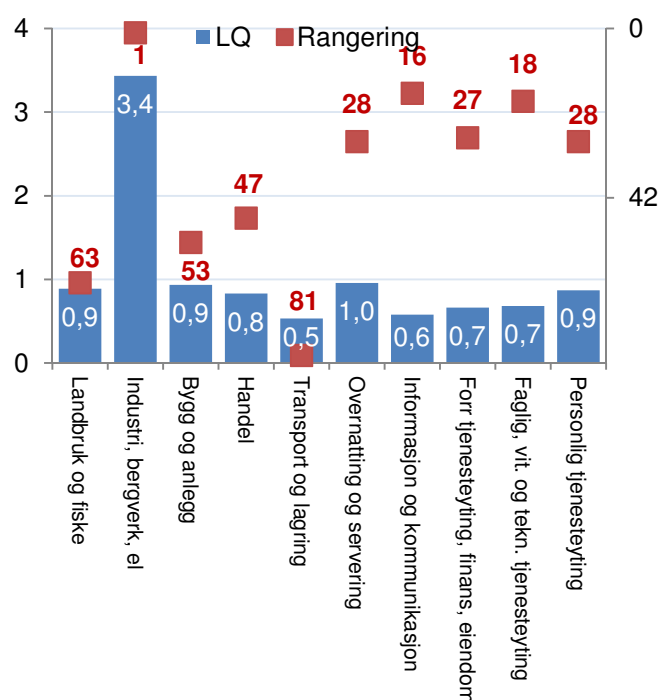
I diagrammet har vi også lagt inn hvilket rangeringsnummer Kongsberg/Numedal har for LQ sammenliknet med de 83 regionene i landet. Her kan vi se at Kongsberg/Numedal har den høyeste andelen i industrien av samtlige regioner i landet.

Kongsberg/Numedal er også over middels av regionene for andelen i overnatting og servering, informasjons og kommunikasjon, forretningsmessig tjenesteyting, faglig, vitenskapelig og teknologisk tjenesteyting og personlig tjenesteyting.

Kongsberg/Numedal er lavt rangert for andeler i transport, handel, bygg og anlegg og landbruk og fisk.

Figur 15: Antall arbeidsplasser i hovedbransjer i privat sektor i Kongsberg/Numedal i 2008 og 2011.

Figur 16: Lokaliseringkvotienter for hovedbransjer i Kongsberg/Numedal og rangering for lokaliseringkvotientene blant de 83 regionene i landet.

2.6 Bransjer Øst-Telemark

Handelen er den største bransjen i Øst-Telemark i 2011, med 1 229 arbeidsplasser.

Industrien er nest størst med 996 arbeidsplasser. Det har vært en kraftig nedgang i antall industriarbeidsplasser i Øst-Telemark fra 2008 til 2011.

Bygg og anlegg er nest størst, mens personlig tjenesteyting er fjerde størst.

Øst-Telemark har hatt ganske sterk vekst i transport og lagring fra 2008 til 2011. Også bransjen faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting har hatt vekst.

Landbruk har hatt ganske sterk nedgang.

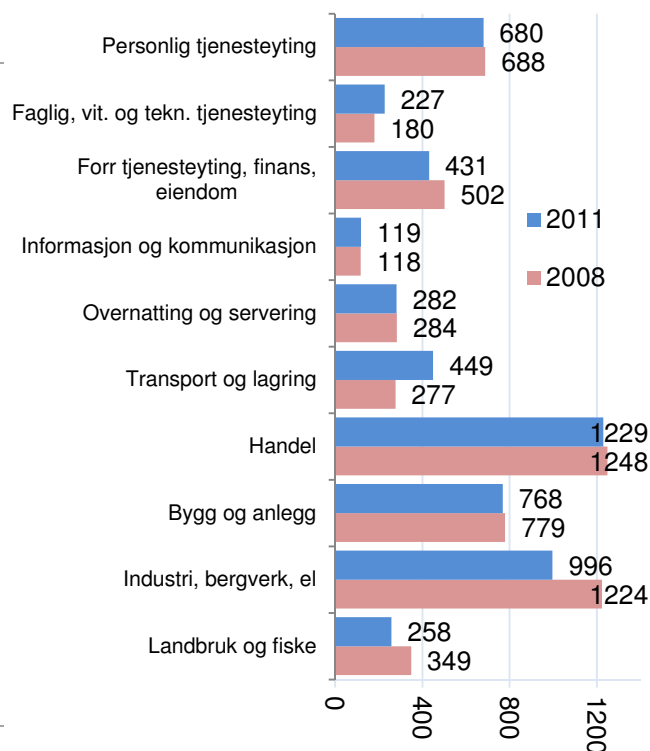
2.7 Bransjer og lokaliseringkvotienter

Lokaliseringkvotienten er bransjens andel av samlet sysselsetting i Øst-Telemark delt på bransjens andel av sysselsettingen i Norge. Der verdien er over 1, har Øst-Telemark en høyere andel enn landsgjennomsnittet. I figur 18 er bransjene i privat sektor fordelt etter lokaliseringkvotient (LQ) og vekst.

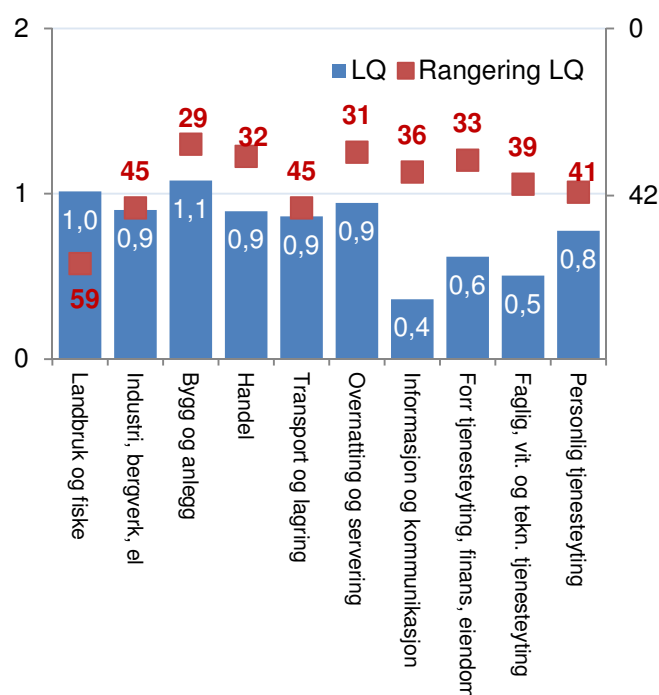
Øst-Telemark har høyest LQ i bransjen bygg og anlegg, men LQ er bare 1,1, som betyr at andelen i Øst-Telemark bare er litt høyere enn landsgjennomsnittet. For de fleste bransjene er LQ nær 1, som viser at andelen er ganske lik resten av landet. Informasjon og kommunikasjon har lavest LQ.

I diagrammet viser også hvilket rangeringsnummer Øst-Telemark har for LQ sammenliknet med de 83 regionene i landet.

Her kan vi se at rangeringsnumrene er ganske nær middels, det er ingen bransjer med verken spesielt høy eller spesielt lav rangering. Det betyr at Øst-Telemark har en bransjestruktur som er ganske lik bransjestrukturen for Norge.

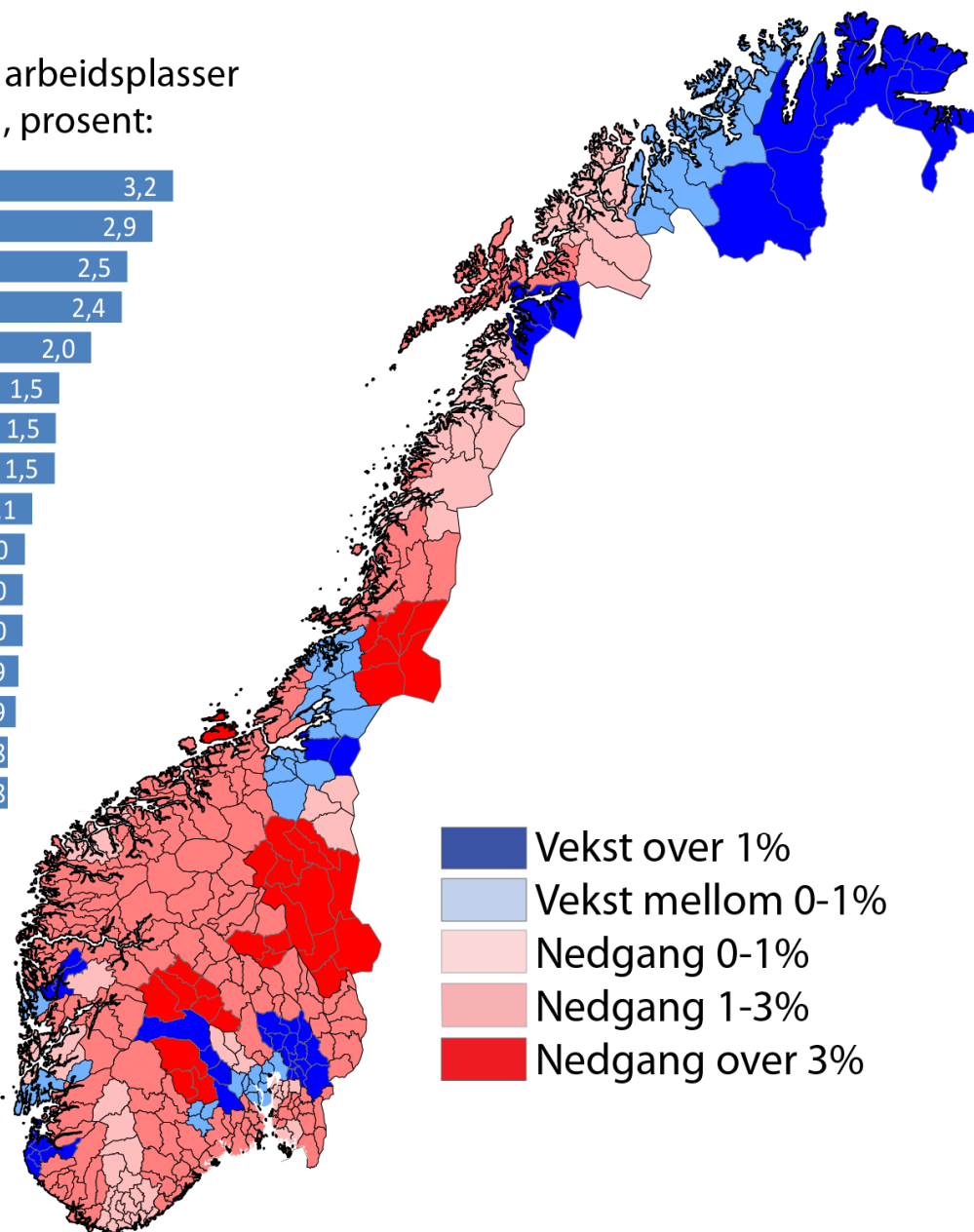
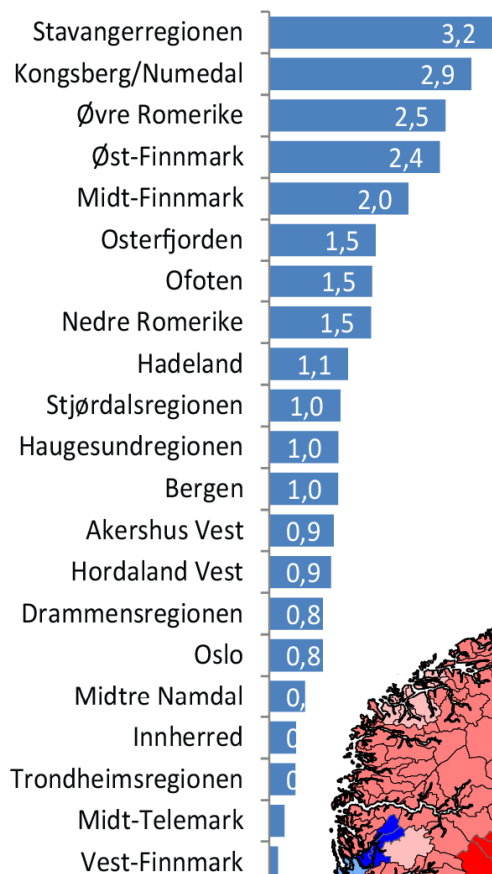
Figur 17: Antall arbeidsplasser i hovedbransjer i privat sektor i Øst-Telemark i 2008 og 2011.

Figur 18: Lokaliseringkvotienter for hovedbransjer i Øst-Telemark og rangering for lokaliseringkvotientene blant de 83 regionene i landet.

2.8 Relativ vekst i regionene

Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i 2011, prosent:

Figur 19: Relativ prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i 2011.

Figur 19 viser den relative veksten i antall arbeidsplasser i regionene i 2011. Det var bare 21 regioner som hadde høyere vekst i 2011 enn veksten på landsbasis. Både Oslo, Bergen, Stavangerregionen og Trondheimsregionen hadde høyere vekst enn landsgjennomsnittet. Disse regionene dro opp landsgjennomsnittet, og dermed fikk flertallet av regionene lavere vekst enn veksten på landsbasis. Mange av de andre regionene med høyere vekst enn landsgjennomsnittet var naboregioner til de fire største byene. Finnmark og Ofoten (Narvikregionen) hadde også påfallende sterk vekst i næringslivet i 2011.

Kongsberg/Numedal er blant regionene med høyest vekst i 2011, mens Øst-Telemark er blant de med lavest vekst.

2.9 Relativ vekst i kommunene

I tabellen under viser vi relativ vekst for kommunene i årene etter 2000. Relativ vekst er den prosentvise veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i året, fratrukket veksten på landsbasis. Kommunene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Tabell 7: Relativ vekst i antall arbeidsplasser, både privat og offentlig, i perioden 2001-2011 samt progressivt gjennomsnitt. Rangert etter progressivt gjennomsnitt for siste ti år.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt
33	Kongsberg	1,0	1,0	0,7	-1,0	0,4	4,3	2,6	4,4	-0,1	1,4	3,4	2,1
125	Nore og Uvdal	-3,4	0,6	5,2	-1,0	5,0	-4,6	1,7	-3,2	1,8	-1,7	1,7	0,2
223	Flesberg	-1,3	6,6	0,5	-6,1	1,2	-2,7	7,0	3,7	3,5	-10,5	-2,6	-0,8
226	Rollag	-13,1	-5,2	0,1	-1,2	-8,9	8,1	3,6	0,8	-11,8	5,9	-2,6	-0,8
263	Hjartdal	-11,4	0,1	-1,6	-1,3	6,8	-1,1	-4,3	-3,4	-3,4	1,2	-1,0	-1,1
325	Notodden	-1,5	-1,0	0,7	-1,1	-3,9	-5,1	-3,4	-1,1	-2,0	4,3	-3,8	-1,6
361	Tinn	-2,7	-0,6	-1,7	-3,8	3,9	-3,0	-5,5	-2,4	-0,3	-1,1	-4,3	-2,2

Kongsberg er nummer 33 av de 429 kommunene når det gjelder arbeidsplassvekst i næringslivet. I snitt har næringslivet vokst med 2,1 prosent mer enn landsgjennomsnittet de siste årene.

Nore og Uvdal har også hatt vekst i næringslivet som er større enn veksten på landsbasis.

Flesberg og Rollag har hatt noe nedgang i gjennomsnitt. Flesberg har hatt sterk nedgang i 2010 og 2011, etter flere år med sterk vekst. Rollag har hatt store svingninger fra år til år.

Notodden og Tinn har hatt sterk nedgang. Begge hadde også ganske sterk nedgang i 2011.

3. Næringsmessig sårbarhet

Næringsmessig sårbarhet er definert som risiko for å få en sterk nedgang i sysselsettingen. Hvordan måler vi slik næringsmessig sårbarhet? Og hva kan vi fortelle om utviklingen i regioner og kommuner med sterk grad av sårbarhet?

I kapitlet om næringsmessig sårbarhet for regioner skal vi først introdusere noen begreper og en enkel modell. I tabell 8 til høyre ser vi hvordan vi tenker oss å splitte opp veksten i hver region i tre komponenter.

For det første er det naturlig å tenke seg at regionenes næringsliv tar del i den generelle nasjonale veksten i Norge. I den perioden vi skal analysere, fra 2000 til og med 2011, har antall arbeidsplasser i næringslivet i Norge økt med 12,4 prosent. Hvis vi trekker fra den generelle veksten fra regionens vekst, får vi et tall som vi kaller *relativ vekst*. Dette tallet forteller om en region har vekst eller nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet sammenliknet med landsgjennomsnittet.

Dernest beregner vi *struktureffekten*. Struktureffekten er et teoretisk mål for hvor mye av endringene i en regions næringsliv som skyldes bransjestrukturen. Logikken bak struktureffekten er at det i en bestemt periode er noen bransjer som har vekst, mens andre bransjer har nedgang. En region med en høy andel av arbeidsplassene i vekstbransjer i én periode vil ha en tendens til å få vekst, i forhold til andre regioner med en stor andel av arbeidsplassene i bransjer med nedgang.

Når vi har beregnet struktureffekten, får vi også ut et annet interessant tall, som vi kaller *bransjejustert vekst*. Det er forskjellen mellom den relative veksten som regionen har hatt, og struktureffekten. Den bransjejusterte veksten forteller om regionen har hatt høyere eller lavere vekst enn forventet, gitt den bransjesammensetningen som regionene hadde i utgangspunktet. Denne bransjejusterte veksten vil dermed være et mer interessant mål for hvor godt regionen har prestert i sin næringsutvikling, enn den faktiske veksten.

Tabell 8: En enkel modell for å dekomponere vekst i arbeidsplasser i en region i tre faktorer.

Komponent	Forklaring
Vekst	Den faktiske veksten i antall arbeidsplasser i en region
- Generell vekst	Den generelle veksten i antall arbeidsplasser i Norge
= Relativ vekst	Regionens vekst i forhold til veksten på landsbasis
- Struktur-effekten	Endringen i antall arbeidsplasser i regionen som skyldes bransjestrukturen
= Bransjejustert vekst	Endringen i antall arbeidsplasser i regionen som verken skyldes bransjestruktur eller generell vekst i landet

Den neste indikatoren tar også utgangspunkt i regionenes bransjestruktur, men måler hvor ulik bransjestrukturen i hver enkelt region er fra bransjestrukturen på landsbasis. Vi har kalt dette for *strukturavviket*. Regioner med en spesiell bransjestruktur som avviker sterkt fra landet ellers vil ha høyere risiko for at næringsutviklingen skal bli vesentlig annerledes enn i resten av landet. Denne risikoen kan gi seg utslag i sterk nedgang, dersom bransjene som regionen har sitt tyngdepunkt i får nedgang, men kan også gi grunnlag for sterk vekst dersom regionen har en stor andel av næringslivet sitt i vekstbransjer.

Dernest skal vi se på regionens arbeidsmarkedsintegrasjon. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har mye å si for om en region er sårbar eller robust, og er en indikator som også har mye å si for bostedsattraktivitet, som vi skal se senere.

3.1 Bransjenes utvikling

I figur 20 ser vi hvordan veksten i antall arbeidsplasser har vært i ulike bransjer i perioden 2000 til 2011. Det er svært stor forskjell på veksten i de ulike bransjene i denne perioden. Kulturbransjen har mer enn doblet antall arbeidsplasser i denne perioden, mens trykkerier har hatt en reduksjon på over 40 prosent.

Når bransjene har hatt så forskjellig vekst, er det åpenbart at en regions bransjestruktur i 2000 har hatt svært mye å si for hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser har forløpt fram til i dag.

3.2 Måling av struktureffekten

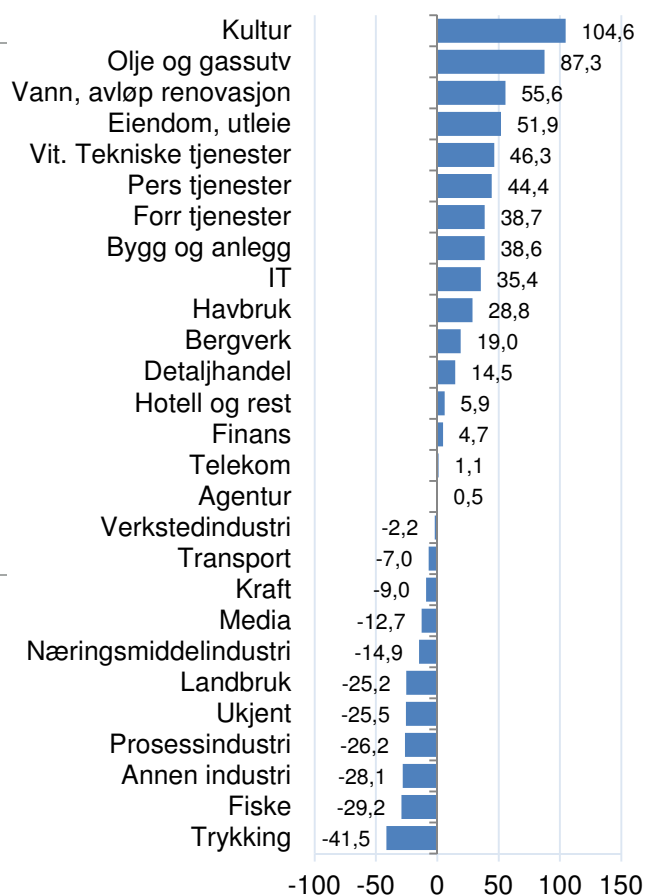
Hvor mye av endringene i antall arbeidsplasser i næringslivet siden 2000 i en region er en konsekvens av næringsstrukturen? Det kan vi måle gjennom først å regne ut hvilken vekst en region ville ha hatt, dersom de hadde gjennomsnittlig vekst i hver enkelt bransje, og deretter måle hvordan denne veksten avviker fra veksten på landsbasis. Veksten i antall arbeidsplasser på landsbasis var 12,4 prosent fra 2000 til 2011.

Hvis en region hadde hatt all sin næringsvirksomhet i prosessindustrien ville den fått en faktisk vekst på -26,2 prosent hvis veksten i prosessindustrien hadde vært som landsgjennomsnittet. Vi kan se av figur 20 at prosessindustrien hadde en nedgang på 26,2 prosent fra 2000 til 2011.

Ettersom veksten på landsbasis har vært 12,4 prosent, ville da veksten i denne regionen ha vært 38,6 prosent lavere enn landsgjennomsnittet. Struktureffekten ville således blitt 38,6 prosent.

Alle regionene har en miks av ulike bransjer, og da vil sammensetningen av bransjer fordelt på vekst- og nedgangsbransjer definere struktureffekten.

Det er interessant å finne ut hvor mye av veksten som skyldes struktureffekten, fordi vi da også indirekte får et mål for hvor mye av arbeidsplassveksten som ikke skyldes bransjestrukturen. Den ekstra veksten, eller nedgangen, utover struktureffekten kaller vi *bransjejustert vekst*.

Figur 20: Vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 for ulike bransjer.

Hvis regionen med all sin næringsvirksomhet i prosessindustrien faktisk hadde en nedgang i antall arbeidsplasser på 10 prosent, ville den bransjejusterte veksten blitt +16,2 prosent. Regionen «skulle egentlig» ha hatt en nedgang på 26,2, men hadde bare en nedgang på 10 prosent. De har da hatt en utvikling som var 16,2 prosent bedre enn forventet ut fra næringsstrukturen. Regionen hadde da framstått som vellykket, fordi de hadde hatt en langt bedre utvikling enn landsgjennomsnittet i den bransjen de hadde all sin næringsvirksomhet i.

Den bransjejusterte veksten er på denne måten en mer interessant metode for å benchmarke regionenes vekst i næringslivet enn bare å se på den faktiske veksten.

3.3 Struktureffekt og bransjejustert vekst

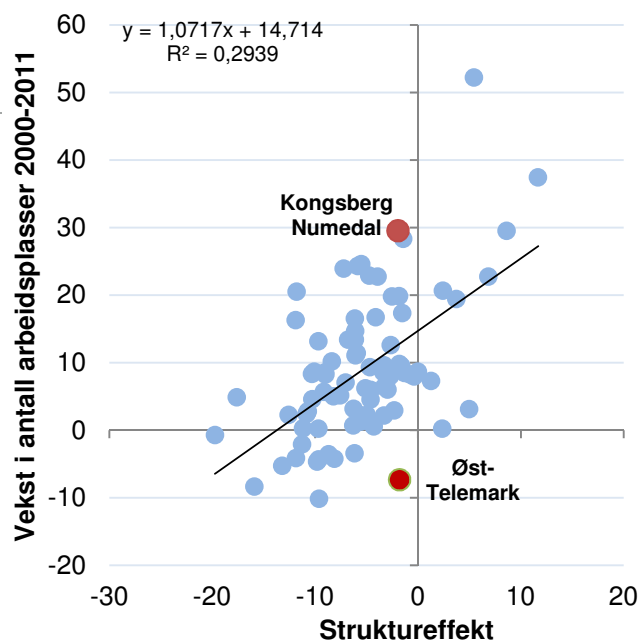
Når vi har målt struktureffekten for hver enkelt region, kan vi sammenholde struktureffekten mot den faktiske arbeidsplassveksten for regionene i Norge, som vist i figur 21.

Vi kan se at det er en ganske sterk sammenheng mellom struktureffekten og faktisk vekst i regionene. Forskjeller i bransjestruktur i regionene forklarer dermed ganske mye av forskjellene i arbeidsplassvekst. Et annet trekk vi kan se, er at det bare er ti regioner som har hatt en positiv struktureffekt. Det er blant annet de aller største regionene, som Oslo, Bergen, Trondheim- og Stavangerregionen.

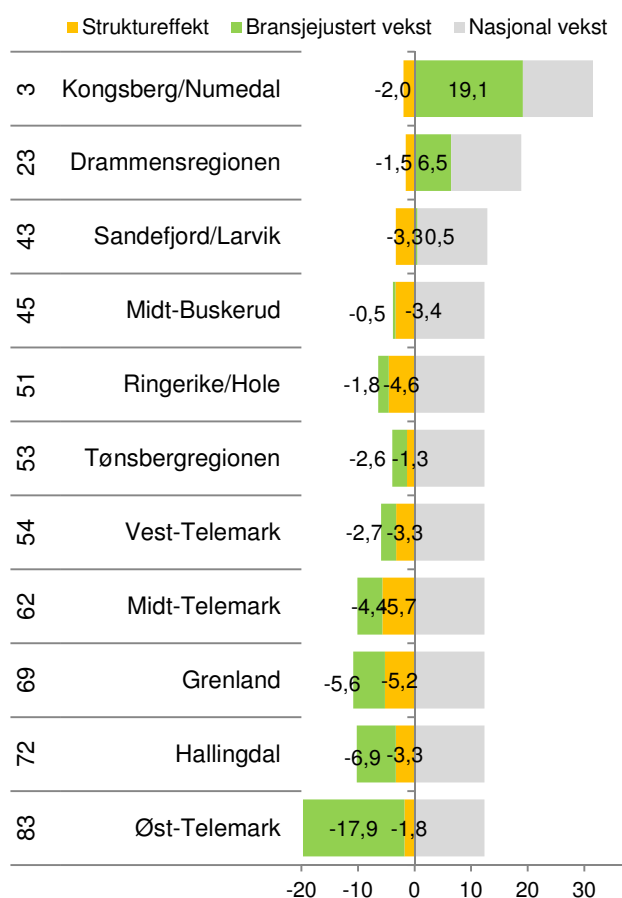
Både Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark hadde en struktureffekt som isolert sett skulle tilsi at veksten ble litt under veksten på landsbasis. Kongsberg/Numedal fikk imidlertid en langt høyere vekst enn bransjestrukturen skulle tilsi, mens Øst-Telemark fikk mye lavere vekst.

I figur 22 kan vi se arbeidsplassveksten i næringslivet i regionene fra 2000 til 2011 dekomponert i tre ulike faktorer: Den nasjonale veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet, som er på 12,4 prosent, struktureffekten, og bransjejustert vekst.

Kongsberg/Numedal har den tredje høyeste bransjejusterte veksten av alle regionene i landet. Øst-Telemark havnet helt på den andre enden av skalaen og har lavest bransjejustert vekst av samtlige regioner i landet. Næringsstrukturen i Øst-Telemark bidro til at veksten ble 1,8 prosent lavere enn veksten på landsbasis, noe som er mer gunstig enn de fleste regionene. Den sterke nedgangen i antall arbeidsplasser i næringslivet i Øst-Telemark ser dermed ikke ut til å være et resultat av bransjestrukturen.

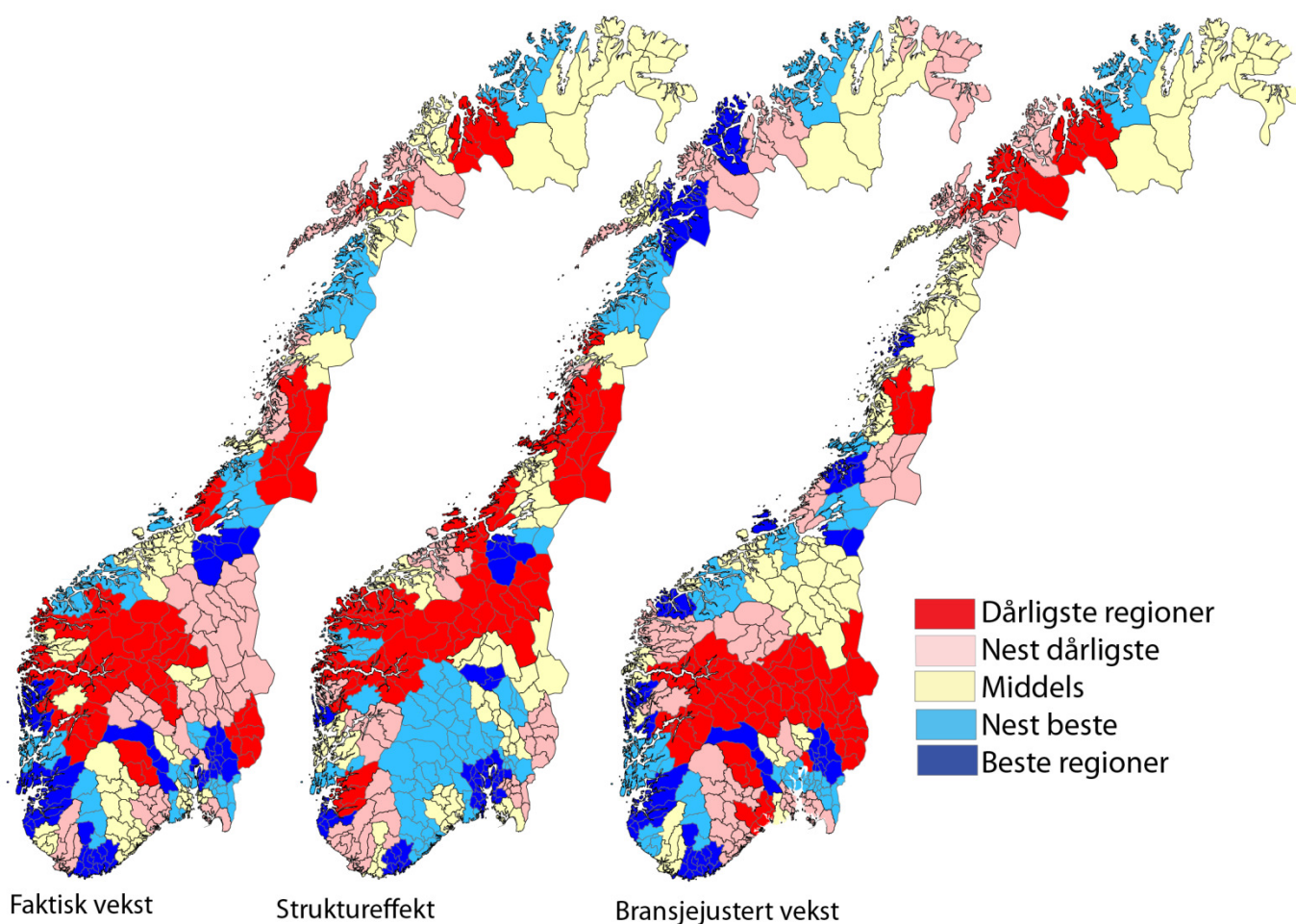

Figur 21: Struktureffekt og faktisk arbeidsplassvekst i næringslivet i regionene i perioden 2000-2011.

Figur 22: Endringer i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i BTV, dekomponert i nasjonal vekst, struktureffekt og bransjejustert vekst. Regionenes rangering med hensyn til bransjejustert vekst til venstre.

3.4 Kart med struktureffekt og bransjejustert vekst

Figur 23: Faktisk arbeidsplassvekst i næringslivet, struktureffekten og bransjejustert vekst for regionene fra 2000 til 2011.

I kartet til venstre ser vi hvilke regioner som har hatt sterkest vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet fra 2000 til 2011.

Kartet i midten viser struktureffekten i regionene i samme periode.

Kartet til høyre viser den bransjejusterte veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene fra 2000 til 2011. Som nevnt tidligere, er den bransjejusterte veksten den faktiske veksten fratrukket struktureffekten. Vi så også i figur 21 at struktureffekten forklarer en del av variasjonene i veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i norske regioner. Kartet med bransjejustert vekst er ikke svært forskjellig fra kartet med faktisk vekst, men det er noen forskjeller. Regioner som Søre Sunnmøre,

Midtre Namdal og Ytre Helgeland er blant regionene med høyeste bransjejustert vekst. Dette er regioner som ikke er i gruppen med høyest faktisk vekst, men som har hatt svært sterk vekst når vi tar i betraktning at disse regionene hadde et vanskelig utgangspunkt med sine bransjestrukturer.

Samtidig er Trondheimsregionen og Bergen ikke med blant regionene med høyest bransjejustert vekst, selv om de er blant regionene med høyest faktisk vekst. De hadde begge høy vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet, men denne høye veksten kunne i stor grad tilskrives at de hadde en gunstig bransjestruktur i utgangspunktet.

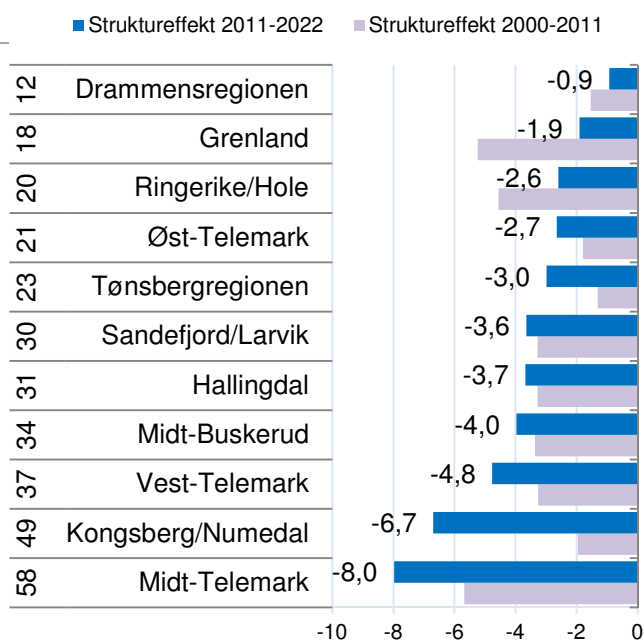
3.5 Endring struktureffekt

Vi har så langt sett på struktureffekten for perioden 2000 til 2011. Denne er basert på den faktiske utviklingen i hver enkelt bransje.

Hva vil næringsstrukturen i de forskjellige regionene bety for framtidig vekst? Dersom vi gjør en antakelse om at framtidig vekst i hver enkelt bransje blir lik den historiske veksten fra 2000 til 2011, kan vi beregne framtidig struktureffekt, som vist i figur 24.

For de fleste regionene vil det ikke være så stor forskjell på historisk og framtidig struktureffekt, fordi næringsstrukturen forandres langsomt.

Kongsberg/Numedal har hatt vekst i bransjer som ikke har hatt vekst på landsbasis. Dermed har struktureffekten som er framskrevet for de neste årene blitt mer negativ. Øst-Telemark har en mer gunstig struktur enn de fleste regionene i 2011.

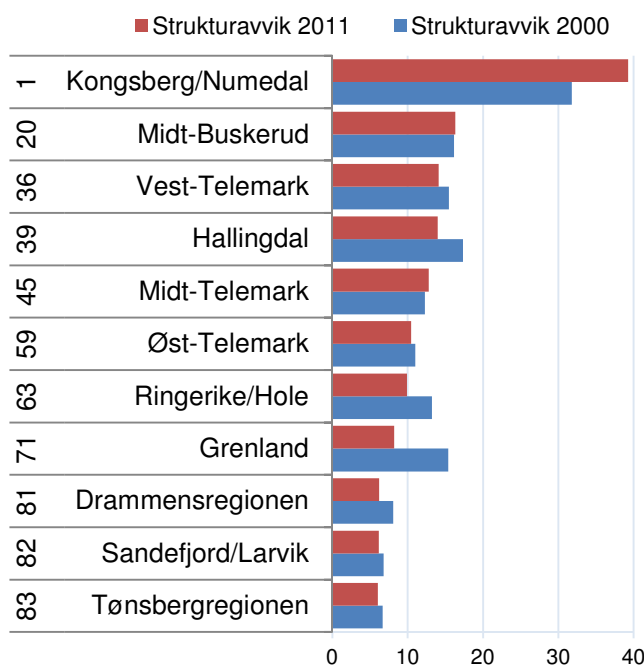
Figur 24: Struktureffekten for perioden 2000-2011, samt struktureffekten for de neste 12 årene med samme bransjevis vekstmønster. Tallene til venstre angir regionens rangering med hensyn til struktureffekten for 2011-2022.

3.6 Strukturavvik

Strukturavviket viser hvor stort avvik det er mellom næringsstrukturen i en region og næringsstrukturen på landsbasis. Regioner med et høyt strukturavvik løper en risiko for å få en avvikende utvikling fra resten av landet. Er regionen heldig, vil de bransjene de har mye av få vekst, men de kan også risikere at de bransjene de har sitt tyngdepunkt i får nedgang. Et høyt strukturavvik kan dermed slå begge veier. De siste årene har de fleste regionene med høyt strukturavvik kommet uheldig ut, men det kan i teorien bli motsatt de neste årene.

Kongsberg/Numedal har nå den mest spesialiserte næringsstrukturen av samtlige regioner i landet. Det innebærer en stor risiko for at regionen skal få en utvikling som er forskjellig fra resten av landet. Det kan slå begge veier, i beste fall vil de bransjene som Kongsberg er sterke på få vekst.

Øst-Telemark har en bransjestruktur som ikke er veldig forskjellig fra resten av landet. Det gir lav risiko for store fall i antall arbeidsplasser.

Figur 25: Strukturavvik i regionene i BTV i 2000 og 2011.

3.7 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon^{iv} er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i en region er integrert med arbeidsmarkedet utenfor regionen. Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen^v er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i kommunene i en region er integrert med hverandre. Arbeidsmarkedsintegrasjonen blir målt ved pendlingen, dess mer pendling mellom to kommuner, dess bedre er arbeidsmarkedet integrert. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har betydning for den næringsmessige sårbarheten, fordi konsekvensene av bortfall av arbeidsplasser blir mye mindre i områder med høy arbeidsmarkedsintegrasjon. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon gir robusthet for svingninger i antall arbeidsplasser, og er til fordel for næringslivet, som får et bredere rekrutteringsgrunnlag. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon gir også høyere bostedsattraktivitet, fordi en har flere arbeidsplasser å velge blant når en bor i regionen.

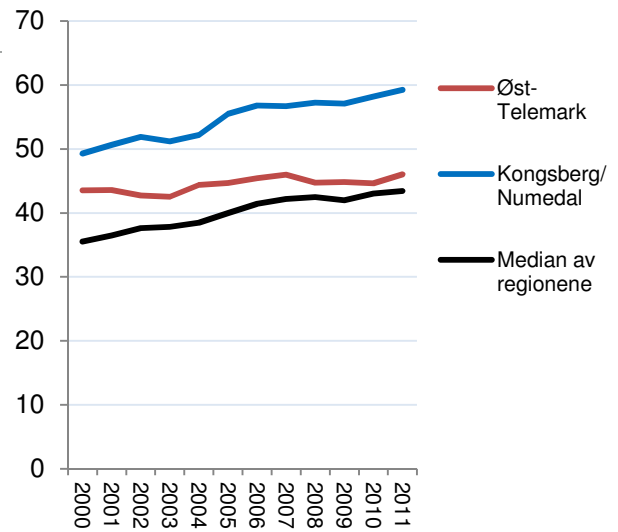
Figur 26 viser utviklingen i arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene, dvs summen av ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon.

Kongsberg/Numedal er en region med ganske høy integrasjon, og har også økt arbeidsmarkedsintegrasjonen fra 2000 til 2011. Øst-Telemark har også høyere arbeidsmarkedsintegrasjon enn middels av regionene, men har ikke hatt samme økning i arbeidsmarkedsintegrasjonen som andre regioner.

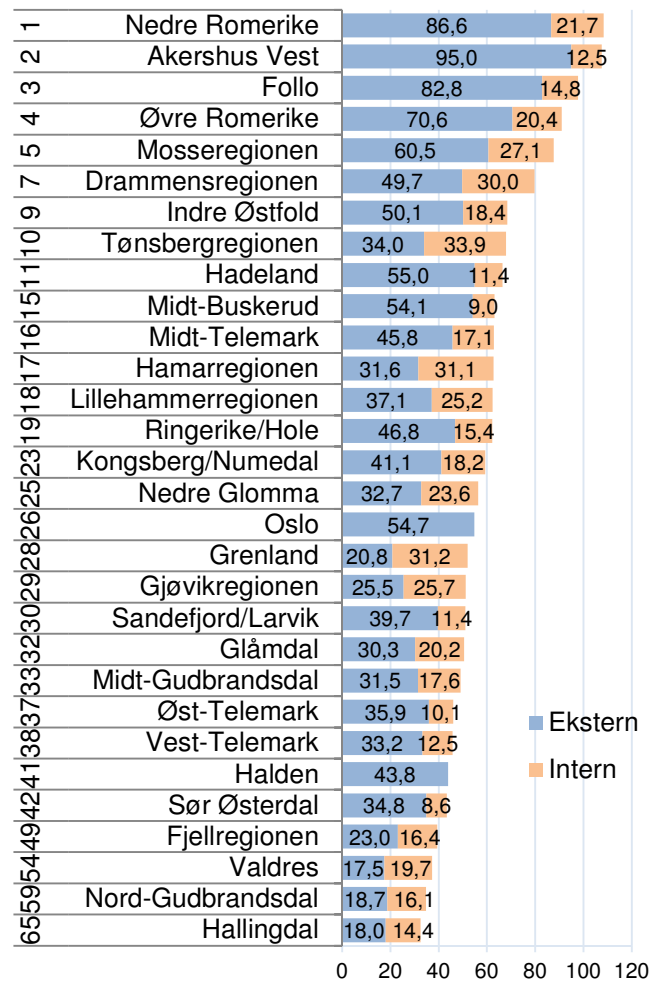
I figur 27 kan vi sammenlikne arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene på Østlandet.

Regionene rundt Oslo har høy ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon. Den høye integrasjonen skapes for en stor del av høy pendling inn til storbyen.

Både Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark har forholdsvis høy ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon, men Øst-Telemark har forholdsvis lav intern arbeidsmarkedsintegrasjon. Det kommer nok av at det er stor avstand mellom kommunesentrene, spesielt mellom Rjukan og Notodden, hvor mesteparten av befolkningen bor.

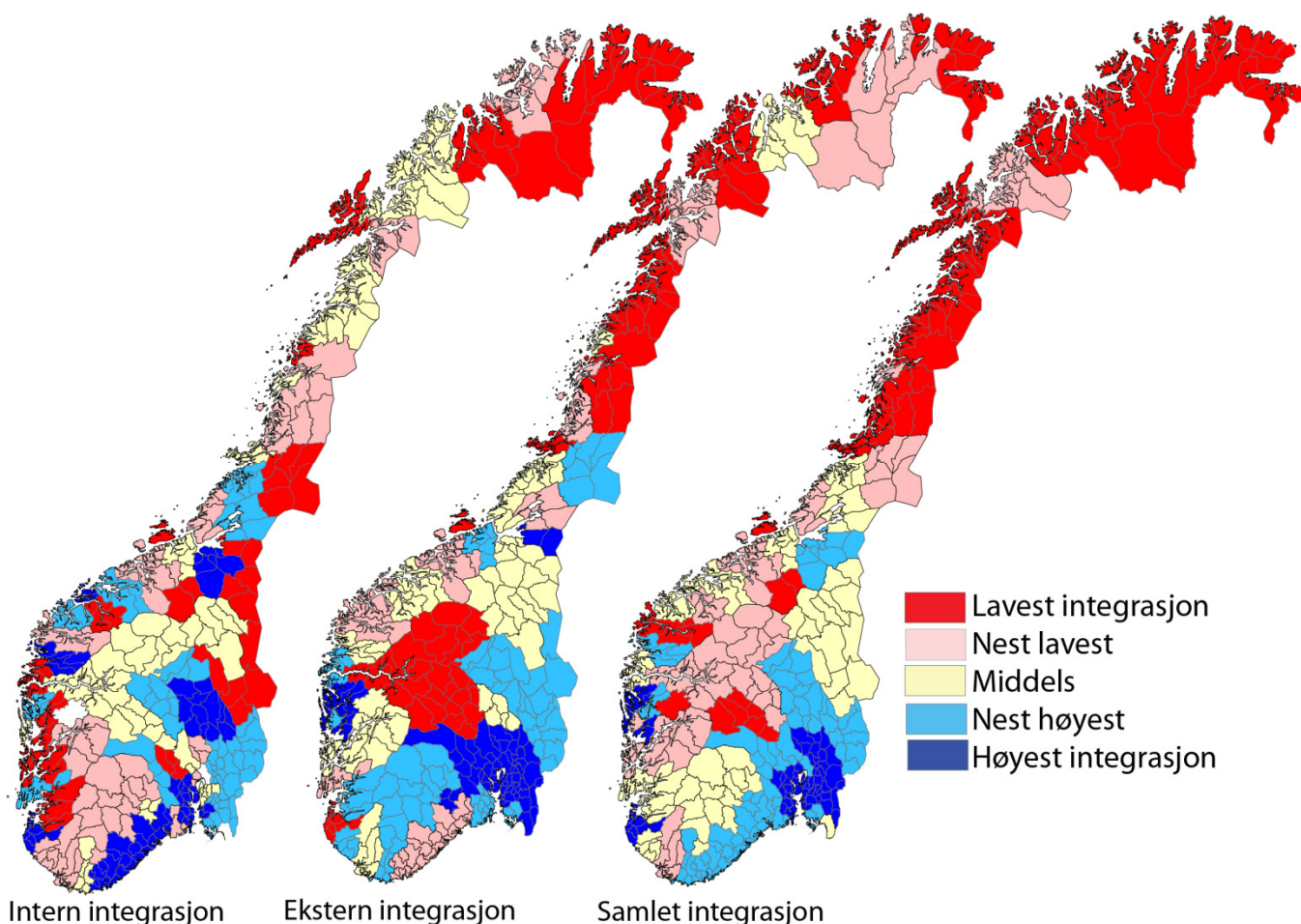

Figur 26: Samlet arbeidsmarkedsintegrasjon i Øst-Telemark, Kongsberg/Numedal og median av regionene i Norge i perioden 2000-2011.

Figur 27: Ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene på Østlandet i 2011. Tallene til venstre angir regionens rangering med hensyn til samlet arbeidsmarkedsintegrasjon.

3.8 Mønstre for arbeidsmarkedsintegrasjon

Figur 28: Ekstern, intern og samlet arbeidsmarkedsintegrasjon i norske regioner 2011.

I kartene over ser vi variasjonene mellom regionene i Norge i 2011, for ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon. I det siste kartet, hvor vi summerer den eksterne og interne arbeidsmarkedsintegrasjonen, ser vi et tydelig mønster.

De tettest befolkede områdene har også den tetteste integrasjonen. Det sentrale Østlandet har et tett og sterkt integrert arbeidsmarked. Regionene rundt Bergen, samt Stavangerregionen har også sterk integrasjon, mens Nord-Norge generelt har lite arbeidsmarkedsintegrasjon, hvor arbeidsmarkedene er splittet opp.

Vi kan se at Kongsbergregionen er blant regionene med høy ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon. Kongsberg/Numedal er i gruppen med høyest ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon, mens Øst-

Telemark er i gruppen med nest høyest ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon.

Når det gjelder intern arbeidsmarkedsintegrasjon, skiller de to regionene seg litt i fra hverandre. Øst-Telemark er i gruppen med nest lavest intern arbeidsmarkedsintegrasjon, mens Kongsberg/Numedal er i gruppen med nest høyest intern arbeidsmarkedsintegrasjon.

Samlet sett er Kongsberg/Numedal i gruppen med nest høyest arbeidsmarkedsintegrasjon, mens Øst-Telemark har middels arbeidsmarkedsintegrasjon.

3.9 Samlet sårbarhet

Vi kan lage et samlet mål for sårbarhet i regionene, gjennom å kombinere struktureffekten, strukturavviket, ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon^{vi}.

Sårbarheten i norske regioner vil variere som vist i kartet til høyre.

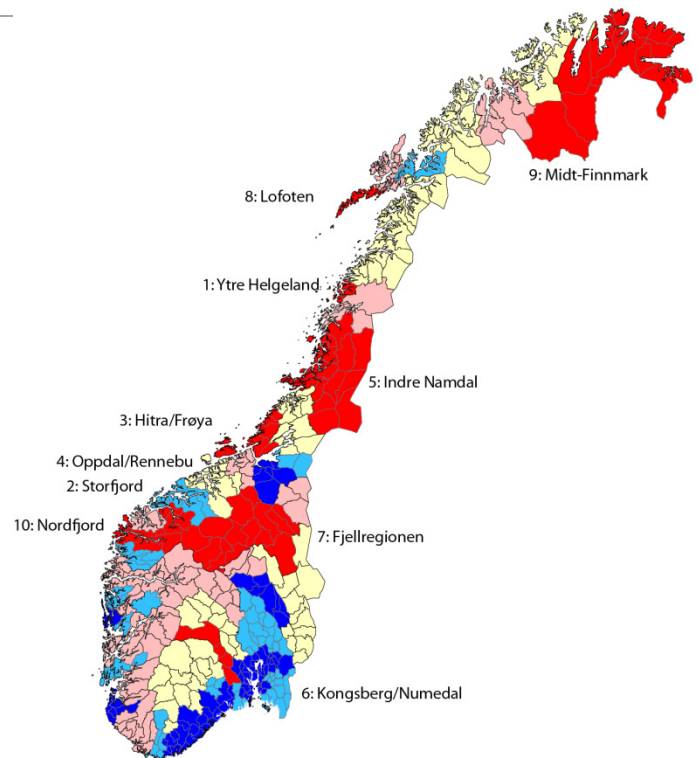
Vi kan se at Kongsberg/Numedal er sjette mest sårbar av alle regionene i landet.

Øst-Telemark er i gruppen med middels sårbarhet.

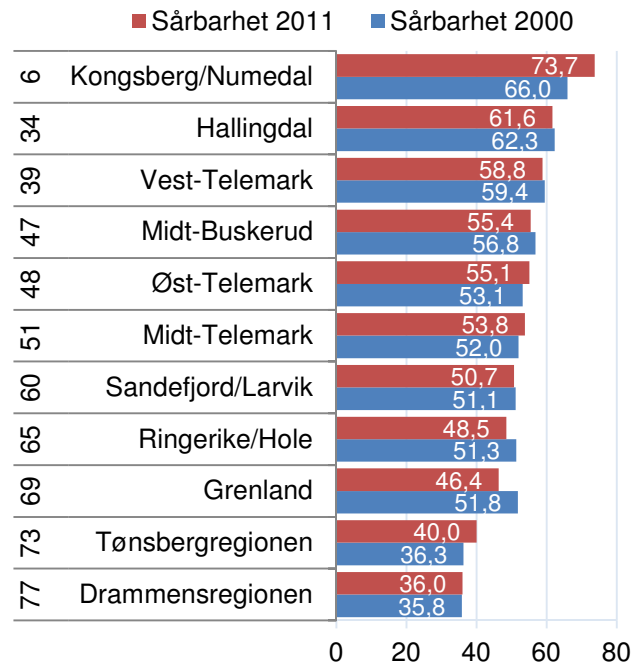
De regionene som var sårbare i 2000, har hatt systematisk lavere vekst i næringslivet enn regioner som var robuste. Av den femtedelen av regionene med høyest robusthet i 2000, hadde ingen av dem nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet fram til 2011.

I figur 30 kan vi se at Kongsberg/Numedal har fått økt sårbarhet. I de fleste regioner eller kommuner som reduserer sårbarheten, skjer det gjennom kraftig nedgang i de bransjene hvor de har sitt tyngdepunkt. Når disse bransjene krymper, blir bransjestrukturen mindre spesialisert, og de får en lavere andel av næringslivet i nedgangsbransjer. Motsatt har regioner med sterk vekst ofte en økt sårbarhet, gjennom at veksten ofte skjer i de bransjene der de er sterke fra før. Sterk vekst betyr dermed som oftest økt sårbarhet, og veien til en mer robust næringsstruktur skjer som oftest gjennom nedgang og krise i de bransjene de var store i.

Det er dermed vanskelig, for ikke å si umulig, å kombinere en vekststrategi med økt robusthet. En region som har fått en sterk bransjevis spesialisering har nesten ikke noe valg, de må prioritere de delene av næringslivet der de er sterke for å få vekst. En region som Kongsberg/Numedal må da nesten fortsette å satse på de bedriftene og bransjene som har skapt veksten i regionen.

Figur 29: Sårbarhet for regionene i 2011.

Figur 30: Sårbarhetsindeksen for regionene i BTV i 2000 og 2011. Tallene til venstre angir rangering for sårbarhet i 2011.

3.10 Næringsmessig sårbarhet for kommuner

Næringsmessig sårbarhet for kommuner er målt med litt forskjellige indikatorer enn for regioner. Den næringsmessige sårbarheten til en kommune er bestemt av tre indikatorer:

1. Hjørnesteinsbedriftens relative størrelse
2. Den største bransjens andel av sysselsettingen
3. Arbeidsmarkedsintegrasjonen

Kommuner som har en stor hjørnesteinsbedrift er mer sårbare, ettersom lokalsamfunnet blir sterkt påvirket av endringer i den ene bedriften.

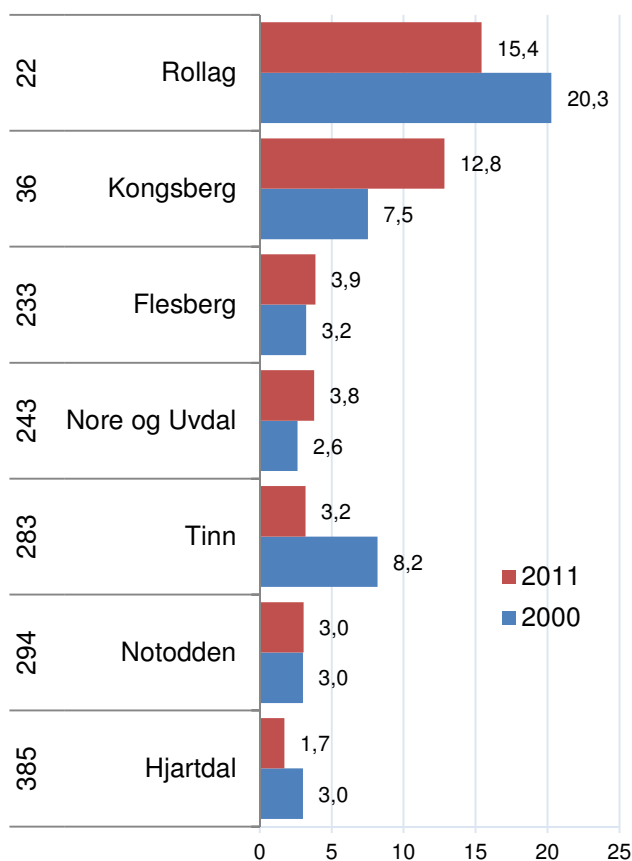
Kommuner med sterk konsentrasjon av sysselsettingen i en bestemt bransje, vil også være sårbare for konjunktursvingninger som rammer denne bransjen.

Arbeidsmarkedsintegrasjonen til kommunene får mye å si for konsekvensene av brå fall i sysselsettingen. Kommuner som har liten pendling ut og inn av kommunen blir mer direkte rammet, mens kommuner med stor ut- og innpendling blir mindre rammet.

3.11 Hjørnesteinsfaktoren

Hjørnesteinsfaktoren er målt som den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i kommunen.

Rollag og Kongsberg har begge høy hjørnesteinsfaktor. De er rangert som henholdsvis nummer 22 og 36 blant alle kommunene i landet for hjørnesteinsfaktoren. Rollag har lavere hjørnesteinsfaktor enn i 2000, mens Kongsberg har høyere. Tinn hadde høyere hjørnesteinsfaktor enn Kongsberg i 2000, men har ganske lav hjørnesteinsfaktor i 2011. Mange kommuner som får lavere hjørnesteinsfaktor, får dette fordi den største bedriften nedbemanner eller legger ned. Kommunene blir mindre sårbare, men har tapt mange arbeidsplasser. Tilsvarende ser vi ofte at vekstkommuner får økt hjørnesteinsfaktor. En del av veksten har da kommet i den største bedriften.

Figur 31: Den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i kommunene i Kongsbergregionen i 2000 og 2011 i prosent. Tallene til venstre angir kommunenes rangering med hensyn til hjørnesteinsfaktoren.

3.12 Bransjespesialisering

Bransjespesialisering er et uttrykk for om en kommune har en høy andel av sysselsettingen konsentrert til én bransje. Ofte vil kommuner med høy hjørnesteinsfaktor også ha en høy bransjespesialisering, men ikke alltid. Noen kommuner kan ha en høy andel av sysselsettingen i bransjer som landbruk og fiske, selv om hver enkelt bedrift er ganske liten.

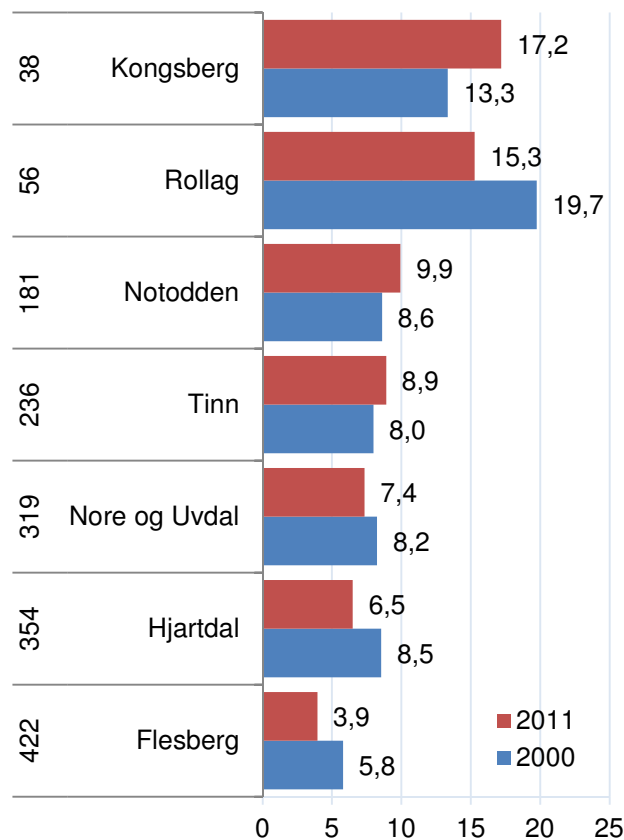
Dersom det er forhold som påvirker bransjen, vil alle bedriftene i bransjen bli påvirket.

Vi måler bransjespesialisering som antall arbeidsplasser i den største bransjen som andel av samlet sysselsetting i kommunen. Bransjene er da fordelt etter såkalt tosiffer NACE-koder, som er den bransjekategoriseringen som brukes i Norge og andre land.

Det er de samme kommunene som har høy bransjespesialisering som hadde høy hjørnesteinsfaktor. Kongsberg er nummer 28 i landet, mens Rollag er nummer 56 for bransjespesialisering.

Kongsberg har fått økt bransjespesialisering, mens Rollag har fått redusert bransjespesialisering.

Det er den samme logikken som gjelder for bransjespesialisering som gjaldt for hjørnesteinsfaktoren som vi diskuterte på forrige side. Vekstkommuner får ofte økt bransjespesialisering, mens kommuner med nedgang i bransjespesialiseringen ofte har nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet.

Figur 32: Bransjespesialisering, antall arbeidsplasser i den største bransjen som andel av samlet sysselsetting i kommunene i Kongsbergregionen i 2000 og 2011. Kommunens rangering med hensyn til bransjespesialisering i 2011 er vist til venstre.

3.13 Arbeidsmarkedsintegrasjon

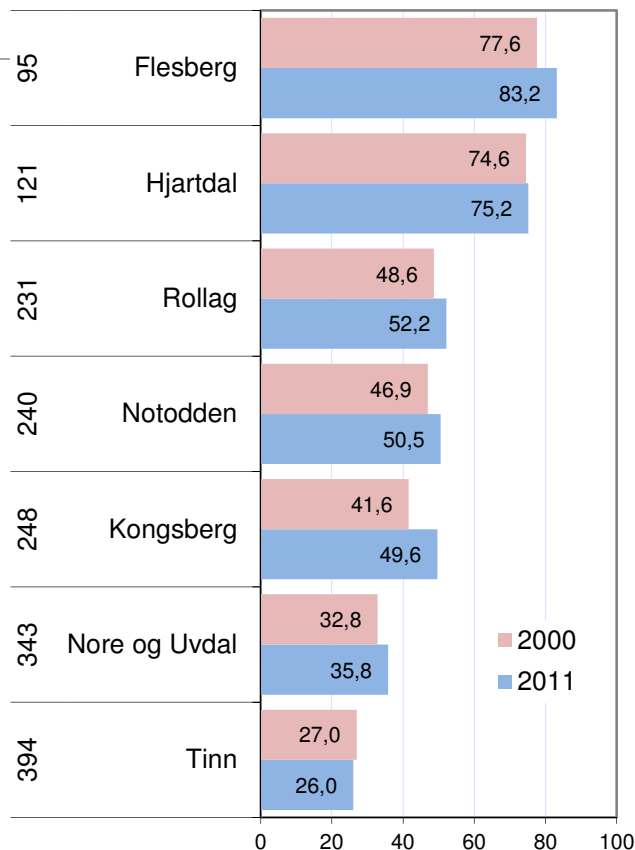
Den siste indikatoren som brukes til å måle næringsmessig sårbarhet er arbeidsmarkedsintegrasjon.

Arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor godt integrert kommunens arbeidsmarked er med arbeidsmarkedet utenfor kommunen, og er det samme som intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regioner. Den måles gjennom hvor mye ut- og innpendling det er i forhold til antall arbeidsplasser og sysselsatte i kommunen^{vii}.

Årsaken til at vi bruker arbeidsmarkedsintegrasjon som en av indikatorene for å måle næringsmessig sårbarhet, er at konsekvensene av brå fall i antall arbeidsplasser vil ha mye mer dramatiske konsekvenser i kommuner med lav arbeidsmarkedsintegrasjon enn i kommuner med høy.

I en kommune som Lørenskog, der 71 prosent av arbeidsplassene i kommunen har sysselsatte fra andre kommuner, og hvor 67 prosent av de som har jobb pendler ut, vil et fall i antall arbeidsplasser for en stor del absorberes av andre kommuner. Et fall på 100 arbeidsplasser vil bare ramme 29 personer med bosted i kommunen, og vil dermed ikke bety så mye for samlet sysselsetting i kommunen. For en kommune som Tinn, vil effekten av en brå nedgang i hjørnesteinsbedriften få mye mer direkte konsekvenser. I Tinn er det innpendling tilsvarende 11 prosent av arbeidsplassene. 89 prosent av nedgangen i antall arbeidsplasser vil ramme sysselsatte som bor i kommunen. Samtidig er det liten pendling ut av Tinn, mindre enn 15 prosent som bor i Tinn og har jobb, pendler ut av kommunen. Det vil dermed også være vanskelig å kompensere brå fall i antall arbeidsplasser i kommunen med økt utpendling.

Flesberg har høyest arbeidsmarkedsintegrasjon av kommunene i Kongsbergregionen. Flesberg er likevel bare nummer 95 av de 429 kommunene i landet med hensyn til arbeidsmarkedsintegrasjon. Hjartdal har også over middels arbeidsmarkedsintegrasjon. Nore og Uvdal og Tinn har svært lav arbeidsmarkedsintegrasjon. De andre er rundt middels.

Figur 33: Arbeidsmarkedsintegrasjon i i kommunene i Kongsbergregionen i 2000 og 2011. Kommunens rangering med hensyn til arbeidsmarkedsintegrasjon i 2011 er vist til venstre.

Alle kommunene i Kongsbergregionen unntatt Tinn har økt arbeidsmarkedsintegrasjon fra 2000 til 2011. Det er et generelt trekk i Norge, andelen som pendler mellom kommuner har vært økende, og dermed blir også integrasjonen mellom arbeidsmarkedene i kommunene høyere.

Arbeidsmarkedsintegrasjon har betydning på mange områder, ikke minst for bostedsattraktivitet, som vi skal se senere i denne rapporten.

3.14 Sårbarhetsindeksen kommuner

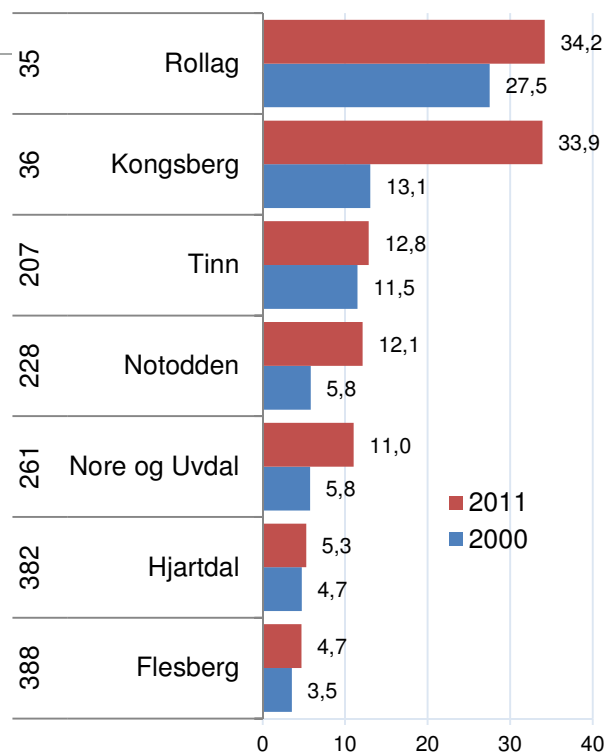
Sårbarhetsindeksen er sammensatt av de tre indikatorene hjørnesteinsfaktor, bransjespesialisering og arbeidsmarkedsintegrasjon. En kommune er sårbar dersom den har høy hjørnesteinsfaktor og høy bransjespesialisering, mens høy arbeidsmarkedsintegrasjon bidrar til å redusere sårbarheten. Når vi setter disse tre indikatorene sammen^{viii}, får vi et mål for næringsmessig sårbarhet.

Rollag er den kommunen i regionen mer høyest næringsmessig sårbarhet, med Kongsberg like bak. De er rangert som nummer 35 og 36 av de 429 kommunene i landet med hensyn til sårbarhet.

Indeksen måler hjørnesteinsfaktoren og bransjespesialiseringen relativt, dvs at kommunene blir målt opp mot hverandre. Kommunene med aller høyest verdi på hjørnesteinsfaktor og bransjespesialisering i 2000 har etter hvert fått lavere verdier. Det gjør at de fleste kommuner har fått høyere verdier på sårbarhetsindeksen i 2011 enn i 2000. Kongsberg har likevel en mye kraftigere økning i sårbarheten enn vanlig.

Vi skal senere se at kommuner med høy sårbarhetsindeks har mye større risiko for fall i sysselsettingen, og samtidig lavere vekst enn kommuner med lav sårbarhet. Derfor vil en reduksjon i sårbarhet være positivt for framtidig utvikling. Kommuner med fall i sårbarheten har imidlertid i de fleste tilfeller fått lavere sårbarhet fordi hjørnesteinsbedriften eller den dominerende bransjen har gått kraftig tilbake. De har dermed oppnådd lavere sårbarhet, i betydningen risiko for å få brå fall i sysselsettingen i framtiden, på grunn av at fallet allerede har skjedd.

For kommuner som har kommet i en situasjon hvor sårbarheten er høy, er det dermed vanskelig å redusere sårbarheten uten at det skjer gjennom en krise.

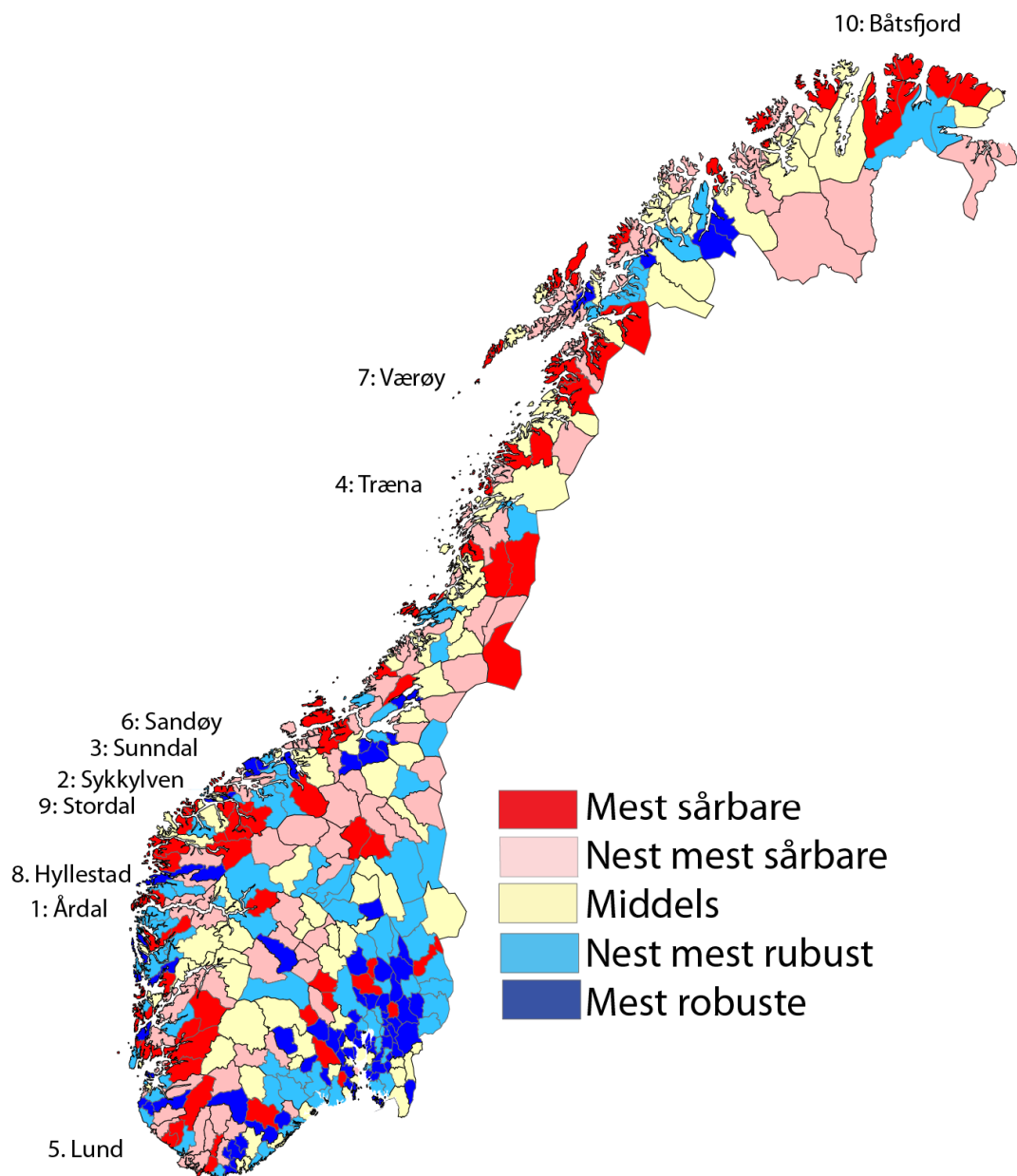

Figur 34: Sårbarhetsindeksen for kommunene i Kongsbergregionen i 2000 og 2011. Kommunens rangering på sårbarhetsindeksen i 2011 er vist til venstre.

Sårbarhetsindeksen kan ha verdier fra 0 til 100. For å få en sårbarhetsindeks på 100, må en kommune ha høyest verdi på hjørnesteinsfaktoren av alle kommunene, og samtidig ha høyest verdi på bransjespesialisering samt ingen pendling ut og inn av kommunen. Det er ingen kommuner som ikke har noe pendling, så i praksis vil ikke sårbarhetsindeksen få en verdi på 100 for noen kommuner. Verdien er høyest for Årdal, som har en sårbarhetsindeks på 74,9.

3.15 Variasjoner i sårbarhet i Norge

Kartet nedenfor viser variasjoner i næringsmessig sårbarhet i Norge.

Figur 35: Sårbarhet i norske kommuner i 2011.

Det er klare mønstre i næringsmessig sårbarhet i Norge. Kommunene på det sentrale Østlandet er mer robuste, mens kommunene i vest og nord oftere har høy sårbarhet. Arbeidsmarkedsintegrasjonen er generelt mye høyere på Østlandet, noe som reduserer sårbarheten i kommunene i dette området. Samtidig er det mest vanlig med store hjørnesteinsbedrifter og bransjemessig spesialisering i kommunene langs kysten i vest og nord.

3.16 Høy sårbarhet og vekst

Hva betyr det for en kommune å ha høy næringsmessig sårbarhet? Det kan vi finne ut gjennom å se på sårbarheten i norske kommuner i 2000, og se hvilken utvikling kommunene har hatt fram til i dag.

Tabell 9: Andeler av kommunene med vekst og nedgang i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 i fem forskjellige grupper av kommuner etter grad av sårbarhet i 2000.

	Gjennomsnittlig vekst	Andel med nedgang	Andel mer enn 12% nedgang	Andel mer enn 12% vekst
Mest sårbar	-1,6	54,7	17,4	8,1
Nest mest	3,2	41,9	4,7	15,1
Middels	3,5	30,2	0,0	11,6
Nest mest	6,1	19,8	0,0	19,8
Mest robust	7,4	16,5	0,0	23,5

I tabellen over har vi delt kommunene i Norge i fem grupper etter deres sårbarhet.

Gjennomsnittlig vekst er arbeidsplassveksten i næringslivet i kommunene fra 2000 til 2011 i prosent av samlet sysselsetting i 2000. De mest sårbare kommunene hadde en arbeidsplassnedgang som i snitt tilsvarte 1,6 prosent av samlet sysselsetting. Veksten øker med økende robusthet, og den femtedelen av kommunene som var mest robuste i 2000 hadde i gjennomsnitt en arbeidsplassvekst som tilsvarte 7,4 prosent av samlet sysselsetting.

Når vi ser på andelen av kommunene med nedgang i andre kolonne, ser vi at 54,7 prosent av de mest sårbare kommunene hadde nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet, mens bare 16,5 prosent av de mest robuste kommunene hadde nedgang. *Det er dermed et ganske klart mønster at robuste kommuner har bedre næringslivsvekst enn sårbare.* Det er ikke nødvendigvis sårbarheten i seg selv som er årsaken til lav vekst. Mange sårbare kommuner er små og isolerte kommuner i distriktene, mens de fleste av de mest robuste kommunene er kommuner i sentrale strøk som ligger tett opp til storbyer. Mange av de mest robuste kommunene tilhører en kommunetype som har vært attraktiv som bosted, og som dermed har hatt sterk befolkningsvekst de siste ti årene. De sårbare kommunene er på sin side dominert av kommunetyper med lav bostedsattraktivitet. Befolkningsvekst gir en kraftig stimulans til næringslivsvekst, ettersom mange bedrifter opererer i et lokalt marked.

Når vi ser på andelen av kommuner med sterk nedgang i arbeidsplasser i næringslivet, blir bildet enda mer tydelig. Av de mest sårbare kommunene hadde 17,4 prosent en sterk nedgang, dvs at nedgangen i antall arbeidsplasser i næringslivet tilsvarte mer enn 12 prosent av samlet sysselsetting i kommunen i 2000. Av de nest mest sårbare hadde 4,7 prosent sterk nedgang, mens ingen av de andre kommunegruppene hadde sterk nedgang. Sårbarhetsindeksen er dermed svært effektiv til å plukke ut kommuner med ”risiko for å få en sterk nedgang i sysselsettingen”, som vi har brukt som vår definisjonen på sårbarhet. I absolutte tall var det 19 kommuner som hadde sterk nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet, og 15 av dem var i den mest sårbare gruppen.

Dermed vil sårbarhetsindeksen være ganske treffsikker for å identifisere den gruppen av kommuner som vil bli framtidige omstillingskommuner.

4. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse^{ix}.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året 2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen 3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none"> 4. Andel foretak med positivt resultat før skatt 5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen 6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none"> 7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI) 8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen 9. Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none"> 10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en andre indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren ”næringslivets størrelse” er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

4.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I denne perioden økte også antall foretak raskere enn veksten i økonomien. Det kan være flere årsaker til det. Kanskje ble det flere foretak som ble registrert, som tidligere var uregistrert. Kanskje ble det vanligere å splitte opp virksomheter i drifts- og eierselskap. En tredje årsak kan være at det kreves et registrert foretak å opprette et domene på internett. Det kan synes som om etableringsfrekvensen og veksten i antall foretak nå er på et mer normalt nivå, og at økningen de siste to årene reflekterer at veksten i næringslivet er på vei opp.

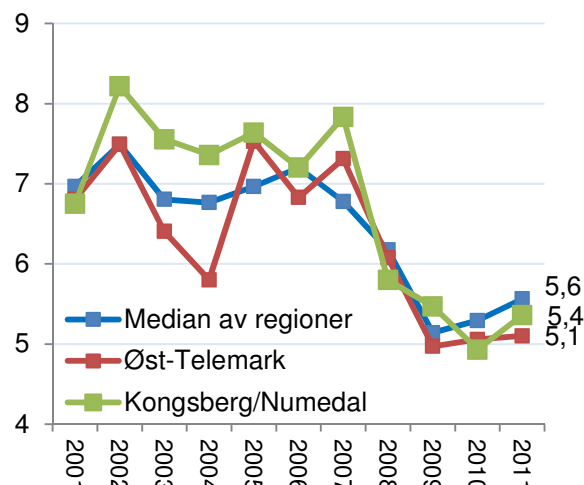
Etableringsfrekvensen i Kongsberg/Numedal var forholdsvis høy i årene 2002 til 2007. De to siste årene har etableringsfrekvensen vært lavere enn middels av regionene. Øst-Telemark har hatt lavere etableringsfrekvens enn middels de tre siste årene.

Etableringsindeksen for regioner

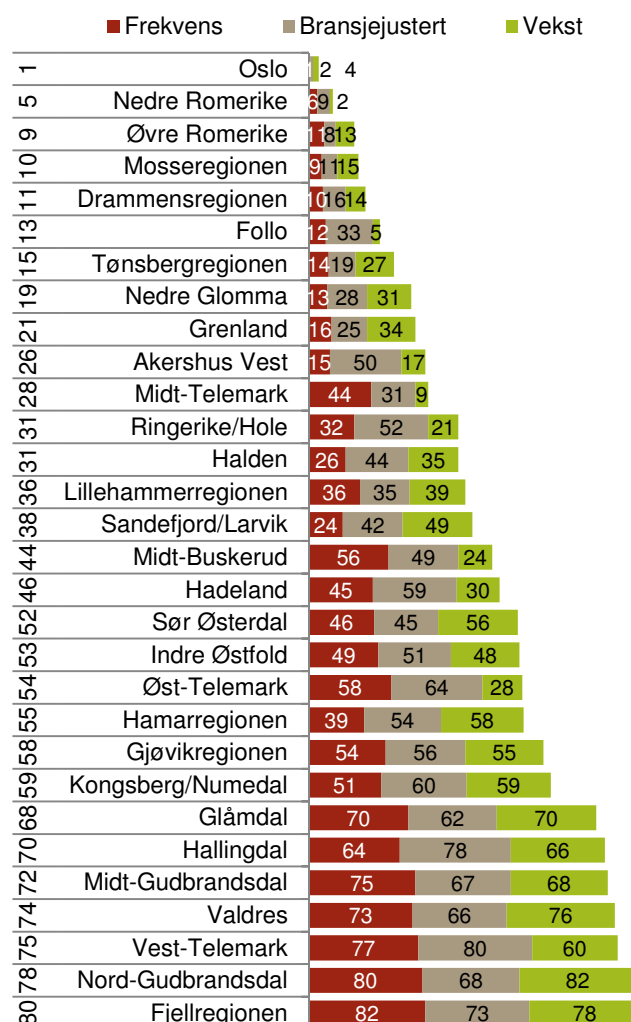
Etableringsindeksen har tre indikatorer for nyetablering, etableringsfrekvensen, den bransjejusterte etableringsfrekvensen og vekst i antall foretak. Den bransjejusterte etableringsfrekvensen tar hensyn til bransjestrukturen, og måler etableringsfrekvensen bransje for bransje. Vekst i antall foretak er etableringsfrekvens fratrukket andel nedlagte foretak. Til sammen gir etableringsindeksen et godt bilde på etableringsaktiviteten i regionene.

I figur 37 ser vi hvilken rangering Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark har for de tre etableringsindikatorerne, og for etableringsindeksen samlet.

Øst-Telemark ble nummer 54 av 83 regioner på etableringsindeksen i 2011, etter å ha skåret godt på vekst i antall foretak. Kongsberg/Numedal ble nummer 59.

Figur 36: Etableringsfrekvensen i Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark og medianen av regionene i Norge i perioden 2001-2011.

Figur 37: Etableringsindeksen for regionene, med rangeringsnummer for hver av indikatorerne. Rang for etableringsindeksen er vist helt til venstre.

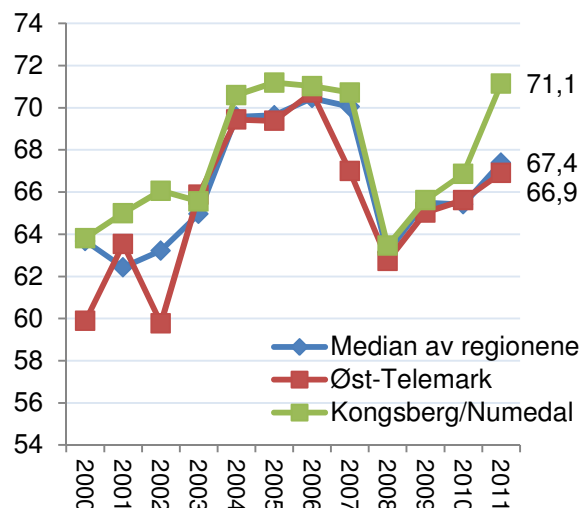
4.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, men har vært stigende i de tre siste årene. I 2011 hadde 68,3 prosent av alle regnskapspliktige foretak et positivt resultat før skatt.

Andel lønnsomme foretak i Kongsberg/Numedal har økt kraftig de siste årene. I 2011 hadde 71,1 prosent av de regnskapspliktige foretakene i Kongsberg/Numedal positivt resultat før skatt, mens middels av regionene var 67,4 prosent. Det er nesten hele fire prosentpoeng over middels.

Øst-Telemark hadde en andel lønnsomme foretak svært nær, men like under middels av regionene i 2011.

Figur 38: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt sammenliknet med medianen av regionene i Norge.

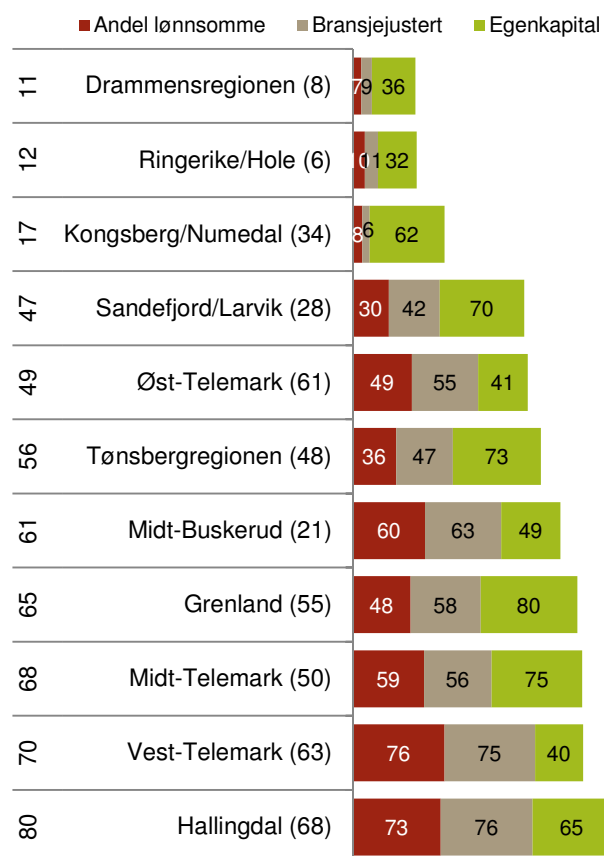
Lønnsomhetsindeksen for regioner

I figur 39 ser vi hvordan regionene gjør det på lønnsomhetsindeksen. Lønnsomhetsindeksen er sammensatt av tre indikatorer; andel foretak med positivt resultat, den bransjejusterte andelen og andelen av foretak med positiv egenkapital.

Kongsberg/Numedal er nummer 17 av 83 regioner på lønnsomhetsindeksen for regioner i 2011. Lav andel foretak med positiv egenkapital trekker ned.

Over de siste ti årene er Kongsberg/Numedal nummer 34.

Øst-Telemark blir rangert som nummer 49 for lønnsomhet i næringslivet. Det er litt under middels, men bedre enn plasseringen for lønnsomhet de ti siste årene, som er nummer 61.

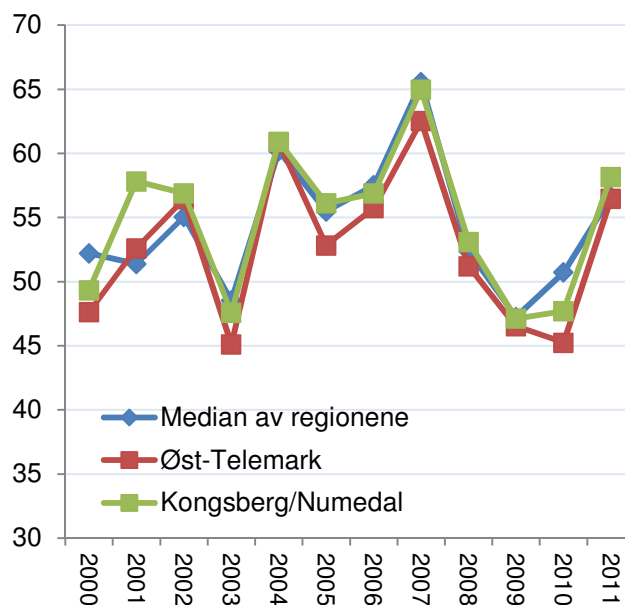
Figur 39: Lønnsomhetsindeksen for regioner. Rangering blant landets 83 regioner i 2011 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre lønnsomhetsindikatorerne vises i figuren.

4.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette har andel vekstforetak tatt seg opp, og det var en sterk økning i andel vekstforetak fra 2010 til 2011. I 2011 var det 57,2 prosent av foretakene i Norge som hadde vekst høyere enn prisstigningen.

Både Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark havnet svært nær middels for andel vekstforetak i regionene i 2011. Begge hadde under middels andel vekstforetak i 2010, så det er en framgang det siste året.

56,5 prosent av foretakene i Øst-Telemark hadde vekst i omsetningen høyere enn prisstigningen i 2011, andelen for Kongsberg/Numedal var 58,2 mens middelverdien for regionene er 56,6 prosent.

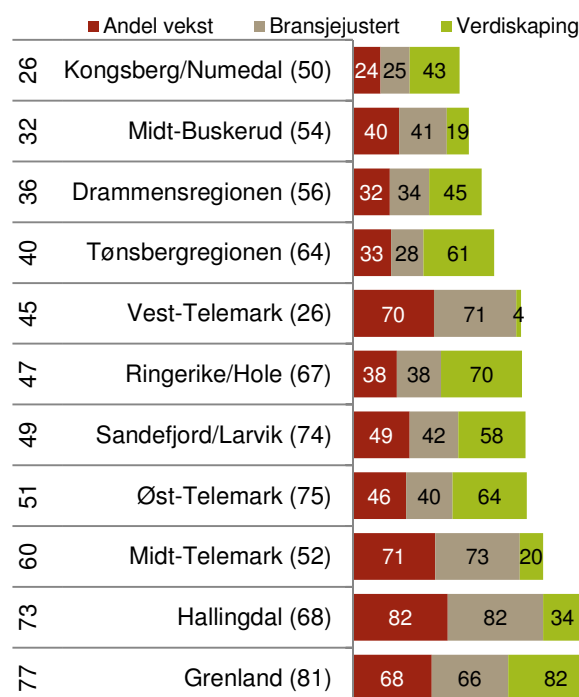
Figur 40: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen og medianen av regionene i Norge.

Vekstindeksen for regioner

Vi måler veksten i næringslivet i regionene ved hjelp av tre indikatorer. Den første indikatoren er andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Den andre indikatoren er andel vekstforetak, justert for bransjestrukturen i regionene. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskapingen. Den endelige vekstindeksen er basert på regionenes rangering med hensyn til de tre vekstindikatorerne.

Kongsberg/Numedal er best av regionene i BTV på vekstindeksen i 2011, og ble nummer 26 av 83 regioner. Øst-Telemark havnet litt under middels, på plass nummer 51.

Begge gjorde det langt bedre på vekstindeksen for 2011 enn de har gjort det de ti siste årene. Øst-Telemark er rangert så lavt som nummer 75 for vekst de ti siste årene, så årets 51. plass er en framgang.

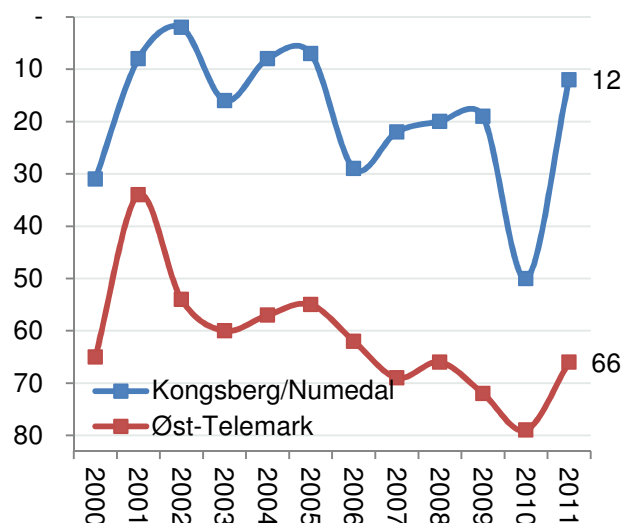
Figur 41: Vekstindeksen for regioner. Rangering blant landets 83 regioner i 2011 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de tre vekstindikatorerne vises i figuren.

4.4 NæringsNM for regioner

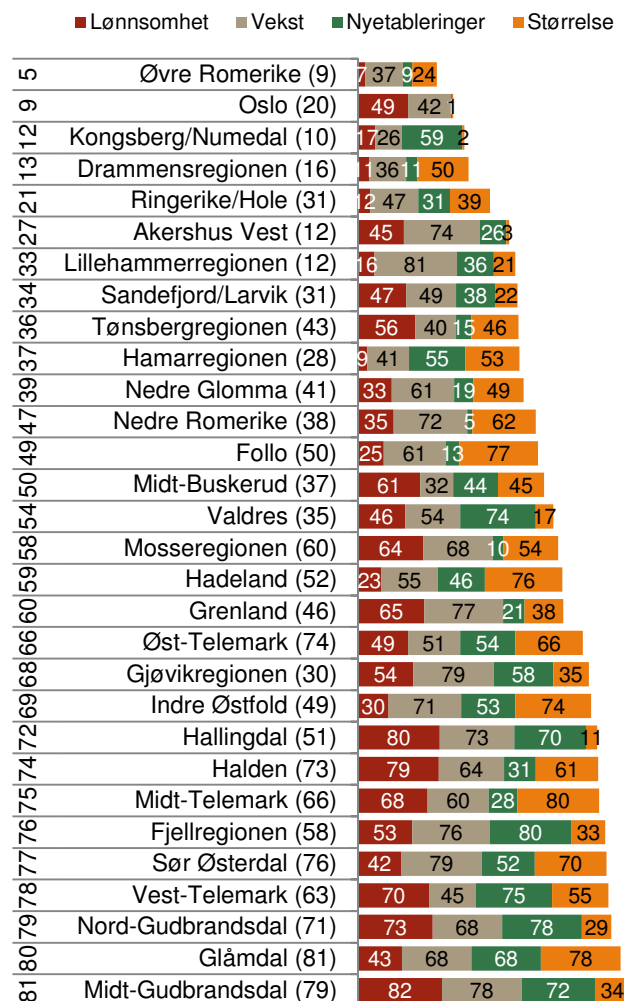
NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste ni årene.

Figur 42 viser plasseringen til Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark i årene 2000-2011. Både Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark har hatt en negativ trend i NæringsNM fram til 2010. Begge regionene fikk en oppsving i 2011. Kongsberg/Numedal ble nummer 12 av 83 regioner. Det er et kraftig hopp fra 2010, da regionen ble nummer 50.

Øst-Telemark gikk også opp mange plasser i 2011, fra 79. plass i 2010 til nummer 66 i 2011.

Figur 42: Rangeringen til Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark i NæringsNM i årene 2000-2011.

Figur 43: NæringsNM for regionene på Østlandet. Rangering blant landets 83 regioner i 2011 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

Regionene på Østlandet

Kongsberg/Numedal er tredje beste av regionene på Østlandet i 2011. Bare Øvre Romerike og Oslo ble plassert bedre. Kongsberg/Numedal er nummer ti av regionene for NæringsNM de ti siste årene. Det er nest best på Østlandet.

Øst-Telemark gjør det under middels av regionene på Østlandet, og har ganske mange andre regioner under seg.

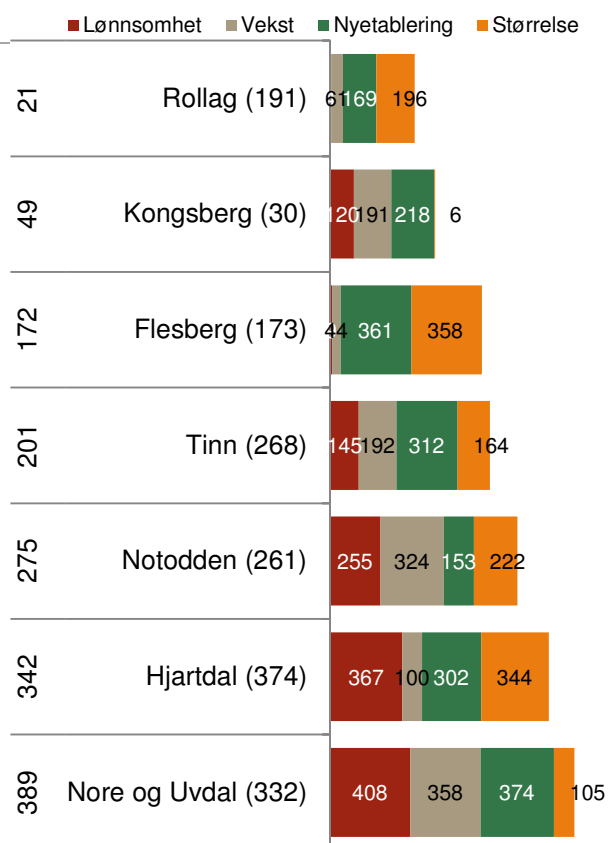
4.5 NæringsNM for kommuner

Av kommunene i Kongsbergregionen, er det Rollag som var beste kommune i NæringsNM for 2011. Rollag ble nummer 21 av kommunene. Rollag gjør det mer beskjedent for NæringsNM de ti siste årene, for denne perioden er kommunen nummer 191.

Kongsberg ble nummer 49 av de 429 kommunene. Kongsberg har en rekke med gode plasseringer, og er nummer 30 for de siste ti årene.

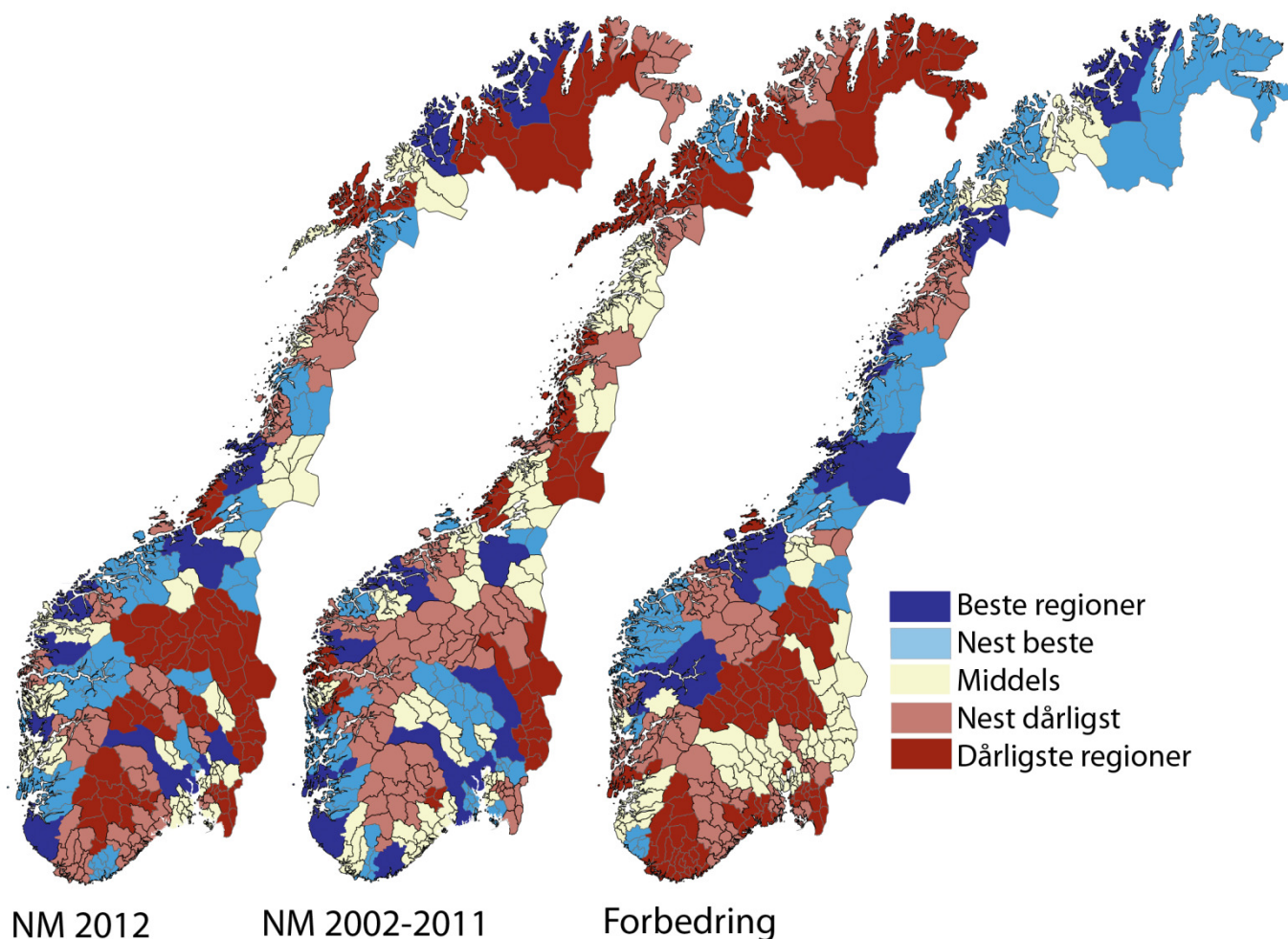
Flesberg og Tinn gjorde det også bedre enn middels av kommunene i NæringsNM for 2011.

Notodden kom litt under middels, mens Hjartdal og Nore og Uvdal ble svakt plassert.

Figur 44: Kommunene i Kongsbergregionenes resultat i NæringsNM. Alle tall er rangeringer blant landets 429 kommuner, til venstre rangering for NæringsNM siste år, i parentes siste ti år. I figuren vises rangeringer for hver av de fire indeksene.

Kart med endringer i NæringsNM

Figur 45: Resultater i NæringsNM for regioner, først for det siste året, dernest for den foregående tiårsperioden og til slutt endringene fra tiårsperioden 2002-2011 til NæringsNM 2012. NæringsNM 2012 er basert på regnskapstall fra 2011.

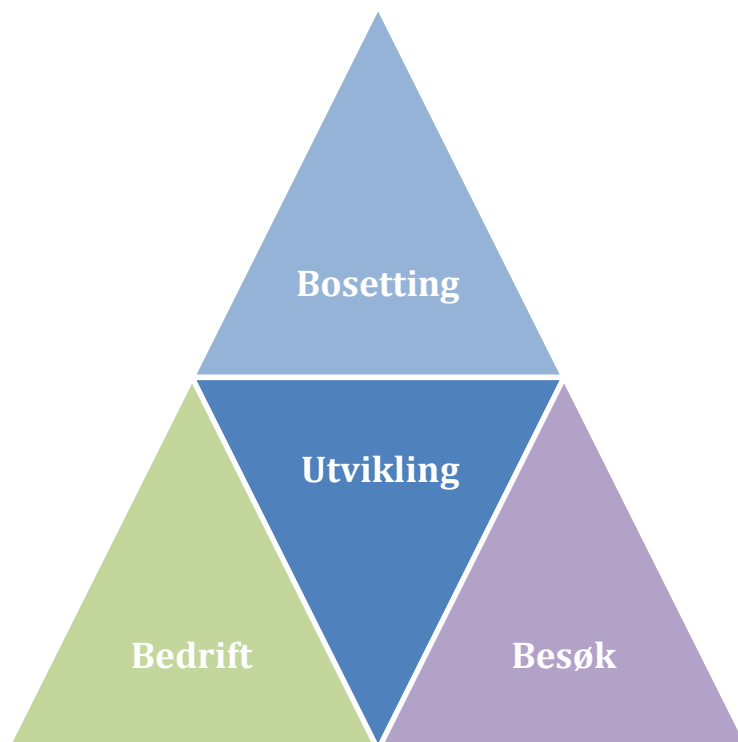
Kartet til venstre viser resultatene for NHOs NæringsNM for det siste året. Som vi ser er mange av de beste regionene lokalisert langs kysten, fra Rogaland og nordover.

I kartet i midten vises resultatene i NæringsNM for de ti årene forut for det siste året. I denne perioden er ikke dominansen fra Vestlandet like tydelig, da det var mange regioner på Østlandet som også var blant de beste. I denne tiårsperioden var resultatene fra Nord-Norge gjennomgående svake, med mange regioner fra Nord-Norge blant de som gjorde det svakest i NæringsNM.

I kartet til høyre vises endringen i regionenes resultater i NæringsNM fra perioden 2002-2011 til NæringsNM 2012. Da trer det fram et ganske klart mønster. Ingen av regionene på Østlandet har bedre resultater i siste NæringsNM enn i foregående tiårsperiode. De regionene som har forbedret seg mest i 2012 er alle fra Sogn og Fjordane eller de fem nordligste fylkene.

5. Attraktivitetspyramiden

Attraktivitet har blitt et velbrukt begrep innenfor regional utvikling. Telemarksforsking introduserte Attraktivitetspyramiden i 2010 for å systematisere attraktivitetsbegrepet i en modell for å forklare steders vekst, og da spesielt befolkningsveksten. I Attraktivitetspyramiden skiller vi mellom tre typer attraktivitet: Attraktivitet for bedrifter, for besøk og for bosetting.

Noen steder er gunstige for produksjon av varer og tjenester som kan selges i et større marked. Dette kan være produksjon basert på naturlige forutsetninger, som landbruk, fiske eller gruvedrift. Industriproduksjon har tradisjonelt også blitt lokalisert til steder med bestemte naturlige forutsetninger, som for eksempel fossefall, gode havneforhold eller nærhet til råvarer. I dag er en del tjenester også omsatt i et større marked, det gjelder spesielt teknologiske tjenester. Attraktivitet for denne typen produksjon, som vi kaller attraktivitet for bedrifter, vil dermed være den historiske forklaringen til mange steders vekst.

Attraktivitet for besøk er den andre typen attraktivitet. På steder som tiltrekker seg mange besøkende vil det oppstå mange arbeidsplasser i næringer som kjennetegnes av at kundene må være personlig til

stede. Dette er bransjer som overnatting, servering og butikkhandel. I de siste årene har besøksnæringer som kultur, aktiviteter og underholdning vokst raskt.

Attraktivitet for bosetting er en type attraktivitet som har blitt viktig etter hvert som stadig flere pendler. Når en kan bo ett sted og arbeide et annet sted, oppstår muligheten til at noen steder kan trekke til seg innbyggere uten å ha vekst i arbeidsplasser. Attraktivitet som bosted blir også viktig for næringsutviklingen fordi næringslivet på slike steder vil ha lettere for å rekruttere kompetent arbeidskraft.

Det er kombinasjonen av de tre attraktivitetsdimensjonene som gir vekst på et sted. Steder som er attraktive langs alle de tre aksene, vil få høy vekst.

5.1 Bedriftsattraktivitet

Bedriftsattraktivitet er knyttet til basisnæringene, som kjennetegnes av at de produserer varer og tjenester til et større marked. I hovedsak selges slike varer og tjenester ut av regionen hvor produksjonen foregår.

Basisnæringene består av naturbaserte næringer, som fiske, landbruk, havbruk og bergverk, samt industri og teknologiske tjenester, som IT, telekom, og engineering.

Naturbaserte næringer og industri har hatt synkende antall arbeidsplasser i Norge de siste ti årene. Det gjelder også i resten av Europa. Årsaken er at produksjonen blir stadig mer rasjonell slik at samme produksjon kan drives med stadig færre ansatte.

Teknologiske tjenester er en næring i rask vekst når det gjelder antall ansatte.

I Norge er industrien fremdeles størst i antall arbeidsplasser. Det var 265 575 arbeidsplasser i industrien på slutten av 2011. De teknologiske tjenestene hadde på samme tidspunkt 141 384 arbeidsplasser. Naturbaserte næringer hadde 61 319 arbeidsplasser.

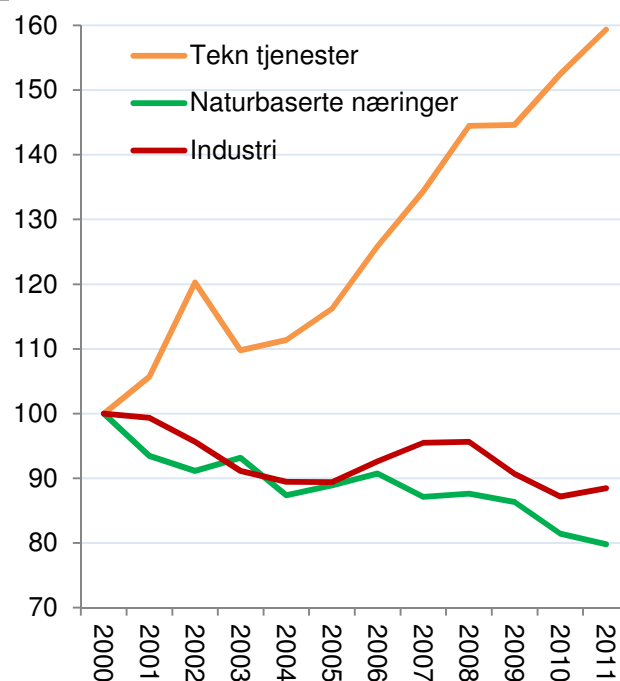
Den sterke veksten i teknologiske tjenester har gjort at basisnæringene har opprettholdt antall arbeidsplasser i Norge siden 2000. I 2011 var det også en liten økning.

5.2 Basisarbeidsplasser i Kongsberg-regionen

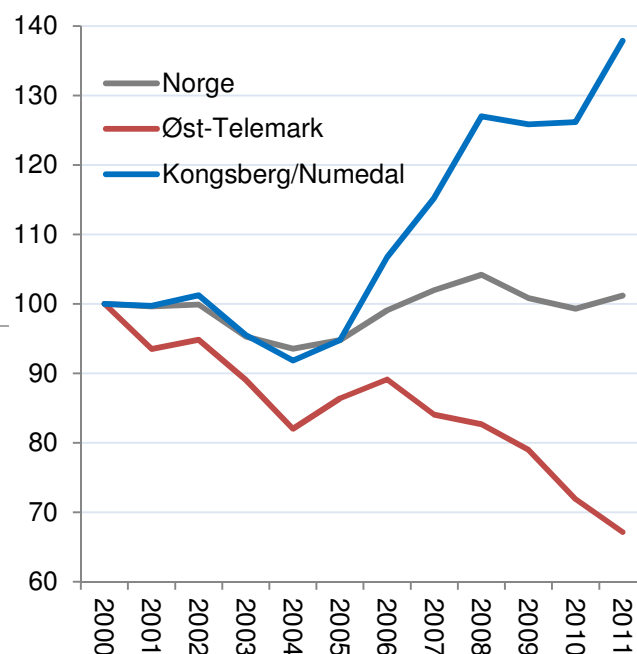
Antall arbeidsplasser i basisnæringene har utviklet seg mildt sagt forskjellig i Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark.

Kongsberg/Numedal har hatt en svært sterk vekst etter 2005, og har økt antall arbeidsplasser med 37,9 prosent siden 2000.

I Øst-Telemark har antall arbeidsplasser i basisnæringene sunket med 32,9 prosent, nesten hver tredje arbeidsplass i basisnæringene har dermed forsvunnet.

Figur 46: Utvikling i de tre kategoriene av basisnæringer i Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at utviklingen i 2000=100.

Figur 47: Utviklingen i antall basisarbeidsplasser i Kongsberg/Numedal, Øst-Telemark og Norge, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.3 Vekstimpulser fra basisnæringene regioner

Vi kan også se på utviklingen i basisnæringene regionvis. I tabellen under ser vi endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i regionene på Østlandet som andel av samlet sysselsetting i regionene.

Tabell 10: Vekstimpulser fra basisnæringene i regionene på Østlandet i perioden 2001-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Vekstimpuls er målt som endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i regionen.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Kongsberg/Numedal	-0,1	0,5	-2,0	-1,3	1,0	4,2	2,9	3,9	-0,4	0,1	3,8	1,8
3	Akershus Vest	3,3	3,9	0,1	-0,5	0,7	1,0	1,8	1,9	-0,5	0,9	0,6	0,8
10	Oslo	-0,5	0,3	-2,4	0,1	0,5	1,0	0,6	0,7	-0,6	0,0	0,7	0,3
24	Drammensregionen	-0,6	-0,1	-0,5	0,2	-0,3	0,0	0,5	0,1	-0,6	-0,2	0,5	0,0
25	Tønsbergregionen	0,0	-0,7	-1,3	0,1	-0,2	0,8	1,0	0,2	-0,8	-0,4	0,3	0,0
28	Vest-Telemark	-1,3	0,3	0,8	-0,3	0,6	1,6	-0,5	0,5	-0,9	-0,9	0,2	0,0
29	Midt-Telemark	-1,6	0,0	-0,3	0,1	1,0	1,1	-0,4	0,7	-1,7	-1,0	0,8	0,0
31	Follo	-0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,2	0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,4	0,0	0,0
38	Sandefjord/Larvik	0,0	-0,4	-0,8	0,6	0,3	0,7	0,1	-0,3	-1,0	-0,3	0,1	-0,1
40	Nedre Romerike	-0,8	0,1	-0,4	-0,5	0,1	0,1	0,1	0,3	-0,6	-0,2	-0,1	-0,1
42	Halden	-0,6	1,1	-1,3	-1,8	-0,2	1,2	1,0	-0,6	-0,8	-0,8	0,4	-0,2
43	Øvre Romerike	-0,4	-0,1	0,2	-0,2	2,2	0,1	-0,3	-0,1	-0,6	-0,8	-0,3	-0,2
44	Hadeland	-0,9	-0,8	-0,1	-0,3	0,1	0,3	0,6	-0,2	-1,2	-0,1	-0,1	-0,2
45	Ringerike/Hole	-1,3	-0,5	-1,1	-0,3	1,1	1,3	0,2	-0,2	-1,2	-0,7	0,0	-0,2
47	Indre Østfold	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	-1,1	-0,5	0,0	-0,2
50	Lillehammerregionen	-0,1	0,6	-0,3	-0,6	0,6	-0,3	0,1	-0,1	-0,6	-0,2	-0,3	-0,2
52	Midt-Gudbrandsdal	0,6	-0,5	1,4	-0,9	-0,2	0,7	-0,2	0,6	-1,1	-0,5	-0,4	-0,2
54	Midt-Buskerud	-1,0	-0,6	-0,9	0,2	0,7	0,2	0,6	-0,2	-1,1	-0,7	-0,3	-0,3
58	Hamarregionen	-0,2	-0,1	-0,3	-0,6	-0,2	0,5	-0,2	-0,5	-0,7	-0,5	-0,1	-0,3
61	Gjøvikregionen	-1,1	0,0	-1,7	-1,1	-0,6	1,1	0,7	-0,8	-1,2	-0,5	0,2	-0,3
64	Mosserregionen	-0,5	-0,1	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,5	-0,6	-1,9	-0,2	-0,1	-0,4
65	Hallingdal	-0,7	-0,3	-0,6	0,3	0,5	0,3	-0,4	-0,6	-0,8	-0,6	-0,3	-0,4
66	Fjellregionen	-1,0	0,6	-1,3	0,0	0,1	0,6	-0,7	0,0	-0,5	-1,1	-0,5	-0,4
67	Nedre Glomma	-0,8	-0,4	-1,1	-0,9	-0,9	0,2	0,3	-0,5	-1,2	-0,4	0,2	-0,4
69	Valdres	0,2	0,8	-0,3	-1,0	-0,3	0,7	-0,6	-0,5	-0,5	-1,1	-0,1	-0,4
70	Grenland	-0,7	-0,7	-2,2	-0,4	0,0	-0,3	-0,5	0,7	-1,0	-0,8	-0,1	-0,4
72	Sør Østerdal	-0,4	-1,1	-0,5	-0,4	-0,6	0,4	-0,5	0,3	-0,7	-0,7	-0,8	-0,4
77	Glåmdal	-1,0	-1,2	-0,6	-0,9	0,2	0,1	-0,3	0,2	-1,4	-1,3	0,0	-0,5
80	Øst-Telemark	-1,3	0,3	-1,1	-1,4	0,9	0,5	-1,0	-0,3	-0,7	-1,4	-0,9	-0,6
81	Nord-Gudbrandsdal	-1,0	0,6	-0,1	-0,8	-0,6	0,4	-1,0	-0,2	-0,5	-1,4	-1,0	-0,7

Kongsberg/Numedal er den regionen i landet med de sterkeste vekstimpulsene fra basisnæringene av alle regionene. Kongsberg/Numedal har ikke hatt høyest prosentvis vekst, men har en stor basisnæring i utgangspunktet, som gjør at det blir kraftige vekstimpulser når basisnæringene vokser. I gjennomsnitt har basisnæringene bidratt til en sysselsettingsvekst på 1,8 prosent årlig i regionen.

Øst-Telemark er på den andre enden av skalaen, og har de fjerde sterkeste negative impulsene fra basisnæringene av de 83 regionene i landet. Øst-Telemark har faktisk den sterkeste nedgangen i antall arbeidsplasser i basisnæringene i prosent, men det er andre regioner med høyere andel basisnæringer som har sterkere negative impulser.

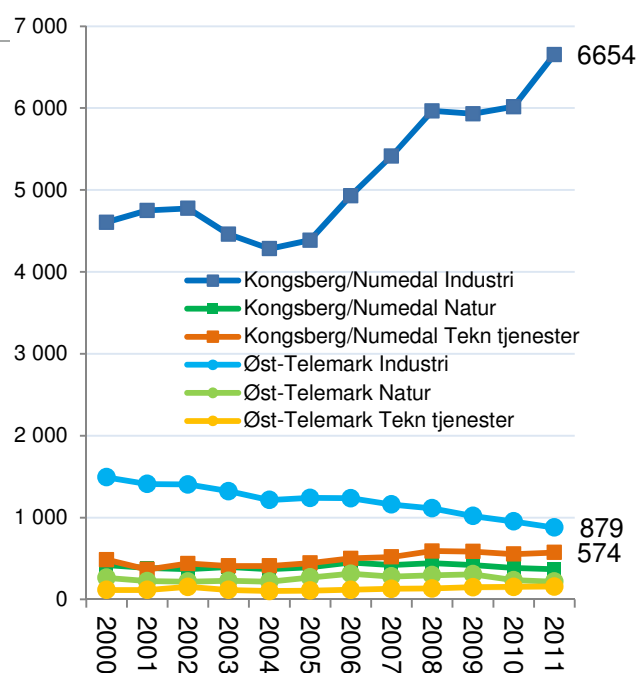
5.4 Basisnæringer spesifisert

Vi kan splitte opp basisnæringer i de tre kategoriene industri, naturbaserte næringer og teknologiske tjenester for å se hvordan disse har utviklet seg i Kongsbergregionen.

Industrien i Kongsberg/Numedal utgjør størsteparten av basisnæringer i Kongsbergregionen. Det var 6 654 arbeidsplasser i industrien i Kongsberg/Numedal i 2011. Veksten fra 2004 til 2011 var over 50 prosent.

Industrien i Øst-Telemark hadde 879 arbeidsplasser i 2011. I 2000 var det 1 491 arbeidsplasser. Nedgangen var dermed på over 40 prosent.

Teknologiske tjenester i Kongsberg/Numedal hadde 574 arbeidsplasser i 2011. I Kongsberg/Numedal er mesteparten av industrien høyteknologisk, og dermed blir forskjellen mellom denne industrien og teknologiske tjenester liten.

Figur 48: Antall arbeidsplasser i de tre kategoriene av basisnæringer i Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark i perioden 2000-2011.

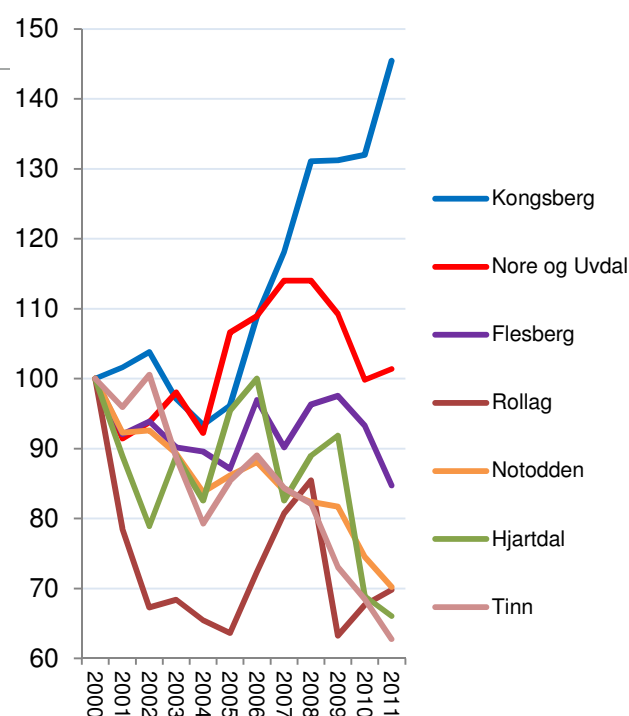
5.5 Basisnæringer i kommunene

I figur 49 ser vi utviklingen av antall arbeidsplasser i basisnæringer i kommunene i Kongsbergregionen.

Kongsberg har hatt en vekst på 45 prosent i basisnæringer fra 2000 til 2011.

Nore og Uvdal har hatt litt vekst i sine basisnæringer fra 2000 til 2011, etter å ha hatt ganske store svingninger.

De andre kommunene har hatt sterk nedgang. Tinn har hatt nedgang i antall arbeidsplasser i basisnæringer på nesten 40 prosent fra 2000 til 2011.

Figur 49: Utviklingen i basisnæringer i kommunene i Kongsbergregionen, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.6 Besøksattraktivitet

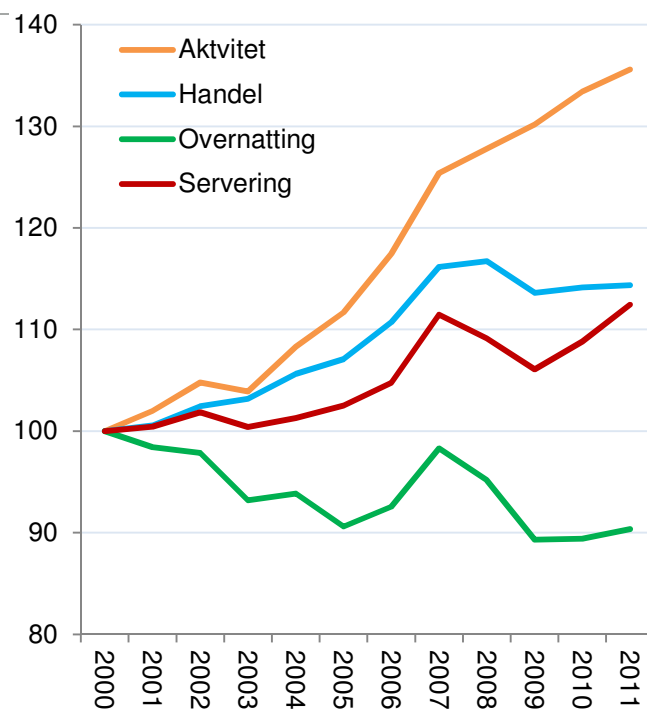
Besøksattraktivitet er knyttet til besøksnæringene, som kjennetegnes av at kundene må være fysisk tilstede. Kundene er derfor enten egne innbyggere, eller besøkende fra andre steder.

Besøksnæringene består av overnatting, servering, butikkhandel og ulike aktiviteter som kultur, underholdning, sport og andre aktiviteter. Her inngår også tjenester som frisører og drosjetransport.

Overnattingsnæringen har hatt en ganske sterk nedgang i antall arbeidsplasser i Norge siden 2000, til tross for at antall overnattingsdøgn har økt. Det viser at denne bransjen har hatt en produktivitetsvekst, på samme måte som industrien.

Antall arbeidsplasser i servering og butikkhandel har hatt sine konjunktursvingninger, men har økt litt mer enn resten av økonomien.

Antall arbeidsplasser innen aktiviteter har hatt klart sterkest vekst, og har nesten ikke blitt påvirket av økonomiske konjunkturer. Antall arbeidsplasser innenfor aktivitetsnæringene har økt med 35 prosent siden 2000.

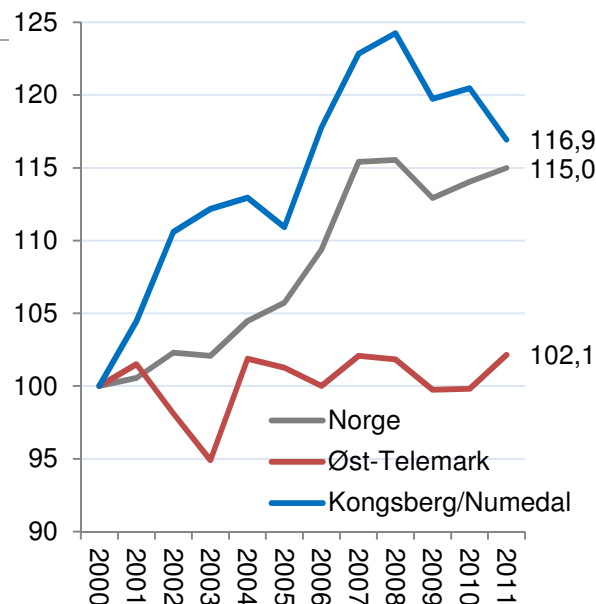
Figur 50: Utvikling i antall arbeidsplasser i de fire besøksnæringene i Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.7 Utviklingen i Kongsbergregionen

Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Norge har økt med 15 prosent fra 2000 til 2011. Besøksnæringene fikk en liten nedgang i 2009, ellers har det vært vekst hvert eneste år siden 2000.

Besøksnæringene Kongsberg/Numedal hadde en god utvikling fram til 2008, da var veksten i besøksnæringene langt høyere enn i landet ellers. Etter 2008 har antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Kongsberg/Numedal sunket. I hele perioden, fra 2000 til 2011 har likevel besøksnæringene i Kongsberg/Numedal hatt høyere vekst enn besøksnæringene på landsbasis.

Øst-Telemark har ikke hatt særlig vekst i sine besøksnæringer. Fra 2000 til 2010 var antallet arbeidsplasser i besøksnæringene ganske konstant. Øst-Telemark fikk imidlertid en fin vekst i besøksnæringene i 2011.

Figur 51: Utviklingen i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

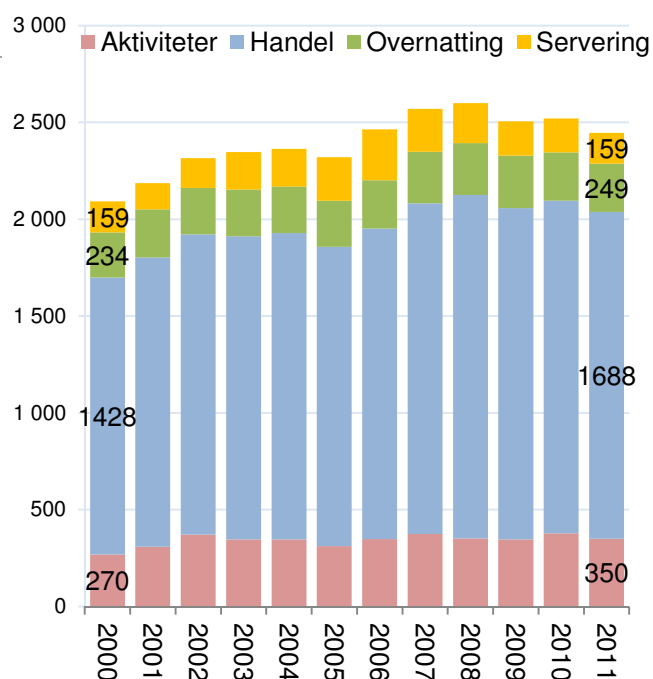
5.8 Besøksarbeidsplasser i Kongsberg/Numedal

Handel er den klart største av besøksnæringene både på landsbasis og i Kongsberg/Numedal. Det var 1 688 arbeidsplasser i butikkhandel i Kongsberg/Numedal i 2011, en økning fra 1 428 arbeidsplasser i 2000.

Kongsberg/Numedal har hatt en økning i antall arbeidsplasser innenfor aktiviteter, fra 270 til 350 i samme periode.

Antall arbeidsplasser i overnatting har også gått litt opp, til tross for at dette er en bransje i nedgang i Norge

Serveringsnæringen hadde 159 arbeidsplasser i 2000, og nøyaktig det samme i 2011.

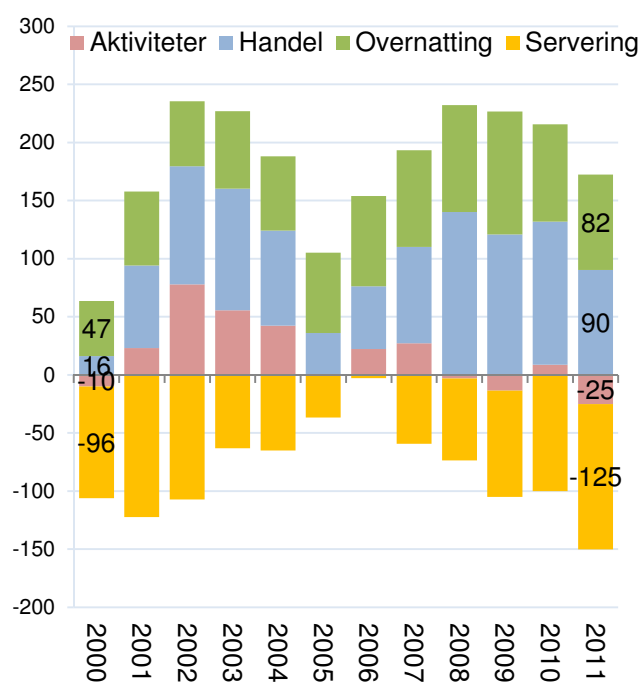
Figur 52: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Kongsberg/Numedal i perioden 2000-2011.

5.9 Overskudd i besøksnæringene

Mye av omsetningen til besøksnæringene er til egne innbyggere. Befolkningen handler i de lokale butikkene og benytter seg av serverings- og aktivitets-tilbudene på stedet.

Det er derfor interessant å se på hvor store besøksnæringene er, relativt til antall innbyggere. Det kan vi gjøre gjennom å ta antall arbeidsplasser og trekke fra det antallet som skyldes egne innbyggere. Da bruker vi de nasjonale tallene til å beregne gjennomsnittlig antall arbeidsplasser i forhold til innbyggertallet. Vi får da et mål på om besøksnæringene er unormalt høye eller lave sammenliknet med innbyggertallet. Steder som har overskudd av besøksnæring tiltrekker personer som bor andre steder, men benytter seg av tilbudet på stedet. Steder som har underskudd i besøksnæring opplever lekkasje, der innbyggerne på stedet handler og benytter seg av tilbud andre steder.

Overskuddet i besøksnæringene i Kongsberg/Numedal er vist i figur 53. Kongsberg/Numedal har fått økt overskudd i overnatting og i butikkhandel. Innen servering og aktiviteter er det økende underskudd.

Figur 53: Overskudd i besøksnæringene i Kongsberg/Numedal i perioden 2000-2011.

5.10 Besøksarbeidsplasser i Øst-Telemark

Handelen er den klart største av besøksnæringene både på landsbasis og i Øst-Telemark. Det var 1 113 arbeidsplasser i butikkhandel i Øst-Telemark i 2011, en økning fra 1 055 arbeidsplasser i 2000.

Øst-Telemark har hatt en økning i antall arbeidsplasser innenfor aktiviteter, fra 138 til 232 i samme periode. Antall arbeidsplasser i overnatting har gått mye tilbake. I 2011 var det bare 129 arbeidsplasser innenfor overnatting i regionen. En stor nedgang fra 2000, da det var 213.

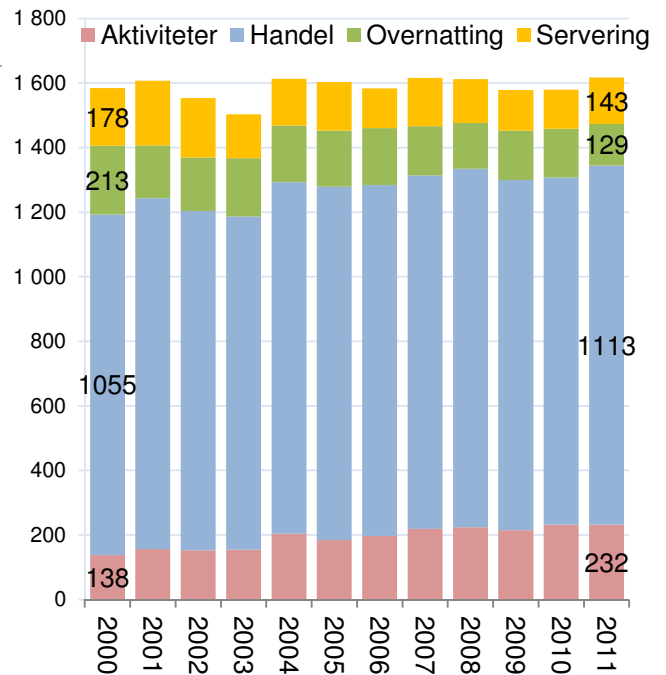
Serveringsnæringen har også hatt litt nedgang i Øst-Telemark, til tross for at denne næringen har hatt vekst å landsbasis. Det var 143 arbeidsplasser innenfor serveringsnæringene i Øst-Telemark på slutten av 2011.

5.11 Overskudd i besøksnæringene

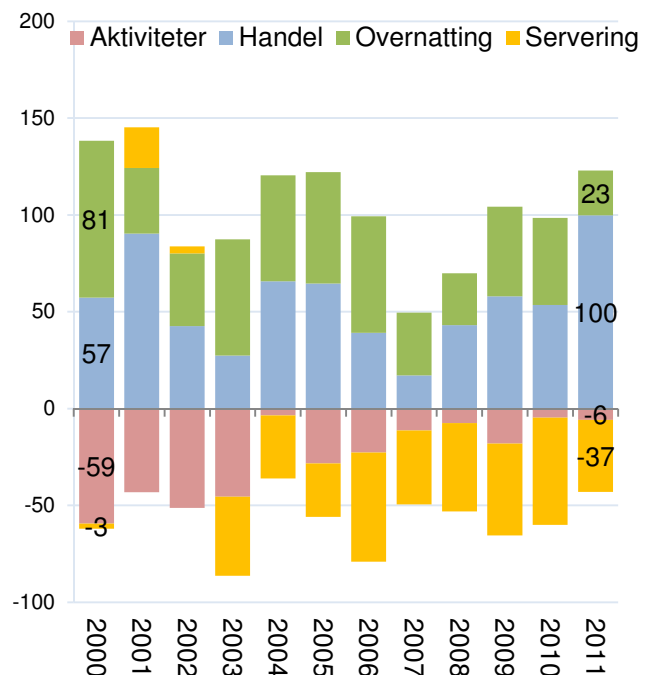
Mye av omsetningen til besøksnæringene er til egne innbyggere. Befolkningen handler i de lokale butikkene og benytter seg av serverings- og aktivitets-tilbudene på stedet.

Det er derfor interessant å se på hvor store besøksnæringene er, relativt til antall innbyggere. Det kan vi gjøre gjennom å ta antall arbeidsplasser og trekke fra det antallet som skyldes egne innbyggere. Da bruker vi de nasjonale tallene til å beregne gjennomsnittlig antall arbeidsplasser i forhold til innbyggertallet. Vi får da et mål på om besøksnæringene er unormalt høye eller lave sammenliknet innbyggertallet. Steder som har overskudd av besøksnæring tiltrekker personer som bor andre steder, men benytter seg av tilbudet på stedet. Steder som har underskudd i besøksnæring opplever lekkasje, der innbyggerne på stedet handler og benytter seg av tilbud andre steder.

Overskuddet i besøksnæringene i Øst-Telemark er vist i figur 55. Øst-Telemark har fått økt overskudd i butikkhandel, og har i 2011 et handelsoverskudd tilsvarende 100 arbeidsplasser. Øst-Telemark har også minsket underskuddet i aktiviteter fra 59 arbeidsplasser i 2000 til seks arbeidsplasser i 2011. For overnatting og servering har utviklingen vært motsatt. Overnattingsbransjen har fått lavere overskudd, og servering økt underskudd.

Figur 54: Antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Øst-Telemark i perioden 2000-2011.

Figur 55: Overskudd i besøksnæringene i Øst-Telemark i perioden 2000-2011.

5.12 Vekstimpulser fra besøksnæringene

Vi kan også se på utviklingen i besøksnæringene regionvis. I tabellen under ser vi endring i overskudd eller underskudd av antall arbeidsplasser i besøksnæringene i regionene på Østlandet, målt som andel av samlet sysselsetting i regionene.

Tabell 11: Endring i besøksoverskudd som andel av samlet sysselsetting i regionene på Østlandet i perioden 2001-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Regionene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
12	Vest-Telemark	-0,16	-0,01	-0,01	0,57	0,09	0,27	-0,33	0,50	-0,28	0,41	0,21	0,2
24	Øst-Telemark	0,27	-0,72	-0,33	0,88	-0,19	-0,48	-0,21	0,17	0,22	0,00	0,43	0,1
34	Akershus Vest	0,37	0,45	-0,33	0,37	-0,22	0,41	0,18	-0,08	-0,34	0,02	0,29	0,1
36	Midt-Buskerud	-0,49	0,44	0,23	0,68	-0,96	-0,23	-0,71	0,92	0,26	-0,35	0,36	0,0
37	Follo	-0,03	0,19	0,05	-0,03	0,14	0,03	-0,03	0,04	0,00	0,18	-0,02	0,0
39	Hadeland	0,47	0,01	0,02	0,39	-0,46	-0,44	-0,47	-0,21	0,98	0,32	-0,17	0,0
42	Øvre Romerike	0,06	-0,32	-0,08	-0,06	0,15	0,01	0,12	0,22	0,15	-0,67	0,41	0,0
47	Grenland	0,02	-0,32	0,26	-0,05	-0,11	0,25	0,36	0,14	-0,11	-0,07	-0,16	0,0
48	Lillehammerregionen	-0,72	-0,01	-0,68	0,52	-0,45	0,90	0,06	0,42	-0,76	0,27	-0,19	0,0
49	Drammensregionen	0,17	-0,08	0,34	0,03	0,11	-0,29	-0,18	0,34	0,06	-0,03	-0,06	0,0
55	Nedre Romerike	0,02	0,04	-0,35	-0,13	0,17	-0,44	0,08	-0,40	0,31	0,06	0,16	0,0
56	Gjøvikregionen	0,12	-0,29	0,16	-0,14	-0,22	-0,20	0,30	0,12	0,25	-0,32	0,01	0,0
60	Sør Østerdal	0,04	-0,88	0,36	-0,50	0,58	0,12	0,17	0,23	0,04	-0,64	-0,06	0,0
61	Glåmdal	0,28	0,24	0,42	-0,21	-0,19	-0,24	-0,71	0,13	0,45	-0,10	-0,02	0,0
62	Fjellregionen	-0,40	0,43	0,05	0,52	0,23	0,21	0,24	-0,35	0,24	0,05	-0,78	0,0
63	Hamarregionen	-0,60	0,30	0,24	-0,13	-0,16	0,16	0,04	-0,04	-0,49	0,15	-0,05	0,0
64	Mossregionen	-0,11	0,18	0,01	0,05	0,28	0,47	0,30	-0,02	0,17	-0,64	-0,45	-0,1
65	Nedre Glomma	0,14	-0,12	-0,18	0,11	0,01	-0,06	-0,09	0,12	-0,04	-0,16	-0,17	-0,1
66	Nord-Gudbrandsdal	-0,69	-0,22	0,33	0,55	0,10	0,74	-0,46	-0,68	-0,47	-0,37	0,48	-0,1
67	Ringerike/Hole	-0,61	0,52	-0,07	-0,09	0,02	-0,23	-0,07	0,12	0,04	0,19	-0,52	-0,1
69	Oslo	0,26	-0,24	-0,08	-0,39	0,14	0,11	-0,15	-0,57	-0,34	0,22	0,19	-0,1
72	Midt-Gudbrandsdal	-0,41	0,02	0,13	-0,82	0,28	0,04	-0,51	1,41	-1,30	-0,53	0,41	-0,1
73	Tønsbergregionen	0,20	0,22	-0,03	0,05	0,33	-0,34	-0,04	-0,25	-0,13	-0,53	0,23	-0,1
74	Kongsberg/Numedal	0,50	0,59	0,23	-0,26	-0,35	0,53	-0,11	0,15	-0,22	-0,04	-0,56	-0,1
75	Halden	-0,29	0,15	-0,12	0,18	-0,44	-0,14	0,19	0,12	-0,76	-0,05	-0,03	-0,1
76	Sandefjord/Larvik	-0,42	0,78	-0,11	-0,23	0,25	-0,16	0,04	0,12	0,26	-0,52	-0,54	-0,1
77	Indre Østfold	-0,21	0,09	0,36	-0,13	0,09	-0,11	-0,24	0,22	-0,07	-0,41	-0,35	-0,1
78	Valdres	0,26	0,17	-0,77	0,55	0,56	-0,20	0,30	-0,55	0,06	-0,65	-0,24	-0,2
81	Midt-Telemark	-0,97	0,73	-0,44	-0,91	0,01	-0,14	-0,51	-0,39	0,83	-0,68	-0,44	-0,2
82	Hallingdal	-0,04	0,19	-1,29	0,13	0,51	-0,17	0,76	-0,29	-0,78	0,06	-1,12	-0,3

Øst-Telemark kommer forholdsvis godt ut når det gjelder vekstimpulser fra besøksnæringene. Det kommer at av det har vært en positiv trend, hvor overskuddet i besøksnæringene har økt i de fire siste årene. Øst-Telemark er rangert som nummer 24 av regionene i landet med hensyn til vekstimpuls fra besøksoverskuddet.

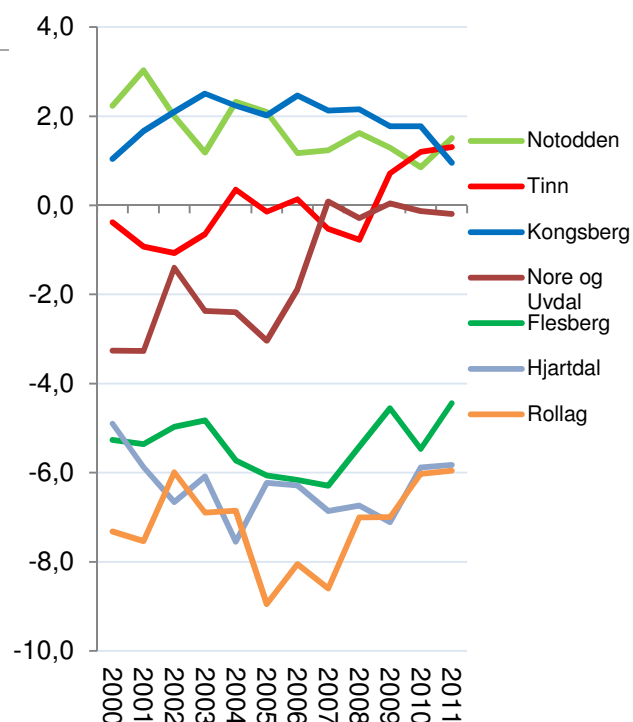
Kongsberg/Numedal har hatt en negativ trend, med synkende besøksoverskudd de siste tre årene, og kommer ut ganske svakt. Sju av de ti regionene med størst negativ vekstimpuls er lokalisert til Østlandet, og Kongsberg/Numedal er en av disse med sin rangering som nummer 74 av 83 regioner.

5.13 Besøksoverskudd i kommunene

Kongsberg og Notodden har hatt besøksoverskudd i alle årene etter 2000. Begge er regionale handelsentra, hvor besøksoverskuddet er oppnådd gjennom å være handelssenter for omkringliggende kommuner.

Tinn og Nore og Uvdal er kommuner som hadde besøksunderskudd i 2000. Tinn har etter hvert opparbeidet seg et besøksoverskudd, og har passert Kongsberg som besøkskommune, mens Nore og Uvdal har gått fra et høyt besøksunderskudd til omtrent besøksbalanse. Tinn og Nore og Uvdal er ikke regionale handelsentra, men begge er store hyttekommuner og vinterdestinasjoner.

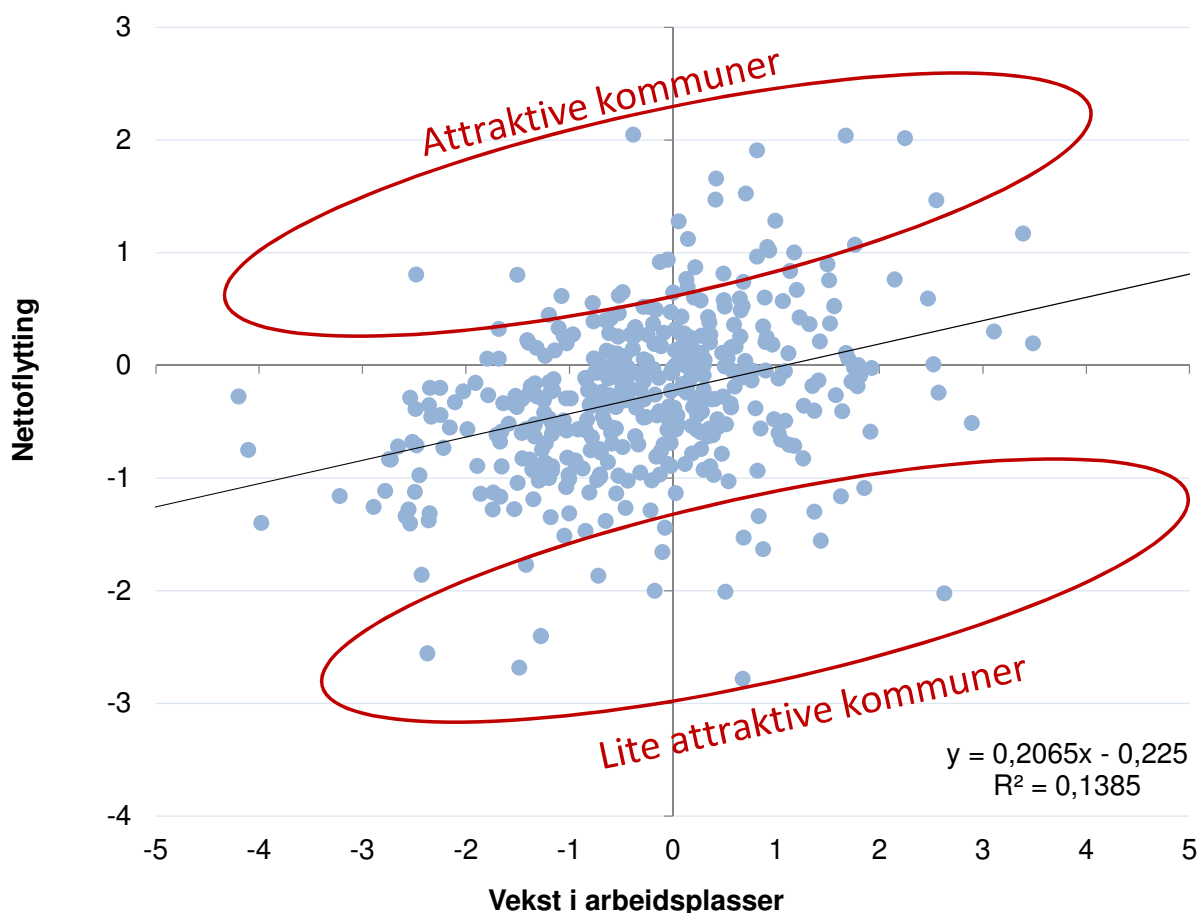
De andre kommunene, Flesberg, Hjartdal og Rollag, er kommuner med stort besøksunderskudd. De har stor handelslekkasje, til Kongsberg og Notodden, og de har en liten andel besøksnæringer.

Figur 56: Besøksoverskudd som andel av samlet sysselsetting i kommunene i Kongsbergregionen i perioden 2000-2011.

5.14 Bostedsattraktivitet - Attraktivitetsbarometeret

Attraktivitetsbarometeret er en modell som Telemarksforskning har utviklet for å analysere om flyttebalansen til et sted skyldes arbeidsplassvekst eller om flyttingen er forårsaket av stedets bostedsattraktivitet. Dette spørsmålet er interessant, fordi det peker på to ulike strategier for vekst: Næringsutvikling eller attraktivitetsutvikling, som er grunnleggende forskjellige.

Figur 57: Illustrasjon av Attraktivitetsbarometeret. Figuren viser kommunenes årlige nettoflytting og kommunenes årlige vekst i arbeidsplasser i treårsperioden 2009-2011.

Attraktivitetsbarometeret tar utgangspunkt i sammenhengen mellom steders nettoflytting og arbeidsplassvekst. Denne sammenhengen er vist med den svarte streken i diagrammet. Det er en positiv sammenheng, slik at om en kommune har vekst i antall arbeidsplasser i en periode, vil det være en høyere sannsynlighet for at kommunen får netto innflytting. Mange kommuner har imidlertid en mye høyere innflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Det betyr at det er andre forhold enn arbeidsplassvekst som har ført til denne nettoutflyttingen. Dette tilskriver vi kommunes bostedsattraktivitet. Tilsvarende er det kommuner som har mye høyere fraflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Dette vil da bety at kommunen har manglende attraktivitet som bosted. Attraktivitetsbarometeret måler kommunenes attraktivitet som differansen mellom den faktiske nettoflyttingen og den statistisk forventede nettoflyttingen gitt arbeidsplassveksten, den svarte streken i figuren.

5.15 Bostedsattraktivitet i Kongsberg-regionen

I figur 58 har vi vist hvordan den relative nettoflyttingen og arbeidsplassveksten i de 83 regionene har variert i de ni siste treårsperiodene. Øst-Telemarks plassering i disse periodene er markert med de røde prikkene, mens Kongsberg/Numedal er markert med blått.

Øst-Telemark har vært plassert godt til venstre i alle periodene. Det viser at regionen har hatt en svakere arbeidsplassutvikling enn middels i alle periodene. Nettoflyttingen til regionen har imidlertid ligget nært forventningslinjen, som viser at regionen er middels attraktiv som bosted.

Kongsberg/Numedal har ligget til høyre i alle periodene, som viser at arbeidsplassveksten har vært høy. Nettoflyttingen til Kongsberg/Numedal har i perioder vært over forventningslinjen, i andre perioder under.

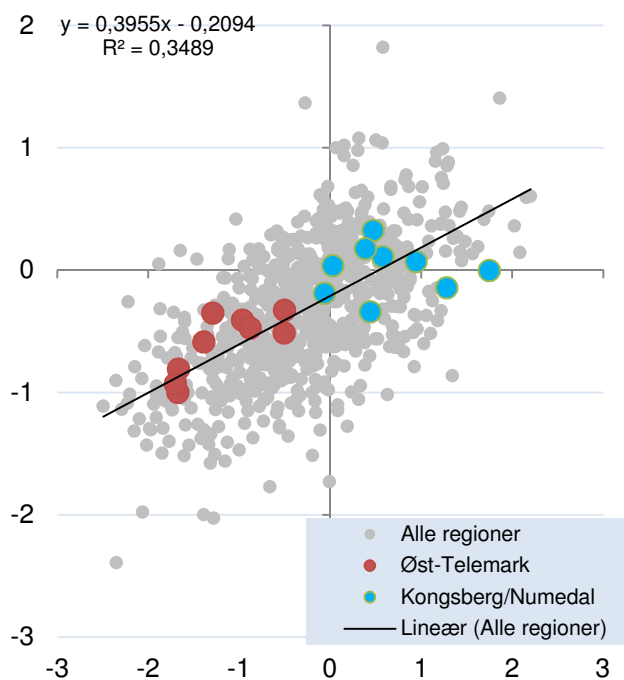
Både Øst-Telemark og Kongsberg/Numedal har dermed vært omtrent middels attraktive som bosted. Forskjellen i nettoflytting kommer av ulik arbeidsplassvekst.

5.16 Bostedsattraktivitet i kommunene

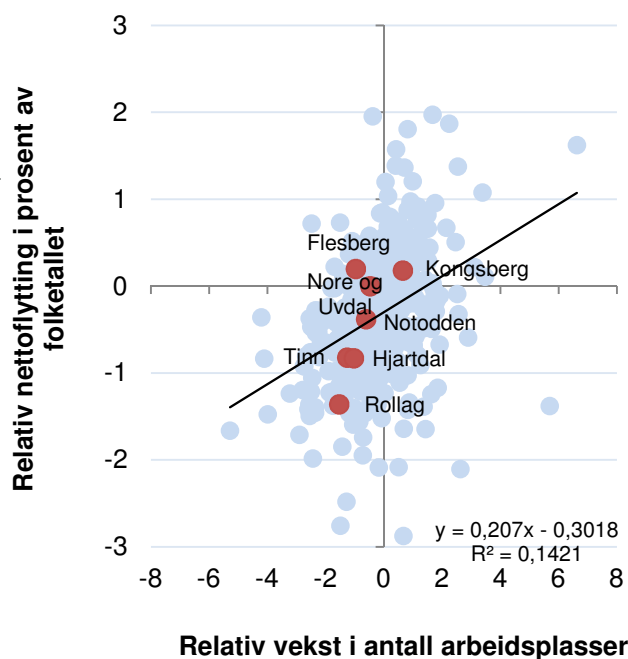
Vi kan også måle bostedsattraktiviteten til kommunene i Kongsbergregionen. I figur 59 ser vi situasjonen i den siste treårsperioden vi har tall for.

Kongsberg, Flesberg, Nore og Uvdal og Notodden har alle hatt bedre nettoflytting enn arbeidsplassveksten tilsier. De framstår da som attraktive som bosted.

Tinn, Hjartdal og Rollag har hatt en nettoflytting som er lavere enn forventet, og de har da vært under middels attraktive som bosted i den siste perioden.

Figur 58: Sammenhengen mellom nettoflytting og arbeidsplassvekst for regionene i de ni siste treårsperiodene. Øst-Telemark er markert i rødt, Kongsberg/Numedal i blått.

Figur 59: Bostedsattraktiviteten i kommunene i Kongsbergregionen i perioden 2008-2011.

5.17 Profiler

Vi kan bruke Attraktivitetspyramiden til å beskrive profilen til en region. Vi ser da ikke på utviklingen, men på nivået til basis- og besøksnæringene. Dette måler vi som bedrifts- og besøksnæringenes andel av samlet sysselsetting i regionen.

Kongsberg/Numedal er rangert som nummer èn av 83 regioner i landet med hensyn til basisnæringenes andel av samlet sysselsetting i regionen. Kongsberg/Numedal kan dermed karakteriseres som en bedriftsregion, der bosettingen først og fremst er basert på produksjon i basisnæringene. Kongsberg/Numedal var i 2000 rangert som nummer tre for konsentrasjon av basisnæringer, og har dermed forsterket sin profil.

Kongsberg/Numedal er rangert nær middels som besøksregion, og det har vært liten endring i denne rangeringen siden 2000.

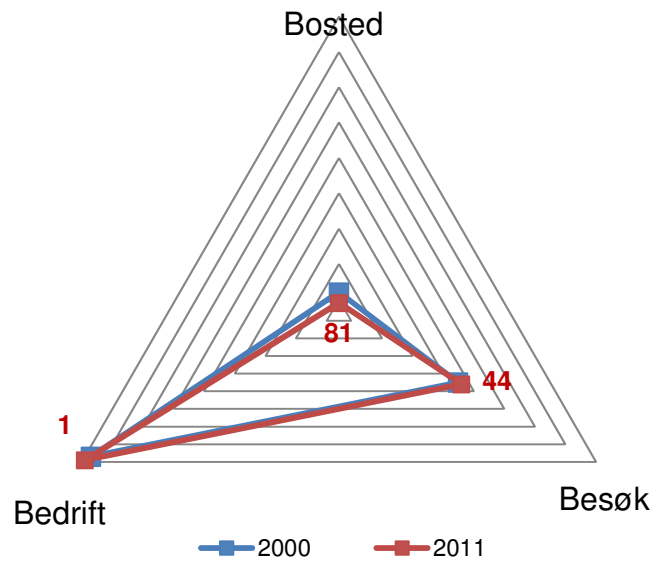
Kongsberg/Numedal er en region med høy innpendling. Dermed er ikke bosettingen knyttet til at regionen er et bosted for personer som pendler til andre regioner, snarere tvert i mot.

Øst-Telemark har gjennomgått store forandringer i sin profil fra 2000 til 2011.

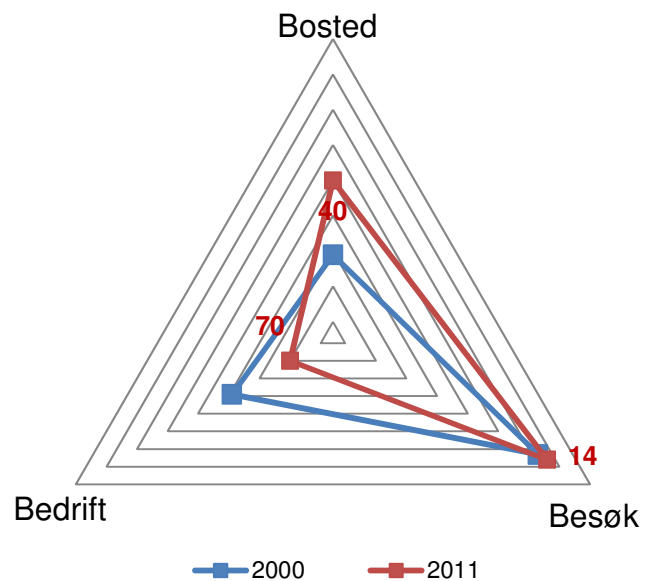
Øst-Telemark har gått fra å være en region med middels andel av bosettingen knyttet til basisnæringene, til en region med hvor basisnæringene betyr forholdsvis lite for bosettingen.

Øst-Telemark har samtidig rykket opp som besøksregion, og er nå rangert som nummer 14 av de 83 regionene i landet med hensyn til konsentrasjon av besøksnæringer.

Øst-Telemark har også økt andel av sysselsetting knyttet til utpendling, ikke minst til Kongsberg/Numedal. Dermed blir Øst-Telemark i økende grad en bostedsregion.

Figur 60: Rangeringen til Kongsberg/Numedal i forhold til de 83 regionene med hensyn til nivået til bedrifts- og besøksnæringene, samt andelen som pendler ut.

Figur 61: Rangeringen til Øst-Telemark i forhold til de 83 regionene med hensyn til nivået til bedrifts- og besøksnæringene, samt andelen som pendler ut.

I figur 62 ser vi hvordan andelen av sysselsettingen i Kongsberg/Numedal fordeler seg på basisnæringer, besøksnæringer, anna privat virksomhet samt de offentlige sektorene, og til slutt pendling ut av regionen.

Her ser vi at basisnæringene i regionen utgjør 44,3 prosent av samlet sysselsetting. Det er den høyeste andelen av norske regioner.

Kongsberg/Numedal har omtrent den samme andelen i besøksnæringer og stat/fylke som middels av regionene.

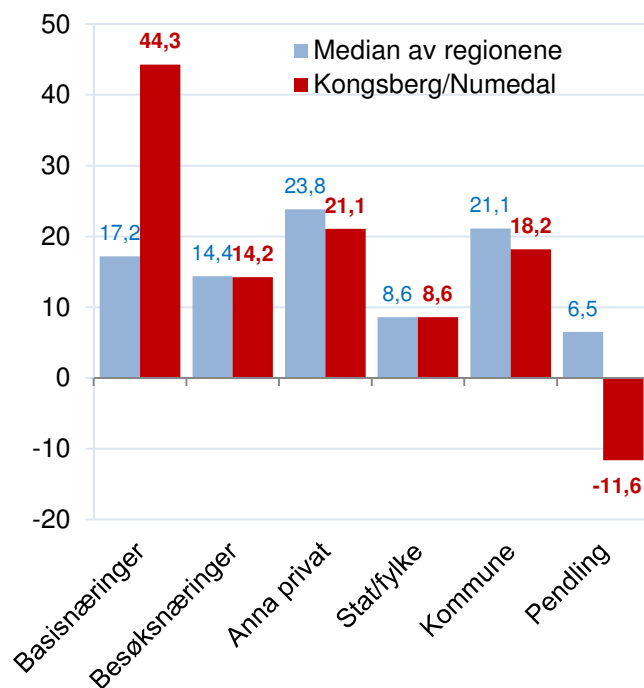
Samtidig har Kongsberg/Numedal noe mindre andeler av sysselsettingen knyttet til anna privat virksomhet og i kommunesektoren

Andelen som pendler inn til Kongsberg/Numedal er 11,6 prosent. Det er bare tre regioner i landet med høyere innpendling.

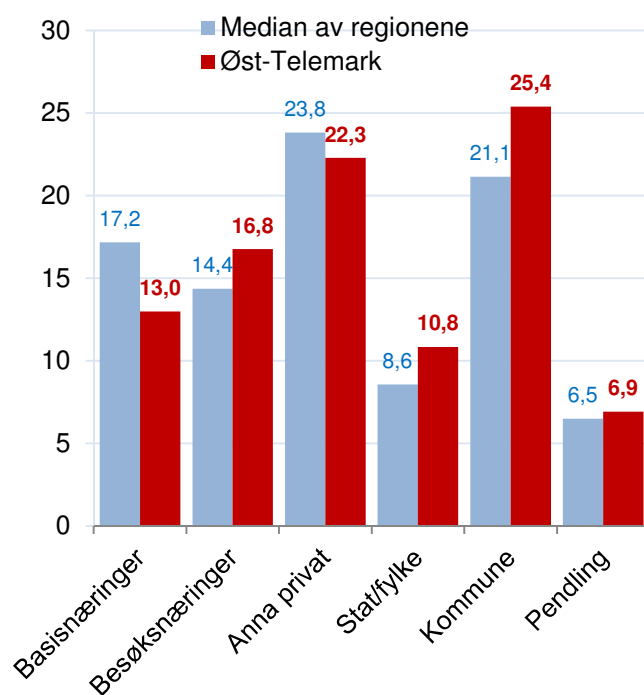
I figur 63 ser vi samme oppstilling for Øst-Telemark.

Øst-Telemark har en struktur som er ganske lik middels av norske regioner, men det er noen avvik.

Det er mindre enn middels andel basisnæringer, og mer enn middels andel besøksnæringer. Det er mindre andeler i anna privat virksomhet, men høyere andel i offentlig sektor.

Figur 62: Andel av samlet sysselsetting i Kongsberg/Numedal, sammenliknet med middelerverdier (median) av regionene.

Figur 63: Andel av samlet sysselsetting i Øst-Telemark, sammenliknet med middelerverdier (median) av regionene.

5.18 Kommuneprofiler

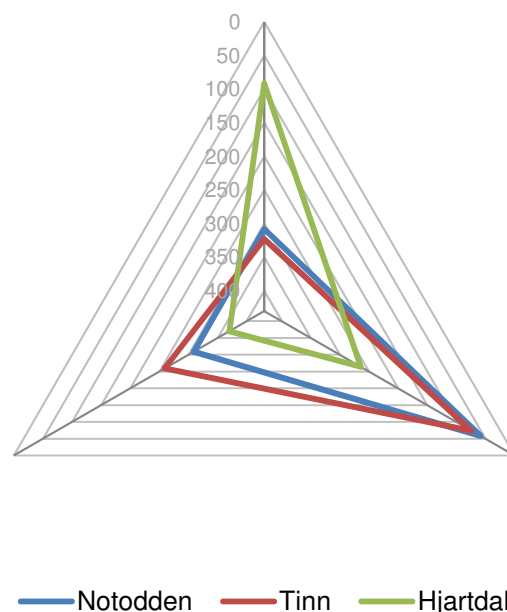
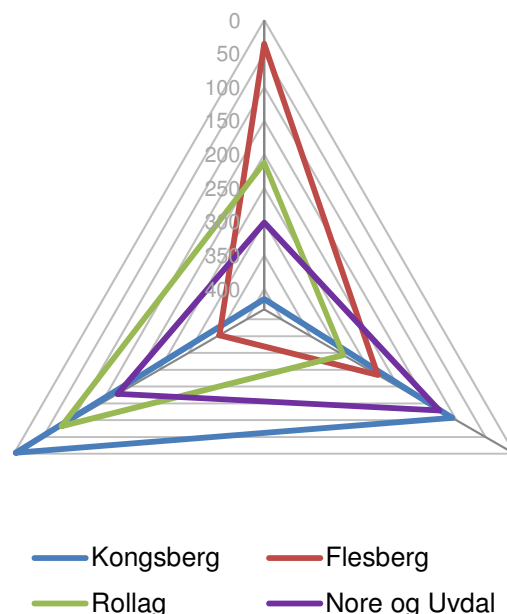
Kommunene kan også beskrives med samme profiler som vi anvendte på regionene på forrige side. Kommunene har hver for seg ganske ulike profiler, som kan være annerledes enn profilen til regionen. Vi har delt opp de sju kommunene i regionen i to figurer.

Kongsberg og Rollag er utpregede bedriftskommuner. Kongsberg er rangert som nummer tre av bedriftskommunene i landet, bare slått av Sola og Ulstein. Rollag er nummer 82 av 429 kommuner.

Notodden og Tinn er utpregede besøkskommuner, og er henholdsvis nummer 58 og 74 av de 429 kommunene når det gjelder konsentrasjon av besøksnæringer. Kongsberg er nummer 107 når det gjelder andelen besøksnæringer, og har dermed sin styrke langs to av dimensjonene.

Flesberg og Hjartdal er typiske bostedskommuner, hvor en høy andel pendler ut av kommunen, samtidig som de ikke har særlig høye andeler i basisnæringer eller besøksnæringer.

Det å ha kommuner med ulik profil i en region er antakelig en styrke. Det betyr imidlertid at en må ha en regional utviklingsstrategi som tar hensyn til dette. En strategi er å forsøke å styrke kommunene der de er gode fra før. Ulempen med denne strategien er at det vil øke enkelt kommunenes sårbarhet, men det kan hende at det likevel er hensiktsmessig for regionen samlet sett. Hvis det er mye pendling mellom kommunene, betyr det ikke så mye om arbeidsplassveksten varierer mellom kommunene, så lenge det blir vekst samlet sett.

Figur 64: Rangeringen til kommunene i Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark i forhold til de 429 kommunene i landet med hensyn til nivået til bedrifts- og besøksnæringer, samt andelen som pendler ut.

5.19 Oppsummering av utviklingstrekk Kongsberg/Numedal

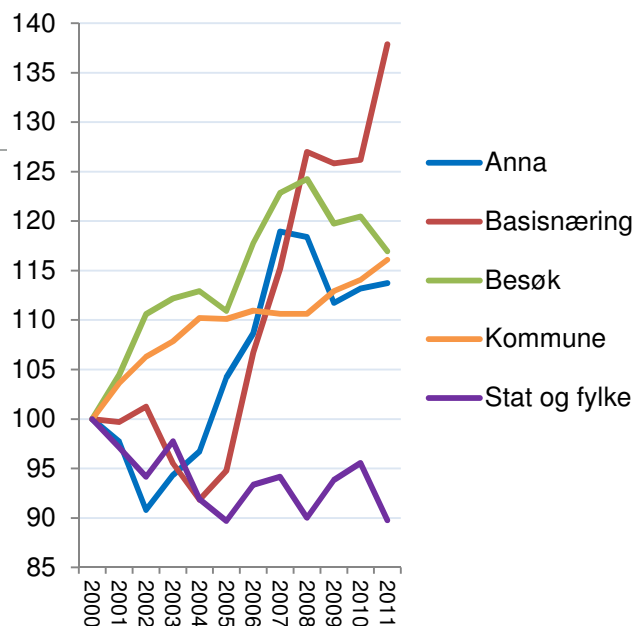
I figur 65 og 66 viser vi utviklingen i antall arbeidsplasser i Kongsberg/Numedal for de ulike kategoriene. I figur 65 er utviklingen indeksert slik at vi ser utviklingen i antall arbeidsplasser i forhold til hverandre, mens i figur 66 har vi trukket fra veksten på landsbasis, slik at vi ser utviklingen relativt til resten av landet.

Basisnæringene har vokst raskest i Kongsberg/Numedal, og vi kan se at det er etter 2005 at veksten har akselerert. Basisnæringene er de som har vokst minst på landsbasis, så når vi relaterer veksten i de ulike næringene mot veksten på landsbasis i figur 66, ser vi at basisnæringene har relativt sett hatt sterk vekst i Kongsberg/Numedal.

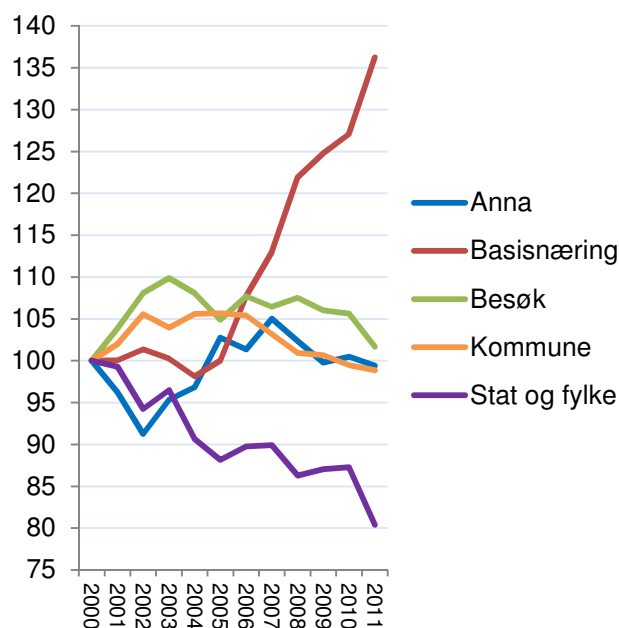
Besøksnæringene har vokst ganske mye i prosent, som vi ser av figur 65, men veksten fra 2000 til 2011 har bare vært litt over veksten på landsbasis. Dermed har ikke besøksnæringene påvirket mye i positiv retning.

Anna næringsliv og kommunesektoren har hatt vekst, men den samme veksten som landet ellers.

Stat og fylke har hatt nedgang i Kongsberg/Numedal. Ellers i landet har disse sektorene vokst. Dermed har arbeidsplassutviklingen i stat og fylke bidratt negativt til veksten i regionen.

Figur 65: Utvikling i antall arbeidsplasser i Kongsberg/Numedal, indeksert slik at nivået i 2000= 100.

Figur 66: Utvikling i antall arbeidsplasser i Kongsberg/Numedal relativt til utviklingen på landsbasis, indeksert slik at nivået i 2000= 100.

5.20 Oppsummering av utviklingstrekk Øst-Telemark

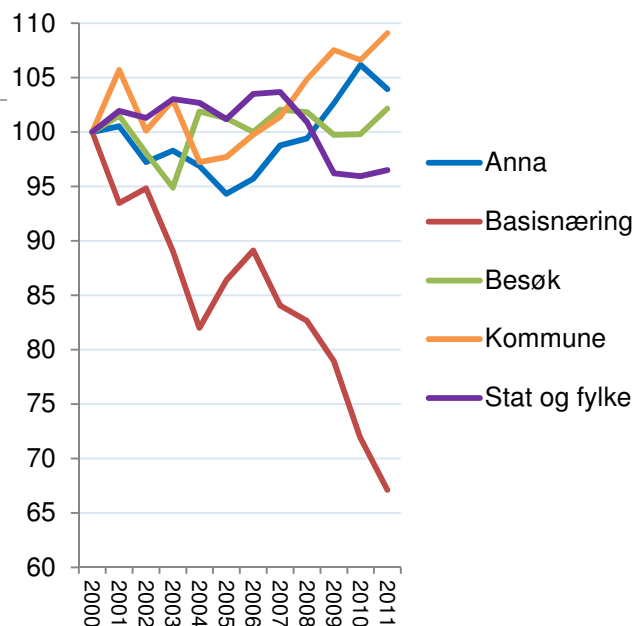
I figur 67 og 68 viser vi utviklingen i antall arbeidsplasser i Øst-Telemark for de ulike kategoriene. I figur 67 er utviklingen indeksert slik at vi ser utviklingen i antall arbeidsplasser i forhold til hverandre, mens i figur 68 har vi trukket fra veksten på landsbasis, slik at vi ser utviklingen relativt til resten av landet.

Basisnæringene har hatt størst tilbakegang i prosent, som vi ser i figur 67. Basisnæringene har også hatt klart sterkest nedgang i Øst-Telemark sammenliknet med veksten på landsbasis, som vi ser av figur 68. Dermed kan vi knytte den svake utviklingen i befolkning og arbeidsplasser til utviklingen i basisnæringene.

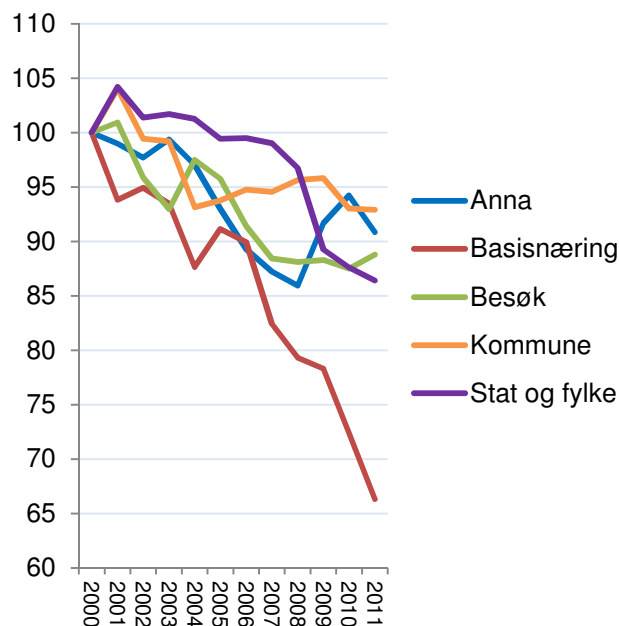
Besøksnæringene, kommunal sektor og anna næringsliv har hatt vekst i Øst-Telemark, men relativt til resten av landet har det vært lavere vekst, som vi ser av figur 68.

Stat og fylke har hatt nedgang i Øst-Telemark. Ellers i landet har disse sektorene vokst. Dermed har arbeidsplassutviklingen i stat og fylke også bidratt negativt til veksten i regionen.

Det er sannsynlig at den sterke nedgangen i basisnæringene har fått ringvirkninger til de andre næringene, enten direkte, eller indirekte gjennom at befolkningsveksten har blitt negativt påvirket. Dermed kan vi knytte den svake utviklingen i befolkning og arbeidsplassvekst til nedgangen i basisnæringene. Vi så tidligere at Øst-Telemark er middels attraktiv som bosted, så da står den negative utviklingen i basisnæringene igjen som forklaring på den svake veksten i befolkning og næringsliv.

Figur 67: Utvikling i antall arbeidsplasser i Øst-Telemark, indeksert slik at nivået i 2000= 100.

Figur 68: Utvikling i antall arbeidsplasser i Øst-Telemark relativt til utviklingen på landsbasis, indeksert slik at nivået i 2000= 100.

6. Regional vekstkraft

Befolkningsframskrivningene til SSB viser hvordan ulike nasjonale forutsetninger vil påvirke befolkningsutviklingen regionalt, når historiske flyttemønstre framskrives. Hensikten i dette kapitlet er å se hvordan utviklingen i en kommune, region eller fylke vil påvirkes dersom en lykkes i å forsterke arbeidsplassveksten eller å forbedre bostedsattraktiviteten. Vi er dermed ute etter å se på hvilket rom det er for den enkelte kommune, region eller fylke til å påvirke egen utvikling.

Basisalternativet

Vi ønsker å lage ulike scenarier for framtidig utvikling, basert på om den regionen vi studerer lykkes eller mislykkes med sin næringsutvikling, attraktivitetsutvikling eller begge deler. Vi må da ha et basis-scenario som de ulike scenariene relateres til. Basis-scenariet er bygd opp i tre trinn:

Først tar vi hensyn til at de ulike regionene har forskjellig alders- og kjønnsfordeling, og at fruktbarheten er forskjellig. Dette viser hvilken naturlig befolkningsvekst som de ulike regionene vil få. Data for dette kan vi hente direkte fra SSBs befolkningsframskrivninger der de har et alternativ som heter «ingen flytting».

Dernest må vi gjøre forutsetninger om nivået til nettoinnvandringen til Norge. Dette henter vi også fra SSBs middelalternativ MMMM.

Til slutt må vi gjøre noen antakelser om det relative flyttemønsteret mellom de ulike regionene. Da forutsetter vi at hver enkelt region vil ha samme bostedsattraktivitet i framtiden som gjennomsnittet mellom 2001 og 2011, og at hver enkelt region får en arbeidsplassvekst som gjennomsnittet i Norge.

Gjennom disse tre leddene får vi et basisscenario for alle kommuner, regioner og fylker i Norge. Disse basissceneriene vil være basert på mange av de samme nasjonale forutsetningene som SSBs middel-framskrivning og bli ganske like for de fleste steder, men avvike noe, spesielt for enkeltkommuner.

I de neste kapitlene gjør vi rede for basissceneriet i mer detalj.

Sceneriene

Når vi har basisscenerier som utgangspunkt, kan vi modellere hvilken befolkningsvekst som en region kan få dersom de lykkes med sin næringsutvikling og får en bedre arbeidsplassvekst enn andre deler av landet. Samtidig vil vi vise hvordan utviklingen blir dersom regionen greier å forbedre bostedsattraktiviteten. Disse danner til sammen det beste scenariet der regionen både får høy vekst i arbeidsplasser og samtidig en forbedring i bostedsattraktiviteten.

Et spørsmål som da må avklares, er hvor mye høyere arbeidsplassvekst det er realistisk at en region kan oppnå? Og tilsvarende må vi sette en verdi på hvor stor forbedring i bostedsattraktivitet som det er realistisk å forutsette.

Vi bruker da den historiske utviklingen fra 2000 til 2011 til å bestemme verdier for hva som er realistiske alternativer for vekstsceneriene. Disse verdiene vil være ulike for kommuner, regioner og fylker. For kommuner vil variasjonen være mye større enn for fylker, og dermed vil potensialet for forbedring også være større.

Vi lager deretter scenarier for hva som skjer dersom næringsutvikling og bostedsattraktivitet utvikler seg negativt, etter samme metode.

Resultatet blir at vi får synliggjort hvilket utviklingsrom som de ulike kommunene, regionene og fylkene har for framtidig utvikling, og som kan påvirkes gjennom egen næringsutvikling og egen attraktivitetsutvikling.

6.1 Naturlig vekst

SSBs framskrivningsalternativ «ingen flytting» er basert på prognoser over utviklingen av levealder og fruktbarhet. Dette er forhold som har vært ganske stabile historisk, og dermed er usikkerheten framover forholdsvis liten.

Kommunene har ulikt utgangspunkt med hensyn til befolkningens sammensetning. Noen steder har små andeler eldre og tilsvarende høye andeler av kvinner i fruktbar alder. Slike steder vil få et høyt fødselsoverskudd, mens andre steder har høyere andel eldre og små andeler kvinner i den fruktbare aldersgruppen. I slike steder vil det bli flere døde og færre fødte, og vil få fødselsunderskudd.

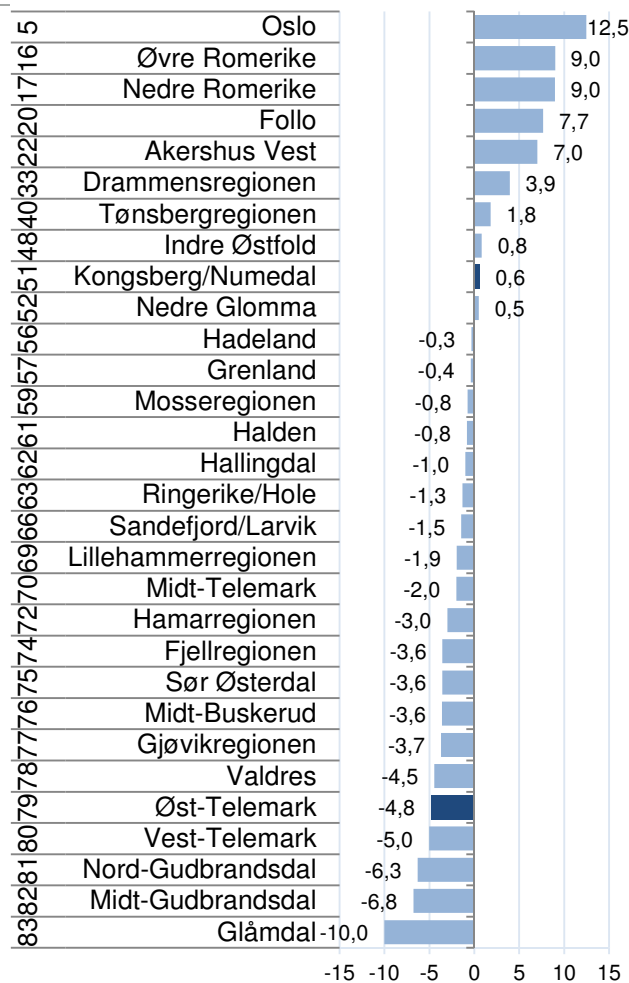
Fylkene har også historisk hatt ulik fruktbarhet, og mønstrene i fruktbarhet har vært ganske like i mange tiår. Rogaland og Sogn og Fjordane har tradisjonelt hatt høy fruktbarhet, mens Hedmark, Oppland og Telemark har hatt lav fruktbarhet.

I figur 69 ser vi hvordan befolkningsveksten i regionene på Østlandet vil bli dersom det ikke skjer flytting til og fra hvert enkelt fylke.

Det er stor variasjon på hvordan regionene er rigget for framtidig naturlig vekst. Oslo vil få vekst på 12,5 prosent uten flytting, mens Glåmdal vil få nedgang på 10 prosent. Regionene på Østlandet vil generelt få lav naturlig vekst, fordi fruktbarheten er lavere enn i de andre landsdelene.

Kongsberg/Numedal vil få en liten vekst uten flytting, på 0,6 prosent av folketallet. Øst-Telemark får ganske stor nedgang, på 4,8 prosent av folketallet. Øst-Telemark er nummer 79 av 83 regioner i landet når det gjelder framskrevet naturlig vekst. Det er bare fire regioner i landet som er rangert lavere, alle på Østlandet.

Når vi skal lage framtidsscenarier, trekker vi med oss tallene fra denne framskrivningen.

Figur 69: Framskrevet befolkningsvekst i regionene på Østlandet i SSBs framskrivning "ingen flytting" i perioden 2012 til 2040. Rangering med hensyn til de 83 regionene i landet er vist til venstre.

6.2 Framtidig flytting

Det som skaper den store usikkerheten i befolkningsframskrivingene, er framtidig flytting. Når vi skal lage regionale scenarier, har vi to forhold knyttet til flytting som skaper usikkerheten.

Det første er hvilken innvandring som Norge vil få i årene framover. I befolkningskapitlet viste vi hvordan SSB har laget tre alternative framskrivninger for nettoinnvandring til Norge. I våre scenarier for framtidig flytting vil vi ta utgangspunkt i det midlere alternativet. Det betyr at vi legger til grunn at Norge vil få en befolkningsvekst samlet sett tilsvarende det midlere alternativet.

Det andre forholdet som skaper stor usikkerhet, er den interne flyttingen mellom ulike steder i Norge. SSB har i sine framskrivninger forutsatt at de regionale flyttemønstrene fra de siste årene skal fortsette. I våre framtidsscenarier vil vi gjøre andre forutsetninger, der vi bruker Attraktivitetsbarometeret som modell. I Attraktivitetsbarometeret dekomponerer vi nettoflyttingen til en region i en del som skyldes arbeidsplassvekst, og en annen del som skyldes bostedsattraktivitet.

Bostedsattraktiviteten i fylkene er vist i tabell 12. Der ser vi at bostedsattraktiviteten er ganske stabil over tid. De åtte fylkene med høyest bostedsattraktivitet i den siste perioden 2009-2011 hadde også høyest bostedsattraktivitet i den første perioden, 2003-2005.

Variasjonen i arbeidsplassveksten varierer mye mer, som vi kan se i tabell 13. Et fylke med høy arbeidsplassvekst har ofte lav arbeidsplassvekst i neste periode og omvendt.

Vi lager derfor et basisscenario der steders bostedsattraktivitet forutsettes å være ved, mens arbeidsplassveksten antas å være lik landsgjennomsnittet. Dette gir et basisscenario som er ganske likt med SSBs middelframskrivning. Forskjellen er at steder som har hatt arbeidsplassnedgang de siste årene, med dertil svekket flyttebalanse, kommer bedre ut, mens steder som har fått innflytting på grunn av over middels arbeidsplassvekst kommer svakere ut.

Tabell 12: Bostedsattraktivitet i fylkene de tre siste treårsperiodene.

Fylke	2003-2005	2006-2008	2009-2011
Buskerud	0,1	0,3	0,5
Østfold	0,6	0,3	0,5
Vestfold	0,3	0,3	0,4
Akershus	0,4	0,4	0,4
Oslo	0,6	0,8	0,4
Aust-Agder	0,0	0,1	0,3
Hedmark	0,2	0,0	0,2
Hordaland	-0,1	-0,1	0,1
Telemark	0,0	-0,1	0,1
Møre og Romsdal	-0,3	-0,3	0,0
Vest-Agder	-0,2	-0,2	0,0
Sør-Trøndelag	0,0	0,3	0,0
Oppland	-0,1	0,0	0,0
Rogaland	0,0	0,0	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,2	-0,1	-0,3
Sogn og Fjordane	-0,3	-0,4	-0,4
Nordland	-0,2	-0,5	-0,4
Troms	-0,1	-0,2	-0,4
Finnmark	-0,8	-0,8	-0,6

Tabell 13: Årlig arbeidsplassvekst i fylkene de tre siste treårsperiodene.

Fylke	2003-2005	2006-2008	2009-2011
Rogaland	0,7	1,6	1,1
Akershus	0,3	0,6	0,6
Finnmark	0,0	-1,1	0,5
Hordaland	0,7	0,6	0,2
Oslo	-0,8	-0,1	0,1
Sør-Trøndelag	0,9	0,0	0,0
Nord-Trøndelag	0,3	-0,5	0,0
Møre og Romsdal	-0,3	-0,2	0,0
Nordland	-0,6	-0,9	-0,1
Vest-Agder	1,0	0,8	-0,2
Troms	-0,3	-1,2	-0,2
Sogn og Fjordane	-1,0	-1,7	-0,2
Buskerud	0,2	0,2	-0,4
Aust-Agder	0,1	0,3	-0,5
Oppland	-0,2	-1,2	-0,7
Østfold	-0,7	-0,2	-0,8
Vestfold	-0,1	-0,1	-0,9
Hedmark	-0,4	-0,7	-1,0
Telemark	-0,5	-0,6	-1,2

6.3 Basisalternativet

I basisscenariet har vi tatt utgangspunkt i SSBs framskrivninger om innvandringen til Norge, og samtidig brukt tall for befolkningsvekst i de enkelte stedene uten flytting.

Utgangspunktet for scenariene vi skal presentere er at hvert enkelt område får en arbeidsplassvekst som gjennomsnittet i Norge, mens områdets bostedsattraktivitet de siste ti årene videreføres.

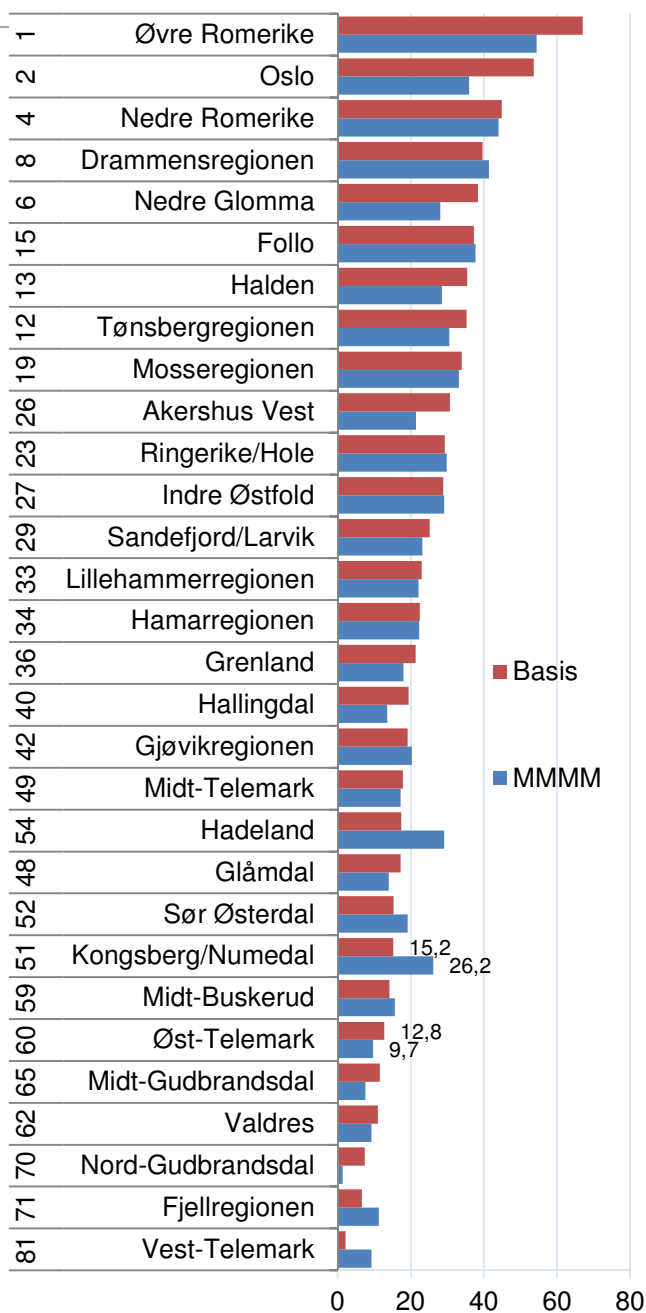
Forskjellen mellom vårt basisscenario og SSBs middelframskrivning vil da være at vi har dekomponert de historiske flyttmønstrene i én del som skyldes arbeidsplassvekst og én del som er forårsaket av bostedsattraktivitet. Vi har da ikke regnet med at flytting som skyldes forskjeller i arbeidsplassvekst vil fortsette.

Forskjellen mellom SSBs middelframskrivning og vårt basisalternativ blir større dess mindre områder vi ser på. Basisscenariet og SSBs middelframskrivning er vist i figur 70.

For Kongsberg/Numedal er SSB mer optimistisk enn basisscenariet. SSB viser en vekst på 26,2 prosent i sin middelframskrivning, mens basisscenariet viser en vekst på 15,2 prosent. Det kommer av at basisscenariet legger til grunn at alle regionene får gjennomsnittlig arbeidsplassvekst, mens SSB har en metode som framskriver arbeidsplassveksten implisitt.

For Øst-Telemark viser basisscenariet en vekst på 12,8 prosent, mens SSB forventer 9,7 prosent. Øst-Telemark har hatt lav arbeidsplassvekst, og dermed kommer basisscenariet bedre ut.

Vi så tidligere at Kongsberg/Numedal og Øst-Telemark har omtrent lik, og middels, bostedsattraktivitet. Dermed vil nettoflyttingen også bli lik dersom begge får gjennomsnittlig arbeidsplassvekst. Kongsberg/Numedal vil imidlertid få en noe høyere naturlig vekst enn Øst-Telemark.

Figur 70: Befolkningsvekst fra 2012 til 2040 etter SSBs MMMM-alternativ og basisscenariet.

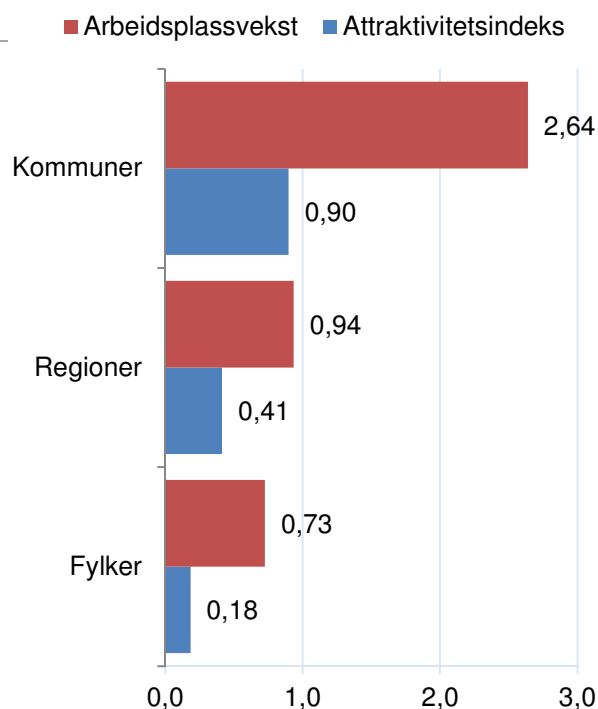
6.4 Scenarier

Vi har et basialternativ som framskriver den historiske bostedsattraktiviteten samtidig som den forutsetter at arbeidsplassveksten blir lik landsgjennomsnittet. Det neste vi ønsker å få fram, er hvilken utvikling en kommune, region eller fylke vil få dersom de lykkes med å få en god arbeidsplassvekst, om de lykkes med å øke bostedsattraktiviteten og om de lykkes på begge fronter.

Vi har valgt å lage seks ytterligere scenarier, med basisscenariet som utgangspunkt. Ett scenario som viser resultatet av bedre arbeidsplassutvikling, ett som viser resultatet av bedre bostedsattraktivitet og ett som viser resultatet av både bedre bostedsattraktivitet og arbeidsplassutvikling samtidig. På samme måte har vi laget scenarier for resultat av lavere bostedsattraktivitet, arbeidsplassutvikling og både svak bostedsattraktivitet og arbeidsplassutvikling.

For å lage disse scenariene må vi først definere hvor mye høyere arbeidsplassvekst det er realistisk å kunne forvente, og hvor stor forbedring av bostedsattraktivitet som det er rimelig å kunne oppnå. Dette er gjort ved å se på variasjonene i arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet i perioden 2000 til 2011. Vi har delt alle fylker, regioner og kommuner i fire grupper, og deretter sett på hvor høy vekst den beste fjerdedelen har hatt. Figur 71 viser gjennomsnittet av den beste kvartilen av fylker, regioner og kommuner for arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet. Bostedsattraktivitet er her målt med attraktivitetsindeksen. I figuren kan vi se at variasjonene for kommuner er større enn for fylker, derfor blir også verdiene større.

Disse gjennomsnittsverdiene er deretter brukt i scenariene. Det betyr at en kommune, region eller fylke oppnår en årlig arbeidsplassvekst som er lik den gjennomsnittlige veksten som den beste fjerdedelen av fylker, regioner og kommuner har hatt den siste perioden. For fylker vil det bety at fylket oppnår den arbeidsplassvekst lik gjennomsnittet av de beste fire fylkene, for en kommune at arbeidsplassveksten blir lik gjennomsnittet av de beste 86 kommunene. Scenariene for bedret bostedsattraktivitet er gjort tilsvarende. Dermed er de positive scenariene innenfor et realistisk nivå.

Figur 71: Verdier for ekstra arbeidsplassvekst og forbedret bostedsattraktivitet i scenariene. Verdiene er basert på variasjoner i disse størrelsene fra 2000 til 2011, og er satt til gjennomsnittet av den beste kvartilen.

De ulike scenariene vi skal presentere på de neste sidene er basert på at arbeidsplassveksten er enten 0,94 prosent bedre eller dårligere enn gjennomsnittet, og bostedsattraktiviteten blir 0,41 prosent bedre eller dårligere. Vi har også alternativer for at både arbeidsplassveksten og bostedsattraktivitet blir god eller svakere.

For Kongsberg/Numedal vil scenariet med god arbeidsplassvekst innebære at arbeidsplassveksten blir omtrent som i perioden etter 2000. For Øst-Telemark vil scenariet med svak arbeidsplassvekst faktisk være bedre enn arbeidsplassveksten etter 2000.

6.5 Scenarier for Kongsbergregionen

De ulike scenariene for Kongsberg/Numedal er vist i figur 72. I basialternativet vil befolkningen i Kongsberg/Numedal vokse til 36 921 innbyggere i 2040. Det er mindre enn SSBs middelframskrivning. Det kommer av at vi i vårt basialternativ legger inn en gjennomsnittlig arbeidsplassvekst for Kongsberg/Numedal, mens SSB med sin metode indirekte forutsetter at arbeidsplassveksten blir høyere.

Dersom Kongsberg/Numedal oppnår en høy arbeidsplassvekst, vil veksten bli høyere, og ganske lik SSBs middelframskrivning.

Kongsberg/Numedal vil oppnå en høyere befolkningsvekst enn middelframskrivningen dersom bostedsattraktiviteten forbedres.

I det mest positive scenariet, hvor både arbeidsplassveksten er høy og bostedsattraktiviteten forbedres, vil befolkningen vokse til 44 572 personer i 2040.

I det mest pessimistiske scenariet vil befolkningen synke til 30 079 innbyggere i 2040.

I figur 73 viser vi scenariene for Øst-Telemark. Basisscenariet er litt mer optimistisk for Øst-Telemark enn SSBs middelframskrivning. Begge viser svak befolkningsvekst fram mot 2040.

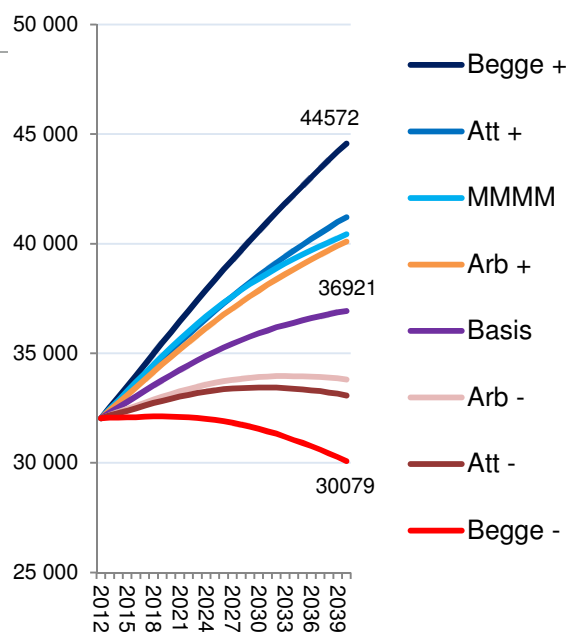
I basisscenariet vil befolkningen øke fra litt over 20 000 i 2012 til 22 616 i 2040.

Øst-Telemark kan øke befolkningsveksten en del, både gjennom å få høy arbeidsplassvekst, eller forbedret bostedsattraktivitet. Effekten blir høyere med økt bostedsattraktivitet.

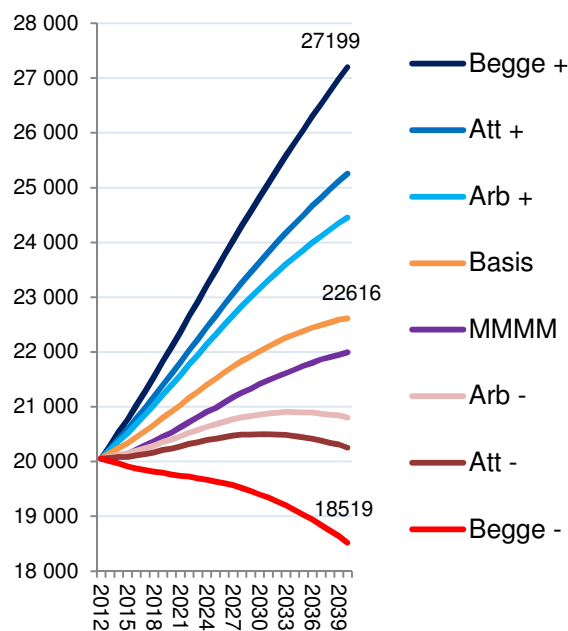
I det mest positive scenariet vil befolkningen vokse til 27 199 innbyggere i 2040.

I det mest pessimistiske scenariet vil befolkningen synke til 18 519.

Dette viser at framtidig befolkningsvekst i regioner som Øst-Telemark og Kongsberg/Numedal kan påvirkes i svært stor grad gjennom vellykket næringsutvikling eller bostedsattraktivitet.

Figur 72: Scenarier for befolkningsutviklingen i Kongsberg/Numedal i perioden 2012-2040.

Figur 73: Scenarier for befolkningsutviklingen i Øst-Telemark i perioden 2012-2040.

6.6 Scenarier for kommunene

I figur 74 ser vi hvilken vekst kommunene i Buskerud får i basisalternativet, i det mest positive scenariet og i det mest negative. I figur 75 ser vi tilsvarende oppstilling for Telemark.

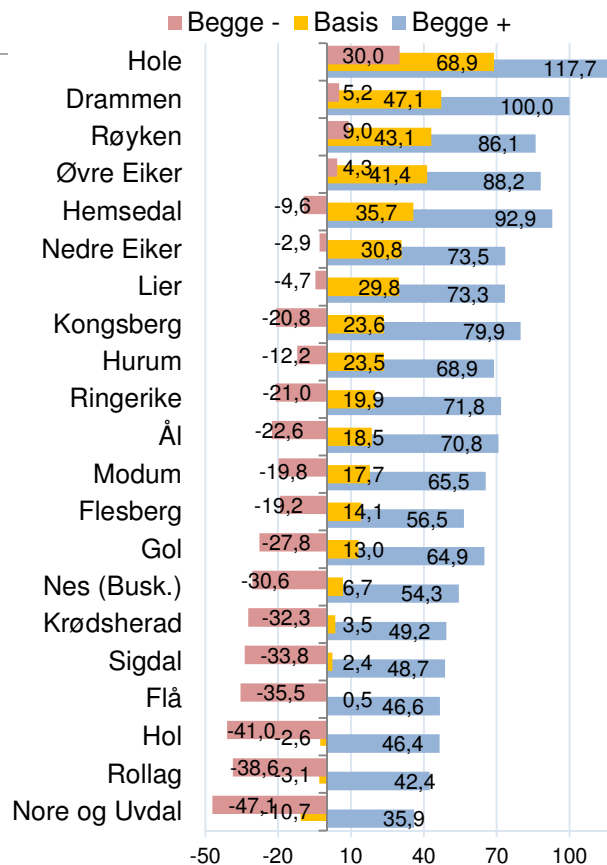
Kongsberg er en kommune med ganske stort spenn mellom det mest pessimistiske og det mest optimistiske scenariet. Det kommer av at Kongsberg har mange arbeidsplasser, og at en høy andel av kommunens innbyggere arbeider i egen kommune. Mange andre kommuner har mye utpendling, og da blir effekten av arbeidsplassvekst utvannet. Kongsberg har derfor et høyt potensiale for framtidig vekst, men også en høy downside. Med full klaff for både arbeidsplassvekst og forbedret bostedsattraktivitet kan befolkningsveksten komme opp i nesten 80 prosent fram til 2040. Med både svak arbeidsplassvekst og lavere bostedsattraktivitet kan nedgangen bli over 20 prosent.

Flesberg har en vekst på 14,1 prosent i basisscenariet, en vekst på 54,5 prosent i det beste, og en nedgang på 19,2 prosent i det dårligste. Flesberg er en kommune med mye pendling, da blir avstanden mellom scenariene mindre. Flesberg vil bli sterkt påvirket av arbeidsplassveksten i Kongsberg.

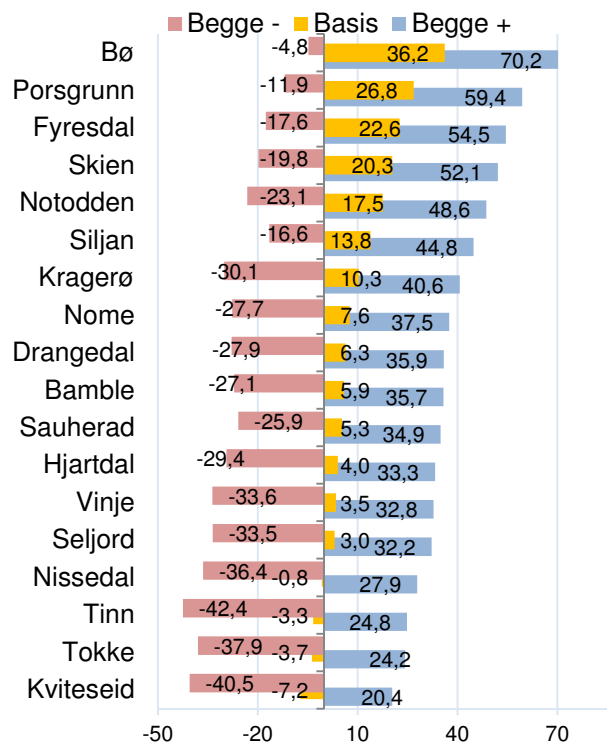
Rollag og Nore og Uvdal er de kommunene i Buskerud som har den største nedgangen i basisscenariet. Men begge kommunene kan få sterk vekst hvis de både oppnår høy vekst i arbeidsplasser og forsterket bostedsattraktivitet.

Av kommunene i Telemark ligger Notodden best an av de som er med i Kongsbergregionen. Notodden har en vekst på 17,5 prosent i basisscenariet. Notodden har høy downside, og vil kunne få en nedgang på 23,1 prosent dersom det svikter både med hensyn til arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet. Hjartdal får også litt vekst i basisscenariet, men kan både få høy vekst og sterk nedgang avhengig av egen nærings- og attraktivitetsutvikling.

Tinn har en nedgang på 3,3 prosent i basisscenariet, og er en av fire kommuner i Telemark med nedgang i dette scenariet. Tinn kan imidlertid få en vekst på 24,3 prosent dersom både arbeidsplassveksten blir høy og attraktiviteten bedre. Da kan Tinn bli en av kommunene med høyest vekst i Telemark dersom de andre følger basisscenariet. Tinn har imidlertid også den største nedgangen hvis det svikter på begge fronter.

Figur 74: Befolkningsvekst i kommunene i Buskerud fram til 2040 i de ulike scenariene.

Figur 75: Befolkningsvekst i kommunene i Telemark fram til 2040 i de ulike scenariene.

-
- ⁱ Progressivt gjennomsnitt er gjennomsnitt for de siste ti årene, men med større vekt på de siste årene.
- ⁱⁱ Informasjonen om modellen er hentet fra SSBs hjemmesider om befolkningsframskrivinger og SSBs publisasjon Økonomiske analyser 4/2011.
- ⁱⁱⁱ Ettersom det ble innført en helt ny bransjeklassifisering fra og med 2008, så får vi ikke laget tidsserier på bransjer tilbake til 2000.
- ^{iv} Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon for et område blir målt som summen av andelen av sysselsatte som pendler ut av området og andelen av arbeidsplassene som det pendles inn til fra andre områder.
- ^v Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen i en region er gjennomsnittet av de enkelte kommunenes andel av sysselsettingen som pendler til en annen kommune i samme region.
- ^{vi} For å sette sammen fire indikatorer for regional sårbarhet, er alle verdiene først skalert slik at laveste verdi=0 og høyeste verdi=100. Deretter er sårbarheten målt som gjennomsnittet av disse fire verdiene. Fire kommuner er egne regioner, for disse er verdien for intern arbeidsmarkedsintegrasjon med.
- ^{vii} Arbeidsmarkedsintegrasjon måles som antall som pendler inn som andel av antall arbeidsplasser i kommunen, pluss antall som pendler ut som andel av samlet sysselsetting med bosted i kommunen
- ^{viii} Indeksen er konstruert slik: Først er hjørnesteinsfaktoren (andel av sysselsetting i det største foretaket) og bransjespesialiseringen (andel av sysselsetting i den største bransjen) omregnet slik at høyeste verdi = 100 og laveste verdi = 0. Så har vi tatt utgangspunkt i gjennomsnittet av disse to målene som vi har kalt bransjehjørneindeks og regnet ut sårbarhetsindeksen etter følgende formel: $\text{Bransjehjørneindeks} * (100 - (\text{Integrasjon}/2))/100$. Det siste leddet reduserer sårbarhetsindeksen etter pendlingsandelen. Dersom en kommune ikke har verken inn- eller utpendling vil sårbarhetsindeksen ikke bli redusert, men være lik bransjehjørneindeksen. En kommune hvor alle sysselsatte pendler ut av kommunen vil få en sårbarhetsindeks på 0.
- ^{ix} Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.